

Szín

A MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

2002. DECEMBER

7/6

TARTALOM

Illyés Gyula: Nem volt elég 1

A SZAKMA ÜNNEPE

„A művelődés hete – a tanulás ünnepe” 2002 – Országos nyitórendezvény 2

Részlet Dr. Nagy Gábor Tamás, a Budavári Önkormányzat polgármestere nyitóbeszédjéből 2

„A művelődés hete – a tanulás ünnepe” a Civil Rádió adásában 3

Részlet Székely Judit, a Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium helyettes államtitkárának megnyitójából 3

Bemutatjuk a Civil Rádiót: Civil Rádió FM 98 – Az emberi hang – A Civil Rádió Kis Kátéja 4

A Civil Rádió felvételeiből

Péterfi Ferenc telefoninterjúja Nógrádi Gábor íróval 7

Magyar Ádám interjúja Hódossy Ildikó nyugdíjas tanulóval 9

Tóth Zsóka: Tanulnak a szüleim! – A Magyar Művelődési Intézet az ünnep alkalmából meghirdetett pályázata 10

Mátyus Aliz: A társadalom zavarairól és azok kezelhetőségéről. A működés mechanizmusai és kontrollja 1973-ban és

2002-ben. (Részlet a bemutatott módszer háttér tanulmányából) 12

Az ünnep művészeti eseményeiből

Határon túli magyar alkotók fotókiállítása (Győri Lajos) 16

A Fláre Beás együttes koncertje (Kovács Norbert) 17

A két napos nyitórendezvény tervezett programjai – Emlékeztető a rendezvényre kiadott programfüzetből 17

Mihályfi Márta: A brit Felnőtt Tanulók hete – A 2002. évi magyarországi rendezvény célja és aktualitása – Emlékeztető a rendezvényekről kiadott programfüzet bevezetőjéből 19

„A művelődés hete – a tanulás ünnepe” vidéken

Keresztesi József: Komárom-Esztergom megyei rendezvények 21

Keresztes Mária Erzsébet: A Komárom-Esztergom megyei ünnepekről egy másik nézőpontból 22

Lángné Nagy Mária: „A művelődés hete – a tanulás ünnepe” rendezvénysorozat Kecskeméten 23

Bagáti Katalin: „Tanulni kell” – Beszámoló a Vas megyei programokról 24

KITEKINTÉS

Várnagy Enikő: Pest megye közművelődési tevékenységének összehasonlító statisztikai elemzése (1996 és 2001) 26

ARCKÉPEK

Dr. Kiss Gyula (Beke Pál) 33

INTERJÚ

Amikor egy országot talpra kell állítani, szükség lenne aktív és legitim civil szervezetekre – Interjú Makovecz Imrével, a Magyar Művészeti Akadémia elnökével (Pécsi Györgyi) 34

KITÜNTETETTEK AUGUSZTUS 20. ALKALMÁBÓL

Mátyus Aliz 38

SZAKMAI HÍREK

Az Európai Felnőttképzési Társaság új elnöke: Sz. Tóth János 40

SZÍN 7/6 – 2002. december

SZÍN – a Magyar Művelődési Intézet folyóirata. Megjelenik kéthavonta.

Szerkesztőbizottság: Elnöke: Beke Pál. Tagjai: Dr. Balipap Ferenc, Domokos János, Egyed Albert, Komjáti Gabriella, Lipp Márta, Péterfi Ferenc, Tóth Zsóka, Tóth Zsuzsanna.

Főszerkesztő: MÁTYUS ALIZ.

Kiadja a Magyar Művelődési Intézet. Felelős kiadó: BEKE PÁL.

A szerkesztőség címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8. Szerkesztőségi titkár: Boldis Judith.

Postacím: 1251 Budapest, Pf. 101. Tel: 201-5053. Fax: 201-5764.

E-mail: kalmazj@mmi.hu és matyus@enternet.hu

Megrendelhető a szerkesztőség címén. Megrendelőlap letölthető a honlapról:

Magyar Művelődési Hálózat Információs Rendszere MMHIR www.mmi.hu

Borítóterv: Szüts Eszter.

E számunkat Zágón Bertalan rajzaival illusztráltuk.

Készült a Somogy-Print Bt. nyomdaüzemében. 1165 Budapest, Hangulat u. 4.

ISSN 1416-6925

ILLYÉS GYULA

*Nem volt elég**

A házad itt állt, – szerte szállt!
Ezt látod, érted. Azt nem érted,
hogyan hazád éppen így ért véget –
A csoda, hogy addig is állt!

Mert nem volt hazának elég,
hogy emésztésed vacsorára
e dombok aszuját kívánta,
és e lapályok kenyerét.

És nem volt hazának elég,
hogy elmosolyodtál és oldalt
oda is néztél, ha megszólalt
ízes magyarul a cseléd.

És nem volt hazának elég,
hogy este letéve a könyvet
elnyeltél Bottyánért egy könnyet:
az volt a férfi, a derek...!

És nem volt hazának elég,
hogy kitekintve vonatodból
elgondoltad az aratókról:
mást érdemelne ez a nép.

És nem volt hazának elég,
a három szín, ha rád se hagyták,
hogy egykor jelkép volt: szabadság,
egyenlőség, testvériség!

És nem volt hazának elég,
hogy idegeden áteresztet
hő szeszé az a néhány verset,
Adyét, Tóthét, Józsefét.

És nem volt hazának elég,
A Gellérthegyen a rakéta
S a Városiban a bokréta
És a szobroknál a beszéd

s a szőlőhegyi estebéd
s a dűnnyögés, míg poharadból
a holdvilágban a vörösbor
tigris-szeme villant feléd

és lengtetted ujjad hegyét
az ég felé, mint ezred óta
minden magyar, ha szól a nóta
és Gracza György s a Feszty-kép

és ha, élvezve a veszélyt
és azt a kéjt, hogy megijóltad,
hallgattál titkos leadókat
(és utána cigányzenét)

s a hortobágyi magas ég
s a négyes gémeskút nagy árnya
s az első király koronája
díszítve pénzed közepét

s ha úgy mondtad is: feleség
e szép szóval s ha, bár bíráltd,
édesnek nevezted apádat
s a falon a festett cserép.

Nem volt a hazának elég,
nem volt elég, hogy el ne essen,
tudd meg, az volt a csoda itten
hogy össze nem dőlt már elébb!

Mert attól nem lett a tiéd,
hogy hízelegve és hazudva
ráragasztottad egy hegycsúcsra
egy király, egy vezér nevét.

Nem volt elég, nem volt elég
sem a hűség, sem a szívósság,
mitől egybeáll egy-egy ország
s nemzet is lesz a nemzedék.

S a bátorság sem volt elég.
Külön-külön bár odahagyta
sorsát a sok hős áldozatra,
Az sem volt elég menedék.

Mert sem erő, sem bölcsesség
nem lehet elég; hogy megójjja
a házat, amelyben rakója
nem lelheti meg a helyét.

*Elhangzott az Illyés Gyula Országos Vers- és Prózamondó Versenyt követően, a költő szülőháza helyén álló emlékoszlop megkoszorúzásánál, 2002. november 10-én.

„A MŰVELŐDÉS HETE – A TANULÁS ÜNNEPE”

Országos nyitórendezvény

Budapesten az országos nyitóünnep házigazdája a Magyar Művelődési Intézet és a Magyar Népfőiskolai Társaság volt. A rendezvény helyszínéül adódott a házigazdának helyet adó patinás épület, a Budai Vigadó, amelynek falai közt a kultúra és a művészet hagyományosan otthon van/otthont kap, és az épület előtti tér, amely erre a hétvégére majdnem a régi, megszokott képét mutatta, a földtúrásos, sáros építkezési terület helyét végre visszafoglalták a virágok, a padok, a pázsit és a kandeláberek.

A Magyar Művelődési Intézet, a Magyar Népfőiskolai Társaság, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, a Magyar Pedagógiai Társaság és az IIZ/DVV Budapesti Projektiroda együttműködésének eredményeképpen jött létre „A művelődés hete – a tanulás ünnepe” országos rendezvénysorozat. A felnőtt tanulók köszöntésének első kísérlete tavaly, ötlete már 1997-ben megszületett. A szervezők közös sajátossága, hogy tevékenységük a felnőttoktatáshoz, felnőttképzéshez szorosan kötődő. Ezen kívül közös bennük, hogy országos hálózattal rendelkeznek, a hét programjai helyi, megyei és regionális szinteken is megjelentek, nem korlátozódtak Budapestre. 2002. szeptember 27–október 4-e között több mint harminc szervezet, több mint száz helyen ünnepelte országszerte a tanulást.

Az ötlet Angliából való. A brit „Felnőtt tanulók hete” 1996-ban került először megrendezésre – a felnőttképzés alanyait, a felnőtt tanulókat, tanulócsoportokat állítja a középpontba. A nemzetközi szervezetek különböző fórumai és testületei által – az egész életen át tartó tanulás szellemében – ajánlott kezdeményezés hazai aktualitását a remélt és közelgő EU-csatlakozáson kívül az új Felnőttképzési Törvény adta. A magyarországi szervezők célja, csakúgy, mint a szigetországbelieké, a tájékoztatás, a figyelemfelkeltés és a felnőttképzésben résztvevők együttműködésének elmélyítése volt.

A nyitórendezvény, melynek koordinátorai az Intézet részéről **Komjáti Gabriella** és **Tóth Zsóka** voltak, sok minden miatt emlékezetesre sikerült. S ahogy ezzel a Vas megyeiek sem voltak másképp, mi is megállapítottuk, hogy bármennyi energiát követelt is, érdemes volt. S ahogy az ünnep lezárult, rögtön az elképzeléseink is kirajzolódtak, hogyan tovább.

Jónak bizonyult a Corvin tér olyanképp szakmai ünnepnéphellyé alakítása, ahogy az a Vörösmarty tér az Ünnepi Könyvhéten. A felállított színpadon – szakmánkból adódóan – színes volt a műsor, s a rendezvényt megnyitó I. kerületi polgármester, **Dr. Nagy Gábor Tamás** érzékeltette az ügy súlyát és fontosságát, aminek figyelemfelkeltő rendezvénye volt a szeptember végi két napos ünnep.

„Közhely, sokszor idézzük, hogy: A jó pap is holtig tanul.” – Kezdte meg megnyitójának egyik gondolatát a

közmondással a **Budavári Önkormányzat polgármestere, Dr. Nagy Gábor Tamás**. – „A felnőttképzés, az életen át tartó önképzés, művelődés mára már senki által meg nem kérdőjelezhető alapkövetelmény a modern társadalmakban. De egyre inkább úgy tűnik, hogy a gyakorlatban ezért a célért – amiért itt ma is sokan dolgoznak, és amiért a rendezvényt is létrehozták – komoly egyéni erőfeszítést kell tennie mindenkinek. És ha ezt az egyéni erőfeszítést nem tesszük, és élünk a minket állandóan ostromló fogyasztói kultúrával, elér minket a fogyasztói világgal együtt élő igénytelenség, a Plaza kultúra, a Mc Donald's kultúra, a Big Brother kultúra, s egy új barbarizmus korszaka köszönt ránk.

Fontos tudnunk, hogy ez a jelenség nem életkor függő. Még akkor sem, ha a fiatalokra nézvést keményebb kihívásokat jelent. És jó arra gondolnunk, hogy ott van a szülői háttér és az iskola, mint táplálkozó csatornák, ahonnan felvértezhetjük magunkat ezekkel a szíren hangokkal szemben. És ezeken kívül ott a másik csatorna is, a közösség. A maga megtartó erejével. Mindenki, aki közösségért dolgozik, vagy közösségben él, érzi ennek az erejét, és felfogja a jelentőségét. És ide beletartozik a történelem is, annak ismerete, s az általa megformált hagyományok. Melyeknek az ápolása és fenntartása eleinket közösséggé, és a közösségekből nemzetté formálta. Ez mind-mind része a mindennapi művelődésünknek és kultúránknak. Ezekkel élni kell megtanítson az egész életen át tartó tanulás, s erre felhívni mindenki figyelmét hivatott ez az ünnep.”

A nagyközönségnek, utcai érdeklődőknek a szabadtéri programok, a Budai Vigadó épületében ezalatt szűkebb körnek a szakmai programok zajlottak. Ezek között voltak bemutató jellegűek, kerekasztal beszélgetések, s olyanok is, amelyek az ünnep hangsúlyossá tevő jellegét használták ki. Így a *Tanulnak a szüleim!* pályázat, melynek meghirdetője a Magyar Művelődési Intézet volt, s tanulságait **Tóth Zsóka**, az intézet művészeti igazgató helyettese összegezte. Vagy a 70-es években munkásszállásokon már használt, s most újraélesztésre alkalmas módszer bemutatása.

A rendezvényt, s annak hangulatát is meghatározta, hogy az ünnep teljes időtartama alatt a Budai Vigadó épületében működő Civil Rádió teljesített szolgálatot, előben közvetített az ünnep helyszíneiről, beszélgetéseket készített a stúdiójában, s kiválasztottakkal folytatott előbeszélgetéseket sugárzott az ünnep során. A két napos ünnepen adásba került hangzó anyagokból három CD-nyi válogatás készült.

A művelődés hete – a tanulás ünnepe a Civil Rádió adásában

09.25. SZERDA

11.40–12.00 A *Tanulnak a szüleim* című pályázat beérkezett műveiből szemelvények hangzottak el (felolvasta: Rajeczki Gabriella)

12.15–13.00 Vitakultúra – kommunikáció a mindennapokban, avagy hogyan vitatkozunk otthon, az iskolában, a munkahelyen, a politikában. Vendég: Szabados Zsuzsa színész, beszédtanár; Vita kultúra egyesület – Somogyi Bea (32 perc) (műsorvezető: Hajós Vera)

22.40 Telefoninterjú Nógrádi Gáborral (18 perc) (műsorvezető: Péterfi Ferenc)

09.26. CSÜTÖRTÖK:

Programajánló a Reggeli Jóhír magazinban

16.15–17.00 Művelődési Házak Ajánlója: Programajánló (műsorvezető: Berek Péter)

09.27. PÉNTEK:

Programajánló a Reggeli Jóhír magazinban

11.15 Beszélgetés Sz. Tóth Jánossal, a Népfőiskolai Társaság elnökével a Tanulás ünnepéről, a népfőiskolák helyzetéről Magyarországon (23 perc) (műsorvezető: Pákay Viktória)

16.15 Rövid összefoglaló a rendezvény nyitóünnepségéről (4 perc)

19.00–20.00 A rendezvényen felvett anyagok lejátszása: Interjú Óvári Istvánnal, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának főosztályvezetőjével; Beszélgetés József Róberttel, aki a tanulás megváltoztatásáról írt; Dió Zoltán bemutatja az ORTIKI Bábszínházat, ahol nehezebben alkalmazkodó gyerekeket is tanítanak bábozásra. (riporterek: Vancsó Lilla, Wieszt Edina, Pákay Viktória)

09.28. SZOMBAT:

10.00–15.00 Élő bejelentkezések, előre felvett anyagok

10.05 Bejelentkezés a *Magyar-német együttműködés az európai partnerségben* című konferenciáról, Pécsről (6 perc) (műsorvezető: Novák Kata)

10.20 Beszélgetés a *Tanulnak a szüleim* című pályázat pályázóival (2 perc) (riporter: Wieszt Edina)

10.30 A díjnyertes művek felolvasása, közben programismertetés a Corvin térről

11.20 A Stratégiakutató Intézet bemutatása, interjú Brunzel Balázzsal (6 perc) (műsorvezető: Magyar Ádám)

12.30 Interjú Hódossy Ildikó, nyugdíjas tanulóval (8 perc) (műsorvezető: Magyar Ádám)

12.45 Interjú Mátyus Alizzal *Élethelyzet – kilábalás, élethelyzet – továbblépés, élethelyzet – közös sors – érdeklőzösség* című módszer ajánló

szakmai bemutatójáról (12 perc) (műsorvezető: Novák Kata)

14.00–15.00 Előre felvett interjúk a rendezvényről: Tanulnak a szüleim, díjnyertesek (2 perc) A Garabonciás együttes vezetője, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat és nyelvstúdiója (4 perc) Fiatal falfestők (6 perc) (riporterek: Wieszt Edina, Magyar Ádám, Novák Kata, Pákay Viktória)

10.02. SZERDA

14.25 Összefoglaló „A hátrányos helyzet felszámolásának lehetőségei a felnőttoktatásban és a közművelődésben” című konferenciáról – az összefoglalót Preszl Éva készítette

10.03. CSÜTÖRTÖK

A Reggeli Jóhír magazinban stúdióbeszélgetés A művelődés hete – a tanulás ünnepe rendezvénysorozatról és a hozzá kapcsolódó konferenciákról

11.10 „Kattints rá nagymama!” – Seres Adrienn riportja (13 perc)

21.00 „A hátrányos helyzet felszámolásának lehetőségei a felnőttoktatásban és a közművelődésben” című konferencián felvett anyagok – riporter Seres Adrienn (14 perc)

10.10. CSÜTÖRTÖK

19.00 Beszélgetés Maróti Andorral, a felnőttképzés szakemberével (19 perc) (riporter: Gyenes Zsuzsa)

A Civil Rádió rögzítette a nyitórendezvény másik előadójának, Székely Judit, a Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium helyettes államtitkárának szavait, miszerint: „Talán mindnyájunk előtt egyformán ismert, hogy a tudás, a műveltség, az emberi tőke két fontos dologban különbözik egy más tőkefajtától. Az egyik különbség, hogy ebbe a tőkefajtába beruházni csak az illető egyénnek lehet. Nem lehet tudást, műveltséget, szak-képzettséget vásárolni, örökölni, vagy ajándékba kapni. Itt mindenkit arra tudok csak buzdítani, amit maga is tud, hogy saját maga tudja a szükséges vagy kívánt ismereteket megszerezni. A másik különbség a másik tőkefajta-hoz képest, hogy az emberi tőke, a tudás, a tapasztalat a használat során nem hogy veszítene az értékéből, elértéktelepedne, hanem egyre értékesebbé válik. A szakismeret, a tudás bővülése elősegíti e tőkefajta értékesítési esélyeinek a növekedését. Jó lesz, ha mindig mindnyájan szem előtt tartjuk ezt a gondolatot, és ennek jegyében kívánok Önöknek sok érdekes programot, a rendezőknek pedig sok érdeklődőt.”

A Civil Rádió és a Magyar Művelődési Intézet Szín című folyóirata együtt várta a rendezvény alatt az újságírást, a rádiós munka iránt érdeklődőket.

A CIVIL RÁDIÓ KIS KÁTÉJA

Ez az írás megkísérli összefoglalni a Civil Rádióról azokat a legfontosabb tudnivalókat, amelyeket a Rádió körül közreműködőknek fontos ismerniük. Az itt leírtak az alapadatokon túl olyan közmegállapodásokat tartalmaznak, amelyeket – megegyezésünk szerint – minden társunkul szegődőnek fel kell vállalnia, ha csapatunk tagjának kívánja önmagát tekinteni.

1. Alapadatok

Első megszólalások: 1994 februárjától hét alkalommal időszakos rádióengedélyekkel

Adásidő: szerda 6:30-tól vasárnap 7:30-ig

A sugárzó frekvencia: FM 98 MHz

Folyamatos adások kezdete: 1995. szeptember 1.

Adóteljesítmény: 42 W

Antenna kimenő teljesítmény: 84 W

A Civil Rádiózásért Alapítvány alapítói: Közösségfejlesztők Egyesülete, Nyitott Képzések Egyesülete, Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete, Lágymányosi Közösségi Ház

A Kuratórium tagjai: Berek Péter, Brüll Edit, Gosztónyi Géza, Hajós Vera, Liling Tamás, és Péterfi Ferenc a Kuratórium elnöke.

Hivatalos bejegyzés: Fővárosi Bíróság 3982. sorzámmal 1993. május 18-án

Stúdióengedély: 120.573/1995 MKM

Az alapítvány és a rádió stúdiójának címe: 1011 Budapest Corvin tér 8.

Telefonszámok: 489-0997 (fax is), 489-0998 (hírszerkesztőség), 489-0999 (adás), 06-30-228-9800

E-mail cím: civilr@kkapcsolat.hu

Honlap: www.civilradio.hu

Az Alapítvány elnöke: Péterfi Ferenc

Felelős szerkesztő: Berek Péter

Stúdióvezető-ügyvezető: Pákay Viktória

Hírszerkesztő: Domonkos Csaba

Műszaki vezető: Magyar Ádám

Polgári szolgálatosok: Graczy Roland, Dina Miklós, Németh Zsolt

2. Milyen műfajú adó a Civil Rádió?

Politikai pártoktól, helyi politikai-hatalmi központoktól, állami szervektől és gazdasági érdekcsoportoktól független, helyi, közösségi rádióadó.

Mikor a rádióalapításba kezdünk, egyik legalapvetőbb szándékunk az volt, hogy egy olyan médiumot indítsunk el, amely jól hallhatóan megkülönböztethető más rádióktól. A budapesti hallgató 10-15 adót foghat a rádiókészülékén, minek egy ugyanolyan tizenhatodik? Fontos szándékunk, hogy ne egy kicsi, gyengébb vagy halványabb Juventus, Danubius vagy éppen Petőfi Rádió legyünk.

A Civil Rádió adásaiban lehetőleg nem a szokványos témákat dolgozza fel, hanem – sajátos profilja kapcsán – főként

olyanokat, amelyek a tömegkommunikáció többi műhelyéből kimaradnak. Ha mégis hasonló témához nyúlunk, akkor azt más megvilágításban, más módszerrel, más hangsúlyokkal interpretáljuk. Minthogy a mi adottságaink a többi rádiótól jelentősen eltérnek; a saját lehetőségeinkre, erősségeinkre építve alakítsuk a saját rádióunkat, annak arculatát – ez ma is az egyik legfontosabb törekvésünk.

A Civil Rádió

olyan közösségi adó, amely sem politikai, sem üzleti csoportok befolyása alatt nem áll, a polgárok, azok közösségei, civil szervezetei számára kínál folyamatos megszólalási lehetőséget;

a polgáris magatartást, az önszerveződést, a társadalmi részvételt, a szolidaritást, a szociális érzékenységet, a környezet iránti felelősséget helyezi előtérbe;

műsoraiban szinte kizárólag lokális (fővárosi, városrészi) ügyekkel, témákkal foglalkozik, szívesen vállalja a helyi konfliktusokat is;

önkéntesek működtetik, bevételeit – nonprofit módon – a rádió fenntartására, fejlesztésére fordítja;

működésével kapcsolatos fontosabb döntéseit demokratikusan hozza meg;

nem feltétlen mindenkire akar szólni (a fentiek miatt is);

partnernek tekinti a hallgatót és a riportalanyokat is, kapcsolatainak lényege az információcsere;

hangneme nem kioktató, nem akar állandóan okosnak látszani, kerüli a heroikus és patetikus jelzőket, személyes – de nem negédes – hangvételű;

az adások létrejötteként a hallgató is részese, számukra is hozzáférhető a rádió, annak munkájába bármikor bekapcsolódhatnak (ha elfogadják a legalapvetőbb működési kereteinket, feltételeinket);

főszereplője nem a híres sztár, hanem a „hétköznapi” polgár;

kerüli a látványos show-elemeket, a behízelt, simulékony hangnemet;

de ugyanakkor közvetlen, személyes, közérthető.

Ez az összefoglalás utal arra, hogy nem az országos és nem a nemzetközi élet jelenségeivel foglalkozunk, hiszen azt más rádiók bőséggel megteszik. Arra is utalás történt, hogy elsősorban a civil önszerveződéseknek, a helyi társadalmak polgáris értékeinek, s nem a híres személyiségek, sztárok, politikusok megszólalásának kínálunk fórumot.

3. Milyen a Civil Rádió szervezete, kik döntenek a Rádió ügyeiben?

Az alapadatoknál jeleztük, hogy egy nonprofit szervezet, a Civil Rádiózásért Alapítvány áll a rádió mögött, annak döntéshozó szerve a Kuratórium. A Civil Rádió

műsorával kapcsolatos közvetlen döntéseket – a szerkesztők, a kurátorok bevonásával – a felelős szerkesztő hozza. Működik rádióknál egy ún. **Zenei Tanács**, amely a zenei arculat megtartásán, fejlesztésén ügyködik, ennek tagjai Roth András, Abelovszky György és Magyar Ádám. Új csatlakozók és régebbi érdeklődő munkatársak folyamatosan működő szakmai fóruma a **Tudósítói Műhely**.

Fontos fóruma a Civil Rádióknak a napi szerkesztők havonta szervezett összejövetele.

Rádióknak működtetésében kb. 130 önkéntes működik közre rendszeresen, akik munkájukért semmilyen anyagi ellenszolgáltatást nem kapnak. Ugyancsak 100-nál több civil szervezet (egyesület, alapítvány, társaskör) csatlakozott az eltelt időben hozzánk, akik önkéntesekkel, információkkal, kapcsolatokkal segítik a működésünket.

A Civil Rádió tagja a Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete nevű egyesületnek, de ezen túl is jó kapcsolatokat tartunk más hasonló elven működő helyi rádiókkal.

4. Milyen műsorok szólnak meg ebben a rádióban, milyen az adások felépítése?

A Civil Rádióban állandó műsorsávokat alakítottunk ki. Ezek egy viszonylag rendszeres, a hallgatók számára kiszámítható napi műsorszerkezet keretét jelentik:

6.30–9.00	Reggeli Jó Hír magazin
9.00–11.00	Disputa – ahol a hallgató hallható!
11.00–15.00	Szieszta – sok zenével a háttérrádiózóknak
15.00–16.00	A Harmónia Rádió műhelyének műsora
16.00–18.00	Délutáni magazin
18.00–19.00	Népzenei sáv
19.00–20.00	Esti beszélgetések
20.00–21.00	Zenei sáv
21.00–23.00	Esti beszélgetések
23.00–0.00	Zenei sáv
0.00–2.00	A Harmónia Rádió zenei sávja
2.00–6.30	Zenei szerkesztőink zenélnék

A reggeli magazinban igyekszünk pergően beszámolni Budapest életéről, civil hírekkel, programajánlatokkal, időjárással, közlekedési információkkal és belpolitikai szalaghírekkel. A délelőtti és a délutáni magazinműsorokban több rövid téma, hír, riport, rovat szerepel – tehát ezek pergőbb, dinamikus műsorrészek –, az este két órája már egy-egy hosszabb portré, kerekasztal beszélgetés, vagy más elmélyültebb – de verbális – műsorfajtát foglal magába. Mindhárom műsoregységre igaz, hogy abban nem folyamatos zenei összeállítások hangzanak el, egy, legfeljebb két zeneszám választja el egymástól az előbbi „beszélős” részeket.

5. Milyen a Civil Rádió zenei világa?

Olyan zenéket adunk, amelyek más rádiókban nemigen hallgathatók. Megegyezéseink szerint a preferált zenei műfajok: hangszeres zene (jazz, new age), világ-

zene, etno-jazz, dallamos progresszív rock, blues, népzene, hagyományos jazz, közérthető klasszikus zene.

Törekszünk a hangszerek, s nem a gépek által előállított zenéket játszani. Kimondottan kerüljük az aktuális sláger-közhelyzenét, a disco, a rap, a techno, a party zenét, a musical, az operett műfajait, elismerve, hogy ezek is lehetnek értékes felvételek, de ezek a műfajok más adókon is megszólalnak. Lehetőség szerint törekszünk a magyar előadók és felvételek bemutatására is.

Fontos még, hogy a zenés blokkokban a felvételeket végigjártasszuk, általában nem beszélünk rá és nem szakítjuk meg a zenét.

A Civil Rádió hangzásvilágának része a természetes hanglejtésű, magyar hangsúlyrendszerű beszéd, ha ezt az elhangzó gondolat úgy kívánja, az alkalmi csend; a szignálok. Igyekszünk kerülni a zenével és a szignálokkal is a felesleges „ráindításokat” – tehát a rövid szüneteknek dramaturgiai szerepük is lehet. (Indokolt esetben persze nem kizárt, hogy éppen egy ráindításnak, átkeverésnek is jelentősége legyen.) S adások közben minél kevesebbet „hagyjuk egyedül” a hallgatót, a zenék között is meg-megszólalunk.

6. Hol fogható a Civil Rádió adása, és milyen a hallgatottságunk?

Jelenleg adásunkat a Hármashatár-hegyről sugározzuk, 42 W-os adóteljesítménnyel. Ez azt jelenti, hogy Budapesten egy közepes minőségű rádióval jól lehet fogni a rádiót (persze van néhány olyan terület, ahol valami árnyékol), és Pest megye nagy részén fogható az adás. A legmesszebből hallgató eddig Kecskemétről jelentkezett.

Ami a rendszeres hallgatottságot illeti, több közvéleménykutató szervezet adatai alapján a rendszeres hallgatók száma 50.000 fő körül van. Elérhető a Civil Rádió az Újpalotai Közösségi Televízió kábelrendszerén a 105 MHz-es csatornán, és rádióval a 98 MHz-en az antennacsatlakozón keresztül.

Új jelenség, hogy az Inteneten RealAudio formában is hallgathatóak vagyunk, ami nyilván megnöveli a hallgatottsági arányokat. Elérhetőség: www.civilradio.hu

7. Hogyan viszonyulnak a műsorkészítők a hallgatókhoz, milyen a Civil Rádió hangneme?

Ahogy azt fentebb jeleztük, a Civil Rádió műsorait önkéntesek készítik, azokért senki nem kap pénzt.

Nagyon fontos a hallgatókkal, a vendégekkel, a riportalanysokkal való partneri kapcsolatunk. Igyekszünk természetes, közvetlen viszonyt, hangnemet kialakítani, nem gondoljuk, hogy mi képviseljük az egyedüli igazságot. Véleményeket – a vendégeinkét és a sajátunkat – képviselünk csupán, amit persze vállalunk. Szeretnénk, ha interaktív lenne rádióknk, minél jobban bevonva a hallgatót az adásokba.

Fontos törekvésünk, hogy minden helyzetben megőrizzük a hallgatóink és a magunk méltóságát is.

A SZAKMA ÜNNEPE

Kerüljük a természetellenesen ünnepi, patetikus, drámai hangnemet, a heroikus jelzőket. A hallgatók megszólítására – hogy tegeződjünk vagy magázódjunk – semmilyen közmegegyezés nem született, arra viszont kimonodottan ügyelünk, hogy az adásokban megszólalók – ha csak valami miatt nem ragaszkodnak az anonimitáshoz – teljes nevükön szerepeljenek. *(Kerüljük a „Micike vagyok, én meg Pityu a Lenin körútról” fordulatokat!)* Nem illik ebbe a rádióba sok más, idegen kultúrából átvett vagányság sem. Nem hívjuk például a zenei szerkesztőt dízsinek.

Ugyanakkor a kereskedelmi rádiók „kiskegyedes”, **mindig, minden helyzetben dögös, „happys” hangnemét a magunk számára nem fogadjuk el.**

8. Milyen szerepek, feladatok vannak ebben a rádióban?

Az adások, a műsormenet alapvető felelősei a **napi szerkesztők**. Egyebek között a napi szerkesztő – illetve, ha a stábon belül külön **műsorvezető** is van, akkor ez utóbbi – feladata, hogy adásba lépéskor, lehetőleg az első, de legkésőbb a második zeneszám után be kell köszönnie, s összefoglalni, hogy mi várható az általa vezetett műsor-szakaszokban. Ezt kb. 2 óránként ismételve meg – tehát, hogy mit hallhattak, ill. mit fognak hallani a következő két órában. Fontos, hogy a szerkesztő átlássa a rá bízott műsoridőt, és az adódó váratlan helyzetekre reagáljon. A napi szerkesztő feladata a műsoridő előzetes, pontos megszerkesztése, és a rovatvezetőkkel való előzetes megbeszélés.

Fontos szerepkör a **zenei szerkesztőké** is. Ők a magazinműsorok idején elsősorban az egyes részeket összekötő, háttér- ill. szolgáló zenét adnak. Segítenek a szöveges mondanivalók megformálásában. Itt gyakran előfordul, hogy elúszik a zene, hogy rábeszél a műsorvezető. Fontos, hogy ne szöveges zene, főként ne magyar szövegű zene szóljon ilyenkor, kivéve persze, ha ezt poénnak szánják. Ezekben a magazinokban viszont fontos, hogy a zeneszámok között mindig megszólaljon, mondjon valamit a műsorvezető. Itt sok függ attól, hogy kialakul-e szoros együttműködés a zenei- és a napi szerkesztő között. Hiszen esetenként a kényszerváltozásokat – nem jön a megígért vendég – az elhangzó zeneszámokkal kapcsolatos információk is jól kitölthetik.

Más a helyzet az önálló zenei blokkoknál. Erre vonatkozik elsősorban, hogy végigjátszunk minden felvételt.

További szerep a **rovatvezetői**. Ezek a rendszeres műsorrészek különösen alkalmasak arra, hogy egy-egy témában vagy szakterületen elmélyüljünk, építkezni tudjunk műsorainkkal.

Szinte minden stábnak vannak alkalmi vagy rendszeres segítők, riporterek, ügyeletek, bejelentkezéseket vállalók. Az ő szerepük nagyon fontos, de alkalmibb, az aktuális feladatokhoz igazodó. Ugyanakkor ez a szerep a stábba bekerülés tipikus gyakorlata.

A műsorok technikai színvonaláért és a stúdió fizikai működéséért a **technikusok** – közülük is elsősorban – a polgári szolgáltatók a felelősök.

Technikai minimumként két fontos követelményünk van: 1. Azokat a riportokat, amelyek beépített mikrofonos diktafonnal készültek, nem tudjuk bejátszani, csak a külső mikrofonos felvételeket adjuk adásba. 2. Kétkazettás magnóval „megvágott” anyagok – a minőségük törvényszerű romlása miatt – úgyszintén nem játszhatók adásba.

Riportok, felvételek megvágására rendelkezésünkre áll a stúdióban ill. a szerkesztői szobában található számítógépes vágóprogram.

A **Civil Rádió Műhelye** egy olyan szervezeti keret, amely a **rádió közösségi életének és szakmai munkájának a belső fóruma**. Képzéseket, klubnapokat, program- és érdekegyeztető találkozókat, műsorelemzéseket, tréningeket és szakmai kirándulásokat foglal magába. *Aki a Civil Rádió stábjához tartozik – legyen régebbi közreműködő társunk vagy éppen új bekapcsolódó –, valamilyen szálon részt kell veyyen a Civil Rádió Műhelyének tevékenységében.*

9. Milyen forrásokból tartja fenn magát ez a közösségi rádió?

A Civil Rádió elsősorban **pályázatokból, alapítványi támogatásokból** működik. Számít más **szponzori, hallgatói támogatásokra**, s egy **minimális mennyiségű reklámbevétele**re is építenünk kell. (Az engedélyünk szerint egy műsorban max. 3 perc reklámot sugározhatunk. Ezt nem kívánjuk teljes egészében kitölteni, de valószínű nem tudjuk teljesen nélkülözni ezt a forrást sem.)

Szeretnénk további, a működésből származó bevételeket is megragadni.

Természetesen a Civil Rádió legnagyobb forrása a **közreműködők által végzett hatalmas mennyiségű önkéntes munka**, de ennek nem forint a mértékegysége.

Érdeklődőket, új jelentkezőket a rádió működésében bármilyen szerepkörre szívesen látunk, várunk. Jelentkezni, kapcsolatot találni a napi szerkesztőknél, továbbá Páky Viktóriánál vagy Magyar Ádámnál lehet.

Gyertek!

PÉTERFI FERENC TELEFONINTERJÚJA NÓGRÁDI GÁBOR ÍRÓVAL

A Civil Rádió felvétele

– Te, aki pillanatnyilag filmforgatókönyveket írsz, pályád indulásakor népművelési szakember voltál, a te életedben játszott-e valamilyen szerepet a felnőttkori tanulás, az iskolán kívüli tanulás?

– Nagyon-nagyon jól elszóltad magad a pillanatnyilag szóval, amiből jól látszik, hogy a művelődésnek milyen szerepe is van. Pillanatnyilag író vagyok, de elképzelhető, hogy holnap megint népművelő leszek, vagy újságíró, vagy éppen a Civil Rádiónál leszek egy munkatárs, mert hogy az életünk most már erről szól. Közhely ma már, hogy volt időszak, amikor egy életen át ugyanazt a munkát csinálhatta az ember. Ez most már egyre kevésbé lehetséges. Valami hihetetlen módon kell alkalmazkodnunk a változó körülményekhez. Az embernek valamilyen módon folyamatosan képeznie kell magát, részben a saját szakmájában, részben a saját szakmájától egészen távol, olyan szakmában, amire szükség van, amiből meg tud élni.

– A te életedben volt-e a felnőtt korú, az iskolán kívüli tanulásnak a gyakorlatban is jelentősége?

– Elég nagy jelentősége volt. Én még úgy tanultam, hogy a felnőttek sokkal nehezebben tanulnak, mint a gyerekek. Ezt én akkor is sejtettem, ma pedig 55 évesen el kell mondanom, hogy ez a realitás. Sokkal nehezebben tanulok. Egy előnyöm van, hogy tapasztalataim vannak, és a többi felnőttnek is ez az előnye, de elvesztettük az agy rugalmasságát. Ezért nagyon nehéz egy-egy újabb ismeretet megszerezni, pláne ha az nem kapcsolódik valami előző ismerethez. Vízny E. Szilveszter, az Akadémia elnöke, aki a Minden tudás egyeteme sorozatnak az első előadását tartotta, ő mondja szinte mindig, minden interjúban, hogy a tudásalapú társadalmat kell elképzelnünk a jövő társadalmának.

A felnőtt mindig azt mondja, hogy mennyire szereti a gyerekeit, mennyire imádja a drága kis unokáit. És amikor szereti a gyerekeit, meg imádja az unokáit, arra nem gondol, hogy amennyiben ő nem tanul folyamatosan, amennyiben ő nem képzi magát, hogy úgy mondjam, egy kicsit butábban beszélget a fiaival meg az unokáival, s azok se lesznek okosabbak. Aki ma nem tanul, aki nem teljesíti azt, ami egyébként a képességeiből adódna, az nyilvánvalóan egy sokkal rosszabb országot, meg gazdaságot – nagy szavakat használok, de kénytelen vagyok – ad át a nagyon szeretett és imádtott gyerekeknek és unokáknak. Ezzel csak azt akartam jelezni – talán egy kicsit túl líraian, költőien –, hogy a felelősség, az valami elképesztő. Az ott nem ér véget, hogy megpusztilom az édest, az ott kezdődik, hogy megpusztilom az édest, és ott kezdődik, hogy folyamatosan tanulok, és képezem magam, hogy valamivel jobb teljesítményt nyújtsak ebben az országban, mint ami csak úgy adódik véletlenül, amit az iskolában összeszedtem.

– Említetted az előbb, hogy ez a kor, ez az időszak egyre inkább a változásra kell, hogy fölkészítsen, nem lehet megállni. Hogy folyamatosan alkalmazkodni kell, nem lehet megállni. Tehát, hogy a szükségletek sok mindenben változást hoztak az elmúlt évtizedben a felnőttkori tanulás, művelődés területén, de hogy a lehetőségekben is történtek-e érdemi változások? Tapasztaltál-e ez ügyben valamilyen elmozdulást akármerre is?

– Erre két válasz van. A rendszerszerű, szervezett felnőtt oktatásban, én nem látok komoly változást. Sőt el kell mondani mint népművelőnek, hogy szinte csodálkozom, amikor a különböző felnőttképzési tanfolyamok mindig azt az 5-6 témát említik: adó-tanácsadó, meg esetleg egy kis komputer, nyelvtanfolyam az bőven. De semmi más. Hosszú ideig álmodtam, amíg a kocsimat meg tudtam csinálni, hogy egy kis szerviz munkát megtanulok a minimális szinten. Éveken át próbáltam keresni egy helyet, ahol a minimális tudást megszerezhetem, hogy a kocsit rendben tartsam, vagy egyáltalán hozzá tudjak nyúlni, ha valami baj van egy nagyobb út közepén. Mit mondjak, képtelen voltam, nem találtam, pedig még az Autó Klubba is ezért iratkoztam be. Egy kicsi dolog, de azt akartam kihozni belőle, hogy a szervezett felnőttoktatás énszerintem Magyarországon nulla. Nem létezik. Az más, ha én akarok tanulni, elmegyek, és keresek könyveket, vagy az internetet ismerem, és az interneten keresek anyagokat. Van egy bizonyos fokú távoktatás is, amit igénybe veszek. Ha én megyek utána nagyon keményen, akkor elismerem, hogy akkor inkább találok tananyagot, és akkor meg tudok tanulni valamit. De ha arra várok, hogy az intézmények kinyújtsák felém a karjukat, ami a kötelességük lenne, mert hogy ezért fizetem az adót, és azért tartom fenn az államot, arra én nyugodtan várhatok, ez nem fog megtörténni. Ma 8-10 félé tanfolyamon kívül Magyarországon igazán komoly oktatás egy-egy témában nem létezik. Mert ugye nem várjuk el ma egy felnőttől, hogy 3 évre menjen vissza az iskolába, és tanulja meg, mondjuk a lakatos vagy asztalos szakmát, vagy nem tudom én miccsodát. Bezzeg újságíró képzés az doszt van, a vízcsapból is az folyik. Mintha az újságírás lenne az országban a legfontosabb foglalkozás, és ebben irtózatosa hiány van természetesen.

– Van-e a te életedben, a te környezetedben egy olyan közösség, ahol ilyen típusú tanulás folyik? Akár didaktikus, rendszerezettebb, akár más jellegű? Vesz-e téged körül az életedben, vagy látsz-e másokat, akiket közösség segít abban, hogy művelődési folyamatokban vagy tanulásban részesüljenek?

– Egy-két olyan civil kezdeményezést látok magam körül, ami föl váltja, vagy kiváltja azt a bizonyos intézmé-

nyes oktatást, sőt nagyon magas szinten csinálja. Hadd mondjak egyet, pl. Anna angolul tanul az ILS-ben, az International Language School-ban, ahol egy fantasztikus módszerrel tanítanak. És látom, hogy szinte egymást tanítják az emberek, olyan a rendszer, olyan a módszer. A jobban tudó angolos tanítja a kevésbé jól tudót. Külön szerveznek találkozokat, teljesen függetlenül az intézménytől, ami 3-4 napos képzést lehetővé tesz. Itt látok egy olyan fajta tanulási folyamatot, ami nagyon hatékony, és kicsit magán kezdeményezésű, tehát intézménytől mentes, egymást tanítják, mennek le a vidéki házaikba, és ott folytatják, mintha valami vallási összejövetelek lennének. Ezt látom, a másik pedig, amit látok, ha elmondhatom. Nyilvánvaló, a természetgyógyászatban egy kicsit a csoportok, az emberek egymást tanítják. Látom, hogy kialakulnak kisebb sejtek, hadd mondjam így a klasszikus illegalitás szabályai szerint, kisebb sejtek egymásnak adják át az információkat, amit a természetgyógyásztól tudnak. Ez nem is véletlen, hogy a nyelvet, meg a természetgyógyászatot mondtam, két olyan dolog, amikre rettenetesen szükségük van az embereknek. A nyelv az egyik, mert idegen nyelv nélkül ma már nem lehet létezni, a másik az egészségünk, a fiatalságunk, az életünk irtózatosan fontos, és egy csomó problémát nem tudunk az orvosokkal megoldani, ezért fordulunk egy kicsit a természetgyógyászat felé.

– Említetted előbb az Akadémia elnökét, erről is jut eszembe a következő kérdés, hogy a művészetek és a tudományok szolgálják-e vajon az elvont és ünnepi ismeretszerzés mellett a hétköznapi életben az iskolán kívüli tanulást?

– Én azt gondolom, hogy részben szolgálják, részben pedig tudjuk, hogy ez egy nagyon széles spektrumú téma. Nekem több évtizede az az elképzelésem, nem az ún. nagy művészet az egyetlen, amelyet mutogatni kell, és amelyet a kultúra részének kell tekinteni, úgy érzem, és ezt tényleg kamaszkorom óta hiszem, hogy minden embernek joga van ahhoz, hogy a saját számára fontos kulturális, művészeti élményt megszerezze. Éppen ezért a szappanoperának is óriási jelentősége van, ha egy ember lelke éppen ilyen jellegű kulturális terméket kíván. De ugyanilyen lehet, egy szinten van nálam Esterházy Péter és Végh Antal, ha éppen arra van valakinek szüksége. Vagy egy szinten van nálam Beethoven vagy a legjobb pop zene, mert mindenki... Az emberek nem tehetnek igazán arról, hogy olyan helyzetben vannak, hogy nem tudják Mozartot úgy élvezni, és ő mondjuk egy cigány zenét élvez. Akkor az ő lelki állapotának, az ő belső feszültségének egy olyan katarzisa van szüksége, amit a cigány zene, vagy a magyar nóta nyújt. És joga van hozzá, mert az ő lelkének is meg kell gyógyulnia, hisz azt hosszán mesélhetném, hogy valójában a művészet, az egy gyógyító hatás, egy gyógyító élmény, és nyilvánvaló, hogy tele vagyunk feszültséggel, traumával, gonddal, problémával belül, amelyet nem tudunk megoldani reális körülmények között. Ilyenkor gyógyszerként fogadjunk be egy verset, vagy gyógy-

szerként nyúlunk hozzá egy CD-hez, vagy vegyünk elő egy képzőművészeti alkotást. És ez a gyógyszer vagy katarzisa, vagy más élmény, csökkenteni fogja a feszültséget. Ezt jól ismeri, aki elmegy egy moziba, megnézi a filmet, és az neki nagyon tetszik, amikor kijön, egy nagyot sóhajt, hogy hú, ez most nagyon jól esett, nagyon jó volt, ez most feloldott. A gyógyszer is ugyanezt csinálja.

– Az értelmiségiek felelősségéről szoktunk beszélni. Merül itt föl bennem, hogy mit gondolsz, hogyan lehetne olyan segítő, társadalmi légkört teremteni, vagy olyan motivációkat erősíteni, vagy olyan mozgalmakat erősíteni, amiben ez a mozgalom, tehát művelődés, az iskolán kívüli tanulás valahogy természetesebbé válna, és azokra a hiányokra, amikre itt te is hivatkoztál már, meg amiket ismerünk, hogy az intézményesültsége tényleg elég gyenge, nincsenek készletések, nincsen megfelelő szolgáltatási rendszer, hogy ez intenzívebb legyen. Hogyan lehetne akár – mondom még egyszer – akár módszereket, akár mozgalmakat indítani? Van-e erre valami ajánlásod, elképzelésed?

– A kérdésed óriási, és hogy úgy mondjam patetikus is egy kicsit. Több könyvben lehetne rá válaszolni. Pokoli nehéz az értelmiségnek. Akkor talán beszéllek két-három dologról. Az egyik része, hogy az értelmiségi nagyon elvesztette a hitelét azzal, hogy elképesztően hosszú ideig szolgált egy diktatórikus rendszert, és ennek sajnos tényleg a mai napig vannak hatásai. Tehát nem lefelé szolgál, hanem felfelé, elég egyszerűen fogalmaztam? Tehát felfelé szolgált az értelmiség egy óriási része. Részben megélhetési okokból, én ezt teljesen megértem, hogy egyszerűen képtelen volt mást tenni, hiszen a családját el kellett látnia. Ez nem új dolog, a magyar történelemben, a magyar társadalomban ez általános volt, hogy az értelmiségek nagy része kiszolgálja az uralkodó osztályt, és egy kicsi része van történetesen, amelyiknek a beállítódása olyan, hogy tényleg az emberekkel, a néppel él együtt, és azt akarja segíteni.

Most visszatérve a konkrét kérdésre, hogy ne szálljak itt el a történelemben, azt gondolom, hogy ki fognak alakulni majd az egész országnak, az egész nemzetnek az önmegtartó erői, amikor majd mindenki számára fontos lesz, hogy holnap egy kicsit jobban csináljuk, mint tegnap, hogy holnap egy kicsit nagyobb teljesítményt nyújtunk, mint tegnap. Az egész országot húzni fogja, lehet hogy pont az európai csatlakozás, vagy nem tudom mi. Mert mindig történik valami a történelemben, ami elkezd húzni az országot, és csinál valamit. Akkor csinál forradalmat, pl. egy nép, akkor hirtelen nekilendül, mint 1867-ben, és fölépíti az ipart. Tehát általában valamilyen külső esemény elkezd húzni az országot. És amikor ez bekövetkezik, akkor abban az országban, nyilván nem mindenki, de a többség úgy érzi, hogy nekem sokkal jobban kell csinálnom. Magam miatt, de aztán automatikusan a többiek miatt is. Akkor valószínűleg ki fog alakulni az értelmiségben is egy nagy támogatás, ami nem olyan romantikus

lesz, mint ezelőtt 80 vagy 100 évvel, hogy csoportokat, klubokat, meg népköröket, meg nem tudom milyen művészeti együtteseket csinálunk, hanem ez valószínűleg sokkal szakszerűbb lesz. Távköztatást fognak csinálni, kis csoportok alakulnak ki, amiről az előbb beszéltem a nyelvtanulás, a természetgyógyászat kapcsán. Az értelmiségiek segítő kezét nyújtanak majd a többségnek – akiket nem nevezhetünk folyamatosan tanuló állampolgárnak –, s akkor a felnőttoktatás a civil szférában megerősödik. De

ennek a módszerei már nem a régié, hogy összegyűlünk klubban. Mert már itt az Internet, ezt komputeren keresztül tesszük, de ez nagyon homályos előttem. Érzem, hogy előbb az egész országnak kell megmozdulnia böcsületesen, és nem politikával foglalkoznia, mert az semmit nem ér, hanem önmagával a gazdasággal. És most visszatérek oda, a gyermekei holnapjával kell elsősorban foglalkoznia, és nem mindenféle buta vitákkal, amit a média gerjeszt.

MAGYAR ÁDÁM INTERJÚJA HÓDOSSY ILDIKÓ NYUGDÍJAS TANULÓVAL

A Civil Rádió felvétele

– *Hódossy Ildikó a lelkekre kötötte, hogy úgy mutassam be, mint nyugdíjas főiskolai hallgatót. Mit jelent pontosan ez a furcsa összetétel?*

– Azt, hogy Tatán működik 15 esztendeje egy olyan iskola, amelyik csak nyugdíjasokat tanít. Ez azt jelenti, hogy nyugdíjasok vállalkoztak arra, hogy hetente egyszer összejönnek, és egy komoly előadó előadásait meghallgatják komoly témákban.

– *Ez 15 éve működik?*

– Igen, 15 éve működik már. Lehet tanulni történelmet, magyart, nyelvet, irodalmat, filozófiát, biológiát, földtant, lehet tanulni geológiát, művészettörténetet. Nagyon sok mindent tanultunk ez alatt az idő alatt.

– *Ez tényleg úgy zajlik, mint egy tanóra? Tehát egy ilyen folyamata van a tanulásnak?*

– Igen. Ez október 14-étől indul az idén is, ekkor az egyetemes történelmet folytatjuk, az előző tanévnek ez volt a tantárgya, amely kezdődött az újkorig tartó idővel, tehát a római birodalomtól az újkorig, és most folytatjuk az újkornál.

– *Vannak-e vizsgák?*

– Vizsgázni nem kell, de szakdolgozatot kívánnak meg tőlünk, a hallgatóktól. Nem kötelező, de jó néven veszi az előadónk. Mert akkor látja, hogy a hallottak alapján bennünk mi született meg.

– *A 15 év alatt hányan vettek ebben részt?*

– Általában negyven hallgatója van ennek az előadás-sorozatnak. Szinte ugyanazok, de hol bővül, hol kevesebb a létszám, attól függően, hogy mi a tantárgy. Az előző évben pl. néprajzot tanultunk, ennek kevesebb volt a hallgatója. A történelmet viszont folyamatosan negyvenen hallgattuk.

– *Hogyan zajlik egy óra? Ezek óra keretben működnek?*

– Igen, pont olyan, hétfőn du. 2 órakor elkezdődik, 50-kor van 10 perc szünet, utána folytatódik és 4 óráig tart, minden hétfőn délután.

– *Mi az, amiért emnyi nyugdíjas összegyűlik, és tanul? Miért tanulnak?*

– Először is, az előadások témája általuk kiválasztott. Minden esztendő végén meghatározzuk, hogy milyen tantárgyat szeretnénk, milyen témát szeretnénk hallani. Ennek az előadóját megtalálják, és ennek az előadónak a személyisége, a varázsa tartja ott az embereket. A téma természetesen, de az előadó varázsa nagyon fontos.

– *Miért van igény arra a nyugdíjasokban, hogy tanuljanak?*

– Szükségét érzik annak, hogy a szürkeállományukat ne pihentessék, lustálkodva, hanem megmozgassák. Majdnem mindenkinek vannak unokái, ezeknek a segítségére tudnak lenni, amikor ezeket a tárgyakat felelevenítik az emlékezetükben.

– *Ön hol kezdte a tanulást, még amikor kötelező volt?*

– Az elemi iskolát azt Vasszentmihályon kezdtem el, Vas megyének a szélén lévő kis falucskában. Innen Szentgotthárdra kerültem, majd Oroszlányban tanultam egészen az általános iskola bevégezéséig. Aztán Tatabányára jártam gimnáziumba, ott érettségiztem a Rákosi Mátyás gimnáziumban, ami aztán később Árpád gimnázium lett. Ezt követően ápolónőképzőbe jártam Tatabányán a Megyei Kórházban. Ez egy különleges képzés volt, mert ezt munka mellett végeztük. Ez volt az első olyan középkader képzés az országban, amikor munka mellett érettségizteteket foglalkoztattak. Ezt követően aztán röntgen asszisztens lett belőlem, és ennek a végzettségnek köszönhetően 33 évig dolgoztam az egészségügyben, és onnan mentem nyugdíjba.

– *Van-e valami különbség abban, hogy valaki kötelezően tanul, mert muszáj, vagy tanul a saját örömeire?*

– Nagyon nagy különbség van. Itt az ember azt tanulja, amire kíváncsi, és nem azt, amit muszáj megtanulni. A muszájt is meg kell tanulni, mert azt aztán, amikor az iskolában dolgoztam, akkor nagyon-nagyon érzékeltem, hogy mit jelent az, ha a gyerekek nem tanulják meg azt, amit kötelező. Ha nem tanulják meg a szorzótáblát, nem tanulnak meg írni-olvasni rendesen. Úgy, hogy a jövőjüket tudják vele megalapozni. Még iskolában is dolgoztam.

– *Volt-e valami előnye annak, hogy tanult folyamatosan?*

– Igen, számomra igen. Én nagyon sok mindennel foglalkoztam a hivatásomon túl, mert én a röntgen asszisztenskedést annak tartottam. Emellett én idegenvezetéssel foglalkozom, emellett masszörködöm. Azon túl a tatabányai Bányász Színpadnak voltam 25 évig a tagja, addig, amíg működött. És attól fogva is szoros barátságban vagyok az irodalommal.

– *Úgy hallottam rádiózott is.*

– Igen, a rádiózás is beletartozott. Annak idején, amikor a tatabányai Radír Rádió elindult, annak a kezdeti adásaiban részt vettem.

– *Tehát ennyi sok mindenre használható, ha nem is feltétlenül a tanulás, de az, hogy valaki ott van, és aktív, és ami jön, azt magára ragasztja.*

– Feltétlenül. Helyismerettel rendelkezni, az egy fantasztikus dolog. Ha az ember valahova elutazott, és azt

megnézte, akkor elkezdi utána kutatni, hogy Istenem, ott vajon még található-e valami különlegesség. És mindig talállok valami újat, akárhányszor elmegyek Magyarország gyönyörű tájaira.

– *Ezen a rendezvényen mit talált, ami tetszik Önnek?*

– Azt, hogy az embereket felhívják arra, hogy tanuljanak. Azt tapasztalja vén fejjel az ember gyereke, hogy az ifjúságnak azt mondják, hogy ne tanulj, nem érdemes. De igen is, érdemes tanulni. Mindig, mindenből lehet valami hasznot húzni. Akármit tanult meg az ember, akár főzni, akár gyereket nevelni, ebbe mindegyikbe beletartozik a tanulás is. Nemcsak számítógépen lehet dolgozni, hanem egyéb munkák is vannak, amiket meg kell tanulni. Akár kézművesség az, akár szellemi munka, de meg kell tanulni a csínját-bínját, mert anélkül nem tud csinálni semmit.

– Köszönöm.

TÓTH ZSÓKA

„TANULNAK A SZÜLEIM !”

A Magyar Művelődési Intézet pályázata

A Magyar Művelődési Intézet – mint a Művelődés hete – a tanulás ünnepe rendezvénysorozat egyik fő szervezője és rendezője – pályázatot hirdetett a nyáron „Tanulnak a szüleim !” címmel. Arra voltunk kíváncsiak, vajon a család hogyan éli meg a nagyobb, vagy még nagyobb leterheltséget, a sok esetben feszültségekkel járó vizsgaidőszakokat, hogyan élik és értékelik a gyerekek azt, hogy éppen a tanulás, a szülők tanulása vonja el a játéktól, beszélgetésektől, a velük való törődéstől anyut, aput. Mennyire értik a tanulás felnőttkori szükségességét, hogyan adják át a szülők ennek fontosságát, nem csak a nehézségeit, sok esetben szorongásait, hanem, ha van, ha megélik, örömet is. Tanulnak-e együtt, vannak-e technikáik arra, hogy a nehezebb időszakokat átvészeljék, ünnepelnek-e közösen egy-egy jól sikerült vizsga után, érezhető-e a gyerekek számára szüleik tanulásának eredménye, miben mutatkozik ez meg, anyagiakban elsősorban, vagy a tudás megbecsülésének más módján?

Az élethosszig tartó tanulás fontosságát a szülők példáján tanulhatják meg a gyerekek, mégpedig azzal, hogy látják, boldogulnak a szüleik, hogy mindig van megoldás a nehézségekre, hogy a tanulás megkönnyíti a világban való tájékozódást, hogy tudással kapcsolatokat építhetünk és nyaralni is elmehetünk, ha értékelik a megszerzett tudást. Legalábbis így lenne jó.

Nagy kérdés volt, hogy a nyár kellős közepén miképpen érhetjük el a gyerekeket, honnan értesülhetnek a pályázat lehetőségéről. Országos hetilapunk, a Nők Lapja gyermekeknek szóló rovata vitte a hírt, szeptember közepére várjuk az írásokat. Hála a figyelmes pedagógusoknak, akik látva a felhívást, szeptember első napjaiban felhív-

ták a gyerekek figyelmét a határidőre, a lehetőségre, de voltak, akik maguk fedezték föl és küldték el gondolataikat. Így vehettük kézbe, olvashattuk a közel ötven fogalmazást, amelyből csupán kettő érkezett Budapestről.

Tanulságos és figyelemfelkeltő, sőt egy-két esetben megrendítő írást olvashattunk. Ritkábban vidámsággal, igazi, tanulás hozta családi ünneppel is megismerkedhettünk.

Amit kivétel nélkül minden levél tartalmazott, az a hiány, a gyerekekre fordítható idő hiánya, a játék, a beszélgetés, a velük való együttléti hiánya, amit csak részben old, ha old egyáltalán a sikeres vizsga okozta öröm. Amiben nem is az eredmény a fontos, hanem, hogy ha sikeres a vizsga, akkor végre vége van. És ezután egy „normális család leszünk”, ahogyan fogalmazta egy kislány.

Ezen a pályázaton nem versenyt ígértünk, nem voltak helyezettek, könyvjutalmak viszont igen, és műsor is, amelyben a Táltos csikó elevenedett meg a MÉG Színház előadásában.

Osztályközösségek is jelentkeztek, azt írták le – nyilván osztályfőnöki óra keretében előzetesen beszélgetve is a felnőttek tanulásáról –, hogyan gondolkodnak a véget nem érő tanulásról, akkor, amikor a mindennapi iskolai feladatok súlyát – szó szerint – is alig várják, hogy hétvégén letegyék.

Mire is volt jó ez a pályázat ?

Először is kiderült, hogy a gyerekeknek van véleménye szüleik tanulásáról. Megélik, többnyire nehezen, a tanulás időszakát. Aggódnak és átélik – saját világuk példája alapján – szüleik vizsga előtti szorongásait, félnak és féltik őket, ne legyenek betegek a stressz látható jegeitől.

Megfogalmazzák vágyaikat, ha majd véget ér a tanulási időszak, mennyi minden közös program fér bele a fel szabaduló időbe.

Felnőtt korukat érintő, tanulással kapcsolatos elképzeléseik még „papírízűek”, mindenesetre, ők majd olyan felnőttek lesznek, akik elegendő időt szánnak gyermekeikre, és tanulnak is, így ebben a sorrendben.

A beérkezett pályázatok száma nem elegendő egy igé-nyes felméréshez, a következtetésekkel is óvatosan bánhatunk. Nem kerülhet meg azonban az élethosszig tartó tanulás, a felnőttkori tanulás, a felnőttoktatás, a tanuló társadalom nagyívű tervezésekor, hogy vizsgáljuk a család és a felnőttkori tanulás viszonyát, a gyermekek és a szülők tanulásának „békés” jövőjét, a terhek egészségesebb elosz- tását, hogy a tanuló felnőtt mellett kiegyensúlyozott, egészséges, boldog gyermek nevelődjön, s a példa erejével hasson a tanulás öröme.

Szemelvények a beérkezett pályázatokból

„Vizsgaidőszakban kikészül a család. Apu főz, mosogat, a tesóm bezárkózik, csak én ijesztgetem anyut, amikor az ajtaja kilincsét lenyitom. Már megmutatta, hogyan kell észrevétlenül bemenni hozzá, mégis mindig a szívéhez kap. Ha a mosdóba megy, hallgatózom, annyira féltém, ugyanis mindig hányik. Ideges és izgul. Nem tudom, hogyan képes olyan vastag könyveket és annyi jogszabályt megtanulni. A legjobban a nemzetközi vizsgájára készült ki. Amikor sikerült, táncra perdültünk a könyv tetején, együtt vol- tunk boldogok, de utána anyunak lezsibbadt a fél feje, és én nagyon féltettem. Nem akarom, hogy meghaljon.”

Németh Kristóf 5.d. Ajka

„Anyá, mikor hazatért, mindig elmesélte, hogy mi történt a főiskolán. Tudtuk kik a csoporttársai, barátnői. Beszámolói nagyon érdekesek voltak. Felcsigázott min- ket, így hát egyszer elkísértük vizsgázni. Diplomamunká- jának a védésére készült. A folyosón rengeteg izgatott ember volt. Anya izgult, Apa mosolygott, és folyton azt ajtógatta, hogy minden remekül fog sikerülni. Így is lett. Anya ötöst kapott. Mindenki nagyon örült. Körülnéztünk a főiskolán. Anya vizsgáztató tanárával is megismerked- tünk. Aztán következett az ünneplés. Oda mentünk, ahova a testvérem és én szerettem volna. Nagyon jól éreztük magunkat.”

Halász Diána 6.a. Bucsú

„Ha a szüleim már semmit sem tanulnának, akkor nem tudnák az új ismereteket, ami a munkájukhoz szük- séges, elküldenék őket a munkahelyükről, és szegények ennénk. Viszont mindenre jutna idő, mindig tudnának velünk foglalkozni. Szerintem amennyit tanulnak a szü- eim, az megfelelő.”

Én azt javasolnám, hogy hétvégén, ha a testvéremmel megegyünk az udvarra, játszótérre, akkor kikapcsolódásul árszor átolvashatnák, amit tudniuk kell, és mire felme-

gyünk, ismét együtt lehetne a család.”

Hegedűs Nándor 4.o. Miskolc

„Nekem ez nem meglepő, hogy apa tanul, sőt egyene- sen hozzá vagyok már szokva. Régebben, amikor a húgom és én még kicsi óvodások voltunk, akkor még anya is ta- nult, tehát mi ebben nőttünk fel, hogy tanulnak a szüleim. És hogyha valamelyikőjük elment vizsgázni, nem egyszer futott végig az agyamon, hogy vajon most ők is úgy izgul- nak, mint én a matek doga előtt.”

Czudor Zsófia 6.d. Dévaványa

„Néha egész rendesekek vagyunk. Szandra segít nekem a leckeírásban, én meg segítek neki, hogy gyertyafényes va- csorával lepjük meg a szülőket.

Az a legjobb, amikor anyunak sincs sulija, apunak se angolja, akkor olyanok vagyunk, mint egy normális csa- lád: asztalhoz ülünk, tányérból eszünk, és traccsolunk, egymás szavába vágva meséljük a napot. Ilyenkor kiderül, mennyivel könnyebb a gyerekiskola, mint a felnőtt.

El sem tudom képzelni, milyen lesz az, amikor már csak három iskolás lesz a családban, amikor az anyu és az apu csak szülő lesz, és csak a MIÉNK LESZ!?

Eitmann Szimonetta Éva, Pécs

„Miután anyukám befejezte a főiskolát, sokkal több ideje volt velem játszani, sétálni. Másodikos osztályos vol- tam, amikor apukám kezdett el tanulni. Nehezen értet- tem meg, hogy minek neki még tanulni. Középiskolába járt, aztán egyetemre, és még most is tanulnia kell?”

Ő elmagyarázta, hogy szükség van arra felnőttkorban is, hogy az ember tovább képezze magát, és mind több új dolgot ismerjen meg.

A tanulás időszakában jóval kevesebb ideje jutott rám... Szerencsére ennek már vége. Ezen a nyáron nagyon szép, vidám, közös családi nyaralásunk volt.”

Dubabér István, Felsőzsolca

„Anyukám mindig azt mondja: „ha vinni akarsz va- lamire, tanulj!” Hát, nem is tudom, hogy én mire akarom vinni. Bezzeg, Anyukám! Azért, hogy legyen valaki, me- gint főiskolára jár. Azon gondolkodtam, ha nem tanulna, senki lenne? Vagy a felnőttek sem elég okosak, hogy foly- ton tanulni kell nekik? Lehet, hogy jobb gyerekek len- ni. Anya sosem ér rá!

Örökké azt mondja: tanulnom kell. Én ezt már nagyon unom. Ebben csak az a jó, hogy nem ér rá velem annyit gyakorolni. Viszont már nagyon szeretném, ha anya kiszáll- na az iskolapadból, és végre játszana, sétálna, bicajozna velem. Ugyanis szerintem egy anyukának ez a legfonto- sabb feladata.”

Ács Adriána, Marcali

„Az én véleményem az, hogy az összes anyukának és apukának tanulni kellene, de csak mértékkel, hogy legyen idejük a gyerekeikkel törődni.”

Keller Edit, Vállaj

MÁTYUS ALIZ

A TÁRSADALOM ZAVARAIRÓL ÉS AZOK KEZELHETŐSÉGÉRŐL

*A működés mechanizmusai és kontrollja 1973-ban és 2002-ben**(Részlet a bemutatott módszer háttér tanulmányából)*

Ha egy ember ma munkanélküli, s még abban a szerencsés helyzetben sincs, hogy adódik számára valami értelmes tevékenység (földje van, amivel kezd valamit, vagy diplomája van, ami elég kapcsolattal és ötlettel látja el, hogy vállaljon valamit, amit minimálisan szükséges elvégeznie az anyagi szükségletei kielégítése érdekében), egyáltalán nem valószínű, hogy naponta szembetalálja magát azzal a nagyméretű plakáttal, amin manapság a közérdekű dolgokat hirdetik, hogy **nem csak ő, vagy esetleg egyáltalán nem ő a hibás**, hogy munkanélkülivé lett, mert hogy zajlik, itt, épp most, nem túl hosszú időre visszamenően egy folyamat, mégpedig társadalmi folyamat, aminek megvannak a vesztesei, s hogy épp ő, ilyen.

A plakátokon másféle közérdekű dolgokat hirdetnek, a rádió és a televízió sem ezzel a gondolattal van teli. Márpedig, ha ez a munkanélküli nem találja meg a maga számára ezt a tudást, ami a minimális alap lehetne ahhoz, hogy önmagához, mint elszemvedőhöz, s nem mint bűnös-höz viszonyuljon – tehát helyzetudata értelmében megőrizhesse öntudatát –, akkor ez az ember ebben az állapotában nem épül, hanem roncsolódik. Vagy azért, mert működnek még az erkölcs meg- és visszatartó erői, s akkor bűntudata van (a saját szerencsétlensége miatt és azok miatt, akiket el kéne, de nem tud eltartani), vagy azért, mert mindent megtesz annak érdekében, hogy ne kelljen ezt átélnie, tehát az ehhez szükséges állapotban tartja magát: ha van miből, akkor iszik, ha nincs, megpróbálja előteremteni, esetleg akármilyen áron is.

Lehet ehhez a problémához úgy viszonyulni, ahogy ezt a társadalomtudós teszi, értelmezve a társadalmi állapotot, s a helyzetre az egyén válaszát. Ehhez a tudáshoz tartozik még az is, hogy az ember saját magához nem viszonyulhat másképp, mint ahogy abban kívülről megerősítik. S ma nálunk annak az embernek lehet egészséges viszonya önmagához, aki részese a társadalom anyagi elismerésének, részese a társadalmi megbecsülésnek. S ez ma nálunk mind munkahelyhez és nagyobbreszt a fizetett munkához kötődik. (Könnyű elképzelni eszerint a szabad foglalkozású értelmiség, a művészek helyzetét, presztízsiüket, szerep- és feladat vállalási lehetőségeiket – és hatni tudásukat.)

Hogy egy ember (közösség) mit tud kezdeni azzal a tudással, amije van (amihez hozzájut), **embert és közösséget meghatározó minőség** kérdése. De hogy mihez jut hozzá, társadalmi kérdés. S az iskolarendszeren kívül – más híján – közművelődési kérdés. Így aztán, hogy az ember (közösség) ösztönözve legyen arra, hogy tudása legyen önmagáról, a magára valamit adó közművelődés alapvető kérdése.

Hogy felvállalja-e a közművelődés az ezzel való foglalkozást, nem csak azért érdekes, mert ez meghatározza tevékenységi körét. Hanem azért is, mert ezáltal dől el, hogy milyen szerepet vállal magára. Vállalja-e, hogy rá is érvényes, hogy célképzete kell legyen. Hiszen másképp tevékenysége csupán a külső elvárásoknak megfelelő tevékenységfelelésekből áll össze. A magát közművelődésnek nevező szakma, ha célképzetekkel rendelkezik, képes lehet rá, hogy változásokat tudjon elősegíteni.

A közművelődésnek van olyan múltja, amely alkalmas rá, hogy erősítse a szakma eredménytudatát. Történelmileg fókuszálható időszakok is vannak ilyenek a szakmában (pl. a szabadművelődés korszaka). És az előző rendszerbe eső közelmúltban is voltak kezdeményezések, amelyek ide sorolandók. Így a „nyitott ház” kísérletek. De ilyen a Népművelési Intézet 1973-tól folytatott kísérleti programja, köztük azok, amelyeknek helyszínei munkásszálások voltak. Ma mindazok a közművelődési munkák ide sorolhatók, amelyeknek célja a fejlesztés (egyen- és közösségfejlesztés, településfejlesztés).

A társadalomtudós értelmezése és a közművelődés gyakorlatában felhasználható társadalmi tudás vagy társadalomismeret közötti különbségről Balogh János, a közelmúltban elhunyt akadémikus tudott a legszemléletesebben beszélni. A tudósok tudását nagyon fontosnak ítélte, de úgy vélte, ma a működőképes tudás ismeretterjesztő szinten jelenik meg, tehát közvetíthető, s el is jut. A közművelődés felvállalhatja a közvetítő szerepet. S ebben az esetben a legszerencsésebb, ha látja maga előtt a társadalomnak azt az utópisztikus stádiumát, amelyben megoldódnak a jelen idejű, társadalmilag előidézett problémák. Abból a képből – az el nem érhető, de motiváló jövőképből – lehet az épülést, a változást segíteni.

Például bizonyos, hogy minden falu nem tud arra berendezkedni, hogy a gyerekei a falu saját iskolájába járjanak. Miközben ez lenne az ideális. Az a tudás, ami ehhez köthető (mit jelent a gyerek, a falu, a család szempontjából, ha a gyerek a falu iskolájába jár), közkinccs kellene, hogy legyen. Miközben – ez sincs a plakátokon – nem az. De ha egy polgármester, vagy a falu ügyeiben dönteni tudó társadalmi testület ennek a tudásnak a birtokában van – még a falusi iskolára való törekvés hiányában is, mert tétélezük fel, hogy megoldhatatlan –, másképp gondolkodik, s más cselekvésekre kész.

Az ember élete – függően a sorsától – **egyszer-kétszer biztosan zátonyra fut.** Vagy látványosan, vagy úgy, hogy akár el is kendőzhető. De mi van akkor, ha ezek a zátony-

helyzetek egyenesen arra hivatottak, hogy az ember megtegye élete legjelentősebb korrekcióit (amik attól lehetnek a legjelentősebbek, mert az ember egy neki élhetőbb irányba mozdul, ennek minden az egyénre és az emberi környezetre nézve üdvözítő hatásával együtt).

Az ember nem gondol erre, nincs használható tudása erről. (Ezt sem hirdetik a plakátok.) Ezért, hogy a helyzet, a zátonyra futott élet, a tragédiák szülője. Vagy úgy, hogy valaki „belehal” a korrekcióba (mert elfogadhatatlan és ezért elviselhetetlen a számára), vagy úgy, hogy a változtatás elleni tragikus küzdelem emészti fel. Rendszerint ilyenkor mennek tönkre a kapcsolatokban még meglevő épségek. Pedig, hogy ne így legyen, csak a tudás kéne. A lehetőség meglátása. S akkor meg lehetne találni a legfőbb szempontokat, mérlegelni lehetne. Hogy a másiktól megkapható és másiknak megadható „javak” tekintetében hogyan áll az egykor – valamennyire mindenképp – működőképes kapcsolat. Kiderülhet, hogy valamely alapvető elem hiányzik belőle. Akár az egyik, akár mindkét fél számára. Lehet, hogy mindig is hiányzott, csak a hiánya elfedődött a családi élet korábbi szakaszában, például a gyerekek vállalása miatt. (Ezért gyakori, hogy a zátonyhelyzet gyakran akkor következik be a családban, ha a gyerekek megkezdtek saját életüket.) Vagy az egymást erősítő karrierlek lehetősége terelte el az ember számára – az épsége érdekében – a fontosabból a figyelmet.

Bizonyos szemlélet értelmében, amely a **közművelődés feladatát az ember (és közösség) érdekében** véli megfoghatónak, a hangsúly mindig ugyanott van. Mindent megtenni azért, hogy az ember ne legyen kiszolgáltatott, tehát minden lehetőségét megtalálni, hogy aktív maradjon vagy aktivizálódjon. S miután az nem képzelhető el, hogy az irányultság tárgya csak maga az egyén legyen, irányulnia kell a „közösség”-re, amelynek része.

1973 és 2002

1973-ban a Népművelési Intézet (ma Magyar Művelődési Intézet) arra kapott anyagi támogatást, hogy a munkásművelődésre hasson, s mi munkásszállásokon kezdünk munkába. (Erről beszámoltunk a *Közművelődési tevékenység munkásszállásokon. A Népművelési Intézet kísérleti programja Népművelési intézet Budapest 1978.* című kiadványban, és azokban az években több alkalommal foglalmaztuk meg tanulmányban a munkánk során leszűrt tapasztalatokat a *Valóság* című folyóiratban.)

Akkor a rendszer (a szocializmus) a vezető osztályát, a gyári munkásságot akarta öntudatosá tenni, miközben a vasmunkásain kívül a gyári munkásság egyetlen csoportja sem rendelkezett sem speciális szaktudással, ami a tekintélyét, presztízsét adta volna, sem, de ez már az előbbiből következik, szakmát megtartó erővel. A munkásosztály tagjainak soraiba ki-be lehetett mászkálni, a fluktuáció a tömegeket foglalkoztató szakmák esetében (építőipar, könnyűipar) elképesztő méretű volt, s ez utóbbi két nagy

ág úgy szerezte meg munkásait, hogy a lakóhelyéhez képest egy másik helyet ajánlott munkahelynek, bejáróvá és munkásszállásakóvá téve így a fél országot.

Akkor se volt más a feladat – amely arra irányult, hogy tudással (ön- és társadalomismerettel) vértesse fel az egyént (és a közösséget) –, ma sem más, csak bonyolultabb.

A feladat: segíteni egyént és közösséget, hogy rálásson magára, hogy tisztázza külső és belső mozgatóit, s így mind közelebb vigye magát a döntéshelyzethez, amelyhez célképzet kapcsolódik.

Ez annak idején azért volt egyszerűbb, mert jobban átláthatóak voltak az erősen irányított társadalmi folyamatok. Egyszerűbb volt ezek következményeinek meglátása is, és a korrekció érdekében való tevékenység meghatározása, mely tevékenység a társadalomra orientált értelmiség számára jó feladat volt.

Ma a többi mindennek – köztük a piacnak is – kitett társadalom-alakulás, s a korábban társadalmi problémákra érzékeny és azok megoldásáért tenni akaró értelmiség társadalomban megbillent helyzete megnehezíti a korábban hatóképes működést. Ezáltal az aktivizálódási súlypontok a korábbiakhoz képest átkerülnek, valójában a közművelődés által kezdeményezett tevékenységekben egyértelműen áttevéődik a hangsúly az ön, a saját, a helyi aktivitásra. Ugyanis egyénnek (és közösségnek) az aktivitása érdekében olyan pontosan kell definiálnia önmagát, hogy a külső rálátás, a külső segítség ehhez nem elég. Felértékelődik a helyi mozgásokat megindítani tudó helyi ember. S azért a helyi, mert ebben a bonyolultságban már, ami a ma, nem elég a sokaságban és felülről látás. Ahhoz, hogy aktivizálódni legyen képes egyén és közösség, mindent egyenként, önmagában és önmagáért, melérendelt figyelemmel kell szemre- és észrevenni. Amire csak a magát és magát néző ember szeme képes.

Annak idején elégnék látszott a beavatás. Ha az egyén és a csoport rálátott arra, hogy társadalmi folyamatoknak kitettsége milyen hatású, s képesnek bizonyult múltjához analitikusan, s nem érzelmileg viszonyulni, külső hatásoknak kitettségét, az elszenvedett múltat egy öntudatosodási folyamat során úgy élhette át, hogy eközben a szabadság-élménynek köszönhetően felszabadult bizonyos mennyiségű energiája. Ez biztosította az esélyt arra, hogy képes legyen tisztán látni, és saját magát figyelembe véve akarjon dönteni.

Ma a – korábban a könnyen átlátható társadalom működéséből fakadóan egyszerűen adódó – helyzetértékelés és – annak idején a művelődési folyamat segítségével kimunkálható – korrekció a társadalomban való egészséges megmaradás minimális feltétele. Ma, az állandóan újabb és újabb külső hatásoknak kitettség (ami jelentheti az újabb és újabb lehetőségeket is, ha adódik az azzal való élni tudás) feltételezi a korrekciókra való folyamatos készséget, amihez egy állandó készenlét-élmény szükséges.

A SZAKMA ÜNNEPE

Ennek elengedhetetlen eleme az a tudás, amely az egyén (közösség) helyzet-tudása, mely jelen tudás (benne az egyén, közösség adottságaival, s a belőle származó lehetőségekkel), s mely vonatkozik a lehetőség szerinti mind távolabbi múlt tudására is. Ha ez kiegészül a döntéshelyzetet jelentő adott (és nem csak adott, hanem újonnan teremtett) lehetőségek tudásával és teremteni tudásával, akkor – az aktivizálódni képes tudásnak köszönhetően – létrejön a cselekvőképes helyzet.

Annakidején Magyarországon a legszembetűnőbb az egy emberöltő alatt lezajlott rengeteg munkahely és lakóhelycsere volt. Ezek a változások időlegesen átmeneti időszakot eredményeztek, amelyre a se ide, se oda tartozás volt a jellemző. Ilyenkor egy ideig tovább működnek az előző lakóhely, munkahely szokásai, hagyományai, rendje, később, szerencsés esetben a múlt és jelen szintéziséből kialakul egy – az egyénre jellemző – új rendszer, amelyben az ember ismét otthon érezheti magát.

Ennek az átmeneti állapotnak a meghosszabbított, legpregnansabb formája volt a munkásszállói lét. (Ez időben az ország ipari munkásságának 48 %-a nem a lakóhelyén dolgozott, ki bejáró volt, ki munkásszálláslakó, s a fővárosban 40 ezer ember élt munkásszállásokon és 13 ezer gyári albérletben.)

Annak idején a munkásszállást a benne élőkkel az egyén szempontjából állomáshoz hasonlítottam, ami bár szemléletes volt, de egyáltalán nem volt pontos. Mert hogy a munkásszállás állomás, de olyan emberekkel, akik melegedni tartózkodnak benne, s nem utazni akarók, pontos úti céllal.

Megállapítható volt, hogy a hagyományos falusi élet felbomlásának családokban jelentkező feszültsége mozditja ki legnagyobbbrészt otthonából a fővárosba igyekvőket. Eljövetelük konkrét minta hatására történik, minden Pestre jövő ember jó reklám a következőknek.

A fővárosba költözéssel eldöntetlen maradt az életút választása. Tudható volt, hogy legtöbben a pesti munkájukat, de a szakma tanulását is, átmenetinek érzik. Ez is mutatta, hogy mélyebb – **megfogalmazatlan** – **feszültség** hajtotta ki őket lakóhelyükről. A leglényegesebb mozzanat maga az eljövetel, ehhez képest minden lényegtelen: a munka, a szakma, a magasabb kereset. Ezért volt olyan nagyon magas a fluktuáció. A Pesten töltött idő a szerződés leteltéig, esetleg utána egy-két évig terjedt.

A munkába állás, a felnőtté válás érzékeny periódusában az átmeneti állapot állandósulása veszélyesen káros. A hovatartozás elbizonytalanodása a személyiség olyan alapvető, szabályozó, szervező rendszerét károsítja, amelynek segítségével képes lenne eligazodni emberi viszonylatokban. Ha az átmeneti állapot hosszúvá nyúlik, ez a konfliktusok elfojtásához, álcselekvésekhez vezet.

Ezekre a gondokra sem a munkahely, sem a munkásszállás nem figyelt oda, a munkásszállásokon élők ezeknek a gondoknak csak **átélői**, de **nem tudói** voltak. Úgy voltak

elfoglalva legszemélyesebb és leghétköznapiabb problémáik megoldásával, hogy az energiáik teljes igénybevételét jelentette. Vegetatív szinten éltek.

Azt a művelődési folyamatot, amelynek részeseivé tettük a szállólakókat, a fent megnevezett kiadványban **Értéktéremtő közösség** és „*Rólad szól a mese*” címmel foglaltuk össze.

Amit mi akkor átmeneti életformának nevezünk, és úgy ítéltük meg, hogy a személyiségre szinte megoldhatatlan terheket ró, ma kivétel nélkül jellemzi az egész társadalmat. Az a folyamat ugyanis, amely a rendszerváltással kezdődött, s tart ma is, és még évtizedeket fog meghatározni, úgy, ahogy van, átmenetivé teszi az egyén helyzetét. (Akkor is, ha az elszakadt felső rétegben, akkor is, ha a leszakadt alsóban, s akkor is, ha a középrétegben helyezkedik el.)

Miután a hetvenes években a munkásszállásokon nagy számban tudunk kísérletként művelődési folyamatokat elindítani (s azok folytak általában egy évig, ritkábban fél évig vagy másfél évig), úgy alakítottuk a munkát, hogy a kísérletvezetők elképzeléseiket írásban fogalmazzák meg, s módszerük kipróbálása után írják le tapasztalataikat. Ennek volt köszönhető, hogy az 1978-ban kiadott könyvben minden kísérletről három anyagrészt tudunk közölni. Először a kísérletvezető mondta el a legfontosabbakat az általa folytatott tevékenységről, azt követte egy foglalkozás, összejövétel, a munka egy mozzanatának a leírása, majd a kísérletben résztvevők beszéltek arról, szerintük miért volt hasznos, hogy részesei voltak a kísérleti közművelődési folyamatnak.

A kísérleteket három nagy egységbe soroltuk, ennek megfelelően alakult ki a kiadvány három egysége az *Ember és társadalom*, a *Természet – technika – ember* és az *Ember – művészet – társadalom*.

Az *Ember és társadalom* fejezetben szerepelnek azok a kísérletek, amelyek a legközvetlenebbül foglalkoztak a munkásszállásokon élők társadalomban elfoglalt és betöltött helyével, ennek hatásával, s ezek korrekciós lehetőségeivel. Ebben a részben szerepel az a két kísérlet is, amelynek során Veres Sándor pszichológussal dolgoztunk együtt, s amelyekről írásomban részletesen beszámolok.

Értéktéremtő közösség. Kelenföldi Textilgyár 300 fő leányzállása. Kísérletvezető: Mátyus Aliz és Veres Sándor.

A munkásszállások rendeltetésüknél fogva voltak lakóik életterei, a munkások gyáron kívüli legjellemzőbb környezete. A nyolc-tíz ágyas szobákban élők, az egymás szemé előtt játszó élet mindennapjainak átvételével, mondhatni azonnal belekerültek fővárosi életükbe, már amennyiben az fővárosinak volt mondható.

Örökölték társaiktól a boltot a vásárlásra, a szabót, az ugyanolyan nadrág megvarratására, a fodrászt, a mozit.

A nap kitöltött órái: maga az élet, amely folyik. A mechanizmusok, amelyek működtetik, nem mások, mint

az országban mindenütt. Legerősebb a mintakövetés. Eltanulható az élet.

De amíg vidéken, falun – még a felbomlott, szövetkeztesített állapotban is – az eltanulható életmozzanatok magukban hordják az értékek tartományát, mert részei egy történelmileg létrejött, paraszti léthez kötődő rendszernek, s ezek még legkisebb elemükben is hatóképesek, addig a mintakövetésnek ez a csak a szükségletek kielégítésére való munkásszállói gyakorlata mentes ettől.

Tizenégy éves kortól húszegynéhány éves lányokról lévén szó, a fővárosban eltöltött – akár csak – néhány év képes a személyiség- és életalakulásra erősen kártékonyan hatni. A hatás, amely a lányokat éri, amely az automatikus átvételből adódóan a kontrollálatlanul működtetett mindennapok hatása, azért is erőteljes, mert a lányok mögött nincsen ott az otthon hagyott család sem. Maguk mögött hagyták, s az nem hátvéd, háttér, biztonság, hanem egy megtagadott világ. A lányokat ugyanis már az otthonról való eljövételükben is a mintakövetés mozgatja. Jöttek az előzők után. Akik alkalmi otthoni látogatásikon – valami furcsa különösségüknek köszönhetően – vonzóknak, követendőnek tűntek. A gyárak pedig – mert jól bevált – elküldik a falvakba a munkástoborzóikat. Azért működik minden kiszámíthatóan, mert végtelenül egyszerű mechanizmusok működnek. A faluba ellátogató ember, a jelenlevő, az ismerőség élményét adja. Könnyebbé teszi a menni indulónak, némi biztonságérzetet a szülőnek. Mégse a vadidegenbe megy a lány, oda megy, ahova ez az ember keresi a munkást. Ennyi a fővárosi munkavállalás előzménye. Nem kötődik hozzá semmi a jövőre nézvést előregondolt. Csak az a fontos, hogy nem maradni, elmenni. Döntés nélkül, a döntést jellemző ok tudása nélkül, mindenféle magyarázat nélkül. Mennek, és ami miatt eljönnek, ami miatt hatni tud rájuk a külső vonzerő, azt letagadják maguk előtt, eltitkolják társaik előtt. Ők is vonzóknak lesznek a következők szemében. Mert nem olyanok, mint azok, akik nem mozdultak ki. A hazalátogató lányok különössége egy elveszethez vezető élményt kompenzáló, általuk fővárosi divatnak tartott divat, és a tekintetük különössége. Más. Vonzó.

A munkásszállásokra érkező lányok vidéki családjának jellemzője, hogy ezekben a családokban csapódott le első látható jelként a paraszti közösség már nem minden egységre hatni tudó megtartó ereje. Az otthon hagyott – megélhető – múlt képei alkoholista apát, fenyegetett családot őriznek. A lányok szégyellik. Nem gondolják, hogy a társuk, a másik is hasonló cipőben jár. És nem társadalomtudósok, hogy arra gondolnának, hogy ők egy társadalomalakulás következményeinek épp úgy, ahogy kitett egyedei.

Munkánk során tapasztalhattuk, milyen felszabadító erejű volt rájuk, amikor ez kiderült. Csak így, a természetes környezetből kiszakadva adódik az az élmény, amelyik leginkább egy gyerek valóságos árvaságának érzéséhez hasonlítható. Védő embergyűrű nélkül, egymásról való tudások nélkül, valami olyannal a múltból, ami jobb, ha

nincs. Ehhez képest jelenik meg a másiktól való tudás, mint nem elválasztó. Ehhez képest szabadul fel a múlt, ami olyan, mint a másiké. (Ezért, hogy a forradalmakat soha nem csinálhatják a gyökér nélküli emberek. A forradalmakat az egymást tudó emberek csinálják. Erejük a – nehezen élhető – közös sorsból gerjedő erő. A nekirugáskodáshoz, a nagyszabású vállalkozásokhoz kellő erő. A kiszolgáltatottság akkumulálhatja – egy ponton túl – a közös sorsból gerjedő közös akaratot szülő nagy erőket. De a közös sors, tudottan közös.)

Nekünk a leányszálláson csak az volt a célunk, hogy a lányok büntudata helyett (hogy eljöttek és miből, és élnek, ahogy) kialakulni segítsük öntudatukat. Ehhez egyaránt fontosnak tartottuk, hogy megismerjék azokat a társadalmi mozgásokat, amelyeknek szüleik lettek az áldozatai, és hogy lássák magukat azoknak a társadalom működését szolgáló használt fogásoknak kitéve, ahogy a szocialista iparszervezés megoldotta munkaerőgondjait. Emellé még kellett, hogy felismerjék társaikban azt a sorsársat, akivel (bizonyos értelemben) egy a céljuk: nem hanyódni társadalmi mozgásoknak kitéve, látni a történeteket. És életet, jövőt alakítani.

Munkánk során fel akartuk fedeztetni a csoportunkban résztvevők múltja és jelenre vonatkozó azonosságait, akartuk, hogy az egymásra vetíthető életutakban meglátassuk azokat a mozzanatok, amelyek döntés-csírának nevezhetők. A felismerés sorozattól egyszerre vártuk a fővárosba jövetel előtti és utáni időszak másságának tudatosulását, valamint a bekövetkezett változásokban az egyéni különbségek meglátását.

Célunk annak elősegítése volt, hogy a lányok múlt-hoz és jelenhez meglévő viszonya átalakuljon, aminek folytán – joggal – feltételeztük, hogy megváltozik viszonyuk a jövőjükhöz is. Az ön- (és társadalom) ismereten alapuló döntés, és annak vállalása, egy előre megtervezett „szép, szilárd jövőt” kínál – véltük. Biztosak lehettünk benne, hogy ez érdeke az egyénnek.

Ha nem is annyira egyszerűek és jól láthatóak ma a mozgások, aminek kitéve az ember (s aminek kitéve a lakóhelye), mint annak idején, ugyanúgy átláthatóvá kell tenni azokat, s kell, aki azzal foglalkozzon, hogy átláthatóvá váljon. Ez ma új keletű problémát vet fel. Ugyanis kevés embernek érdeke ma az, hogy a társadalmi mozgások, s a mozgások hatásai letisztítottan láthatók legyenek. Így tehát erre a feladatra azon kevesek vállalkozhatnak, akiknek a tevékenységi területének érdekeit ez nem sérti. A politikusok – akiknek a legnagyobb hatásuk lehetne, mert övék a megszólalás, gyakran a döntés lehetősége – nem jöhetnek szóba. A társadalomtudósok, az írók, a közművelődés munkásai között lehetnek emberek, akik erre alkalmasak is és képesek is. (Még, ha összefognának sem lenne elég a hangjuk, hogy elég hatást érjen el. És összefogni ma nehéz.) Valószínűleg a közművelődés munkásainak kell feladatuk vállalniuk, hogy foglalkoznak ezzel.

(Ki-ki a saját hazájában.) Hiszen ez az a terület, amelyik nem mondhat le arról a felszabaduló emberi energiáról, amely a ma Magyarországon élő – bizonyos szempontból elveszettek – : alkoholisták, munkanélküliek, hajléktalankok, stb., valamint az önmagukat meg sem talál fiatalok büntudatából (rosszérzéséből), öntudattá alakulásakor keletkezhetne.

Érdemes eljárni a gondolattal, mi lenne, ha a társadalomismerettel való élés az élet- a jövőalakításban társadalmi gyakorlattá válhatna. Micsoda felszabaduló

tetterőt jelenthetne, ha kimondanánk a falusi polgármesterek lehetetlen helyzetből adódó tehetetlenségét. Mert ezt kimondva – jó felkészültséggel, tájékozódni tudással, kapcsolatokkal – virtus, férfiküzdelem, nemes harc lehetne egy-egy falu felvirágoztatása. Ki ne látna egy ilyen hozzáállás miatt azonnal egy kicsit más országot. (Minden felszabaduló erő a jövőépítés része. Minden ember minta a másíknak a lehetőségre. Minden fejlődő falu a hitet adhatja, hogy lehet ilyet.)

AZ ÜNNEP MŰVÉSZETI ESEMÉNYEIBŐL

Határon túli magyar alkotók kiállítása

A Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthok Országos Szövetsége második alkalommal hívta meg egy budapesti fotókiállításra a határon túl élő, magyar nemzetiségű fotográfusokat. Ez alkalommal többen, több országból és több alkotással pályáztak, mint az előző évben, ami mindenképpen arra utal, hogy a rendezvény ismertsége szerény mértékben, de növekszik.

A magyar fotókulturális nemzeti örökség szempontjából különösen fontos tárlat megrendezéséhez segítséget nyújtott a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Nemzeti Kulturális Alapprogram, továbbá a Magyar Művelődési Intézet, amely intézmények biztosították a pénzügyi fedezetét a nemzetközi magyar fotókiállítás megrendezésének.

Az eseményhez ismét kapcsolódik egy szakmai tanácskozás, amely egyben az időközben megalakult Magyar Fotóművészek Világszövetsége közgyűlése is. Ez a tanácskozás ismét alkalmat kínál arra, hogy a különféle országokból érkező alkotók tovább gondolják közös jövőjüket, rátaláljanak a szakmai együttműködés további lehetséges fórumaira, beszéljenek a sajátos gondolataikról, és cseréljék ki tapasztalataikat. A cél változatlan: tevélegesen gazdagítani saját országuk és általában a magyarság fotókulturális örökségét.

A kiállítás megnyitója és a szakmai konferencia időpontja egybe esett *A művelődés hete, a tanulás ünnepe Magyarországon* című rendezvénysorozattal, melynek a budapesti centruma éppen a Magyar Művelődési Intézet volt. Ezért igen sokan tekintették meg a határon túli alkotók műveit. A látvány sokrétű volt. A hagyományos és klasszikus ábrázolásmódtól a digitális varázslatig mindenféle kompozíció, téma és fotográfiai műfaj helyet kapott a kiállításon. És ez így van jól, mert ezzel nemcsak a fotográfusok sokféle világlátása illusztrálható, hanem a közönség ugyanilyen sokféle elvárása is teljesülni látszik. Szinte bizonyos, hogy minden néző rátalált arra az egy-két vagy

több fotóművészeti alkotásra, amelyet hosszú ideig szívesen őrzött meg vizuális emlékezetében.

A II. Nemzetközi Magyar Fotóművészeti Kiállítás hatóköre jelentősen növekedhet, mert az alkotásokat nemcsak Budapesten tekintheti meg a közönség. Romániában, Szlovákiában és Jugoszláviában is vendégül látják a tárlatot, amely bizonyára jótékony hatással lesz a 2003 őszére tervezett következő pályázatra. A rendezők abban is reménykednek, hogy az alkotók egyre inkább valóban a māt és a jelent mutatják be alkotásaikon, mert a tárlat alapvető célja a kortárs fotográfia eredményeinek felmutatása. Ehhez viszont fényképezni kell, hogy újabb és újabb művek szülessenek, amelyek reprezentálják a XXI. század fotóművészeti törekvéseit.

A II. Nemzetközi Magyar Fotóművészeti Kiállításra hét országból, 85 alkotótól, 356 fotó érkezett. Ebből a zsűri kiállításra javasolt 70 fotográfustól 80 alkotást.

A Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthok Országos Szövetsége által adományozott, azonos értékű díjakat Erdély **Bálint Előd** (Románia, Székelyudvarhely), **Hagymás István** (Szlovénia, Lendva), **Ispánovics József** (Jugoszlávia, Újvidék), **Kálmán Roland** (Szlovákia, Trhová Hradská), **Kovács Attila** (Jugoszlávia, Szabadka) kapta.

A tárlat megrendezését a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Nemzeti Kulturális Alapprogram és a Magyar Művelődési Intézet támogatta.

A díjazott alkotókon kívül, a kiállításon bemutatottak még **Almási Szilárd** (Románia, Kisiratos), **Balási Csaba** (Románia, Csíkszereda), **Balázs Ödön** (Románia, Tiha-dar), **Bálint Zsigmond** AFIAP (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), **Bartha Dániel Zsolt** (Románia, Kézdivásárhely, Bálványos Fotóklub), **Bede Gábor** (Románia, Kézdivásárhely, Bálványos Fotóklub), **Berekméri Ágnes** (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), **Both Gyula** AFIAP (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), **Botos Ferenc** (Románia, Sepsiszentgyörgy), **Böjthe Pál** (Románia, Kolozsvár), **Brassay Károly** (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), **Egyed Ufó Zoltán** (Románia, Marosvá-

A Fláre Beás együttes koncertje

A Fláre Beás együttes zenei bemutatója A művelődés hete – tanulás ünnepe országos nyitó rendezvény egyik szerezési volt. Az együttest menedzselő Kovács Norbertnek köszönhetően nem csak zenéjüket élvezhettük, de megtudtuk a zenekarról azokat a kis történeteket, amik megmutatják, milyen tényezők alakítanak ma Magyarországon cigány folklór együttest, mik befolyásolják azt, hogy kik játszanak benne, s milyen hangszereken, s hogy mitől áll össze épp olyanná az együttes lemeze, vagy épp az aznapi, az esti műsor. Irigylésre méltó volt zenélő kedvük, öntudatuk, s megkérdőjelezhetetlen tehetségük és zenei tudásuk, amihez remek előadókészség társult – beleértve a táncokat bemutató zenészüket teljesítményét is. (Szerk.)

Veszprém megye cigány folklórájának legkiemelkedőbb képviselője a Fláre Beás együttes. Tagjai beás cigány fiatalok Devecserből, Borsodpusztáról és Somlószőlősről, akik mindannyian családjaikból öröklött tehetséggel vannak megáldva, melyet kitartó gyakorlással, nagy lelkesedéssel mára magas színvonalú, zenei élményt adó különleges produkcióvá érleltek.

Hangszereik a hagyományos cigányzenére jellemző dallam és ritmushangszerek – gitár, tambura, kanna, kánál –, melyekkel a csodálatos ősi dallamvilágot kísérik hol kirobbanó erejű pergetőkben, hol szomorú, simogatóan hullámzó hallgatókban. A zenekar gyakran kap felkérést művészeti rendezvényeken való fellépésre. Új dalikat nem csak A művelődés hete – a tanulás ünnepe országos nyitórendezvényén adták elő a Magyar Művelődési Intézetben, de felléptek vele a Fonó Budai Zeneházában, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban, s lemezbemutató koncertjük volt 2002 október közepén hazai földön, a veszprémi Városi Művelődési Központban is.

Zenéjük hallgatható CD-jükön és kazettájukon is, melynek megjelenését Veszprém Megye Önkormányzata, a Megyei Közművelődési Intézet és a Néptáncosok Baráti Köre támogatta. Minden bizonnyal különleges zenei élményt nyújt az érdeklődők, a hagyományos cigányzene kedvelői számára.

Kovács Norbert

A két napos nyitórendezvény tervezett programjai

(Emlékeztető a rendezvényre kiadott programfüzetből)

Helyszín: Budapest

I. ker. Corvin tér és a

Budai Vigadó épülete (Magyar Művelődési Intézet)

1011 Corvin tér 8.

sárhelyi Fotóklub), Fazekas Lóránd (Románia, Szatmárnémeti), Frink József-Pál (Románia, Marosújvár), Fülöp László (Ukrajna, Beregszász), Görbe György (Románia, Csíkszereda, Prizma Fotóklub), ifj. Hadnagy Sándor (Románia, Székelyudvarhely, Orbán Balázs Fotóklub), Hajagos Beáta (Jugoszlávia, Csantavér), Haragos Zoltán EFIAP (Románia Marosvásárhelyi Fotóklub), Henning János (Románia, Sepsiszentgyörgy, Mohos Fotóklub), Hlavathy Károly (Románia, Sepsiszentgyörgy, Mohos Fotóklub), Incze Domokos (Románia, Csíkszereda, Prizma Fotóklub), Incze István AFIAP (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), Incze László (Románia, Csíkszereda, Prizma Fotóklub), Jakab Tibor EFIAP/bronz (Románia, Marosvásárhely, Kreatív Fotóklub), János Dénes (Románia, Csíkszereda, Prizma Fotóklub), Kelen Ferenc EFIAP (Románia, Arad), Kerekes István (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), Kerekes Péter Pál AFIAP (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), Kolombán Hanna (Románia, Sepsiszentgyörgy), Kovács Krisztina (USA, Olympia), Kovács László Attila (Románia, Sepsiszentgyörgy, Mohos Fotóklub), Kovács Árpád (Románia, Székelyudvarhely, Orbán Balázs Fotóklub), Kozma Sándor (Jugoszlávia, Szabadka), Kucsera Jenő AFIAP (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), Lazukic Anna (Jugoszlávia, Újvidék), Lőrincz Csaba (Románia, Székelyudvarhely, Orbán Balázs Fotóklub), Majoros Zsuzsanna (Jugoszlávia, Temerin), Máthé János (Románia, Kolozsvár, Napoca Fotóklub), Mezei Katalin (Románia, Kolozsvár), Moldován Mihály AFIAP (Románia, Brassó, Exdeco Fotóklub), Molnár Zoltán EFIAP (Románia, Marosvásárhely, Kreatív Fotóklub), Nagy Lajos (Románia, Kézdivásárhely), Nagy Tivadar (Szlovákia, Komárno), Nagy P. Zoltán Hon.FCOS, (Románia, Csíkszereda, Hargita Fotóklub), Onucsán Miklós (Románia, Farkaslaka), Orbán András (Románia, Székelyudvarhely, Orbán Balázs Fotóklub), Pálosi Ferenc AFIAP (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), Plájás István (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), Petki Judit (Románia, Brassó), Siska Szabó Zoltán (Románia, Arad), Suciu Sándor Zsolt (Románia, Sepsiszentgyörgy), Szabó Anikó (Szlovákia, Trhová Hradská), Szabó József dr. (Románia, Székelyudvarhely, Orbán Balázs Fotóklub), Szabó Tamás (Románia, Székelyudvarhely), Szöcs István (Románia, Sepsiszentgyörgy, Mohos Fotóklub), Tamás András AFIAP (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), Tamás Sándor (Románia, Csíkszentgyörgy), Török Gáspár EFIAP (Románia, Marosvásárhelyi Fotóklub), Vakarcz Loránd (Románia, Marosvásárhely), Varga Béla (Románia, Baraolt), Varga Tibor (Szlovákia, Pribeta, Komárno Fotóklub), Vas Géza (Románia, Kolozsvár, Napoca Fotóklub), Velencei Iván (Szlovénia, Ljubljana) és Vénig László AFIAP (Románia, Nagyvárad, Tavirózsa Fotóklub) alkotásait.

Györi Lajos

A SZAKMA ÜNNEPE

Koordinátorok:

Mihályfi Márta – Magyar Népfőiskolai Társaság
Tel.: 457-0733, 457-0734, e-mail: mnt@nepfoiskola.hu
Komjáti Gabriella – Magyar Művelődési Intézet
Tel.: 214-3524, 201-5764, e-mail: komjatig@mmi.hu
Tóth Zsóka – Magyar Művelődési Intézet
Tel.: 201-5053, 201-5764, e-mail: tothe@mmi.hu

Szeptember 27. (péntek)

Nagyközönségnek, utcai érdeklődőknek szóló programok:

Sátrak

Az Ünnepi Könyvhét illetve a Mesterségek Ünnepe külső megjelenéséhez hasonlóan elképzelt formában 10-15 sátor felállítását tervezzük; részben színvonalas kézműves termékek vására (találkozás az alkotókkal, részvétel az alkotás folyamatában), részben a képzési kínálat bemutatása (számítás technika, nyelv, könyvek stb.)

Speciális sátrak:

*Stratégia*kutató Intézet sátra a tudás alapú társadalom és az élethosszig tartó tanulás – beszélgetések, publikációk, fejlesztési koncepciók bemutatása

A TIT sátor:

ELC sátor The European Language Certificates Idegennyelvi kurzusok ajánlása, ingyenes szintfelmérés (német, angol nyelvekből).

A TUDÁS sátra 23 megyei (városi egyesület) programkínálata, elsősorban a 2002-2003 szakképzési programjaiból – akkreditált, minőségbiztosított képzések, át-képzések ajánlása.

A TUDOMÁNY sátra az Ifjú Kutatók Szövetségével közösen, lehetőség a bemutatkozásra és a közönség aktiválása.

EUSCEA = European Science Events Association szervezetek közül, osztrák, norvég, német svájci részvétel bemutatkozás.

BETŰ sátor az írott ismeretterjesztés sátra az Élet és Tudomány és a Valóság munkatársaival, valamint az év ismeretterjesztő könyveinek szerzőivel – dedikációk meghatározott időpontokban.

Magyar Pedagógiai Társaság:

Ádám György dedikálja könyvét

Magyar Népfőiskolai Társaság sátor:

Kiadványok a felnőttképzésről, a népfőiskolákról, folyamatos információ szolgáltatás a népfőiskolák proramjairól

A Magyar Művelődési Intézet sátra:

Kiadványok, köztük az intézet folyóirata, a Szín árusítása

Színpad

11.00 Tézene
Magyar Honvédség Rézfúvós Kamara Együttese
12.00 Ünnepélyes megnyitó
Dr. Nagy Gábor Tamás, az I. kerület polgármestere,
Kiss Péter miniszter, Foglalkoztatási és Munkügyi Minisztérium

13.00 Az I. kerületi iskolák művészeti csoportjainak bemutatói

14.00 Bábelőadás

15.00 Az aktív állampolgár – közéleti szerepjáték arról, hogyan tanulhatjuk meg az állampolgári érdekek érvényesítését.
(Paksi animátor csoport, *Vajda Tibor* vezetésével)

17.00 Történelmi táncok és játékok a Garabonciás Együttes előadásában

18.00 Ön is lehet szónok – a szónoklás technikája: nyilvános szerepjáték és tanulás
Szabados Zsuzsa színművész játékos szónok nevelése

19.30 A Vujicsics Együttes koncertje

A szabadtéri programok ideje alatt

a Budai Vigadó épületében szakmai programok

13.00–14.00 *Hármasok klubja: Élvezzük az órát!*
Bemutató gyerekekkel a vendégek köréből.
Vitaforum.

Előadó: *József Róbert*

Helyszín: Szabó Ervin terem

14.00 Művelődésszervező szakos diákok országos találkozója

Helyszín: MMI első emeleti előadó terme

14.00–18.00 Civil Rádió – Nyitott stúdió
Újságírás és rádióműsor-készítés.
A „Civil Rádió” és a „Szín” című lap várja az újságírás, rádiós munka iránt érdeklődőket, olyan problémákat exponáló témákkal, amelyek publicitása indokolt.

Helyszín: a Civil Rádió stúdiója

14.00–15.00 *Hanyadiziglen hátrány a hátrány?*
Az Iskolai Esélyegyenlőségért Egyesület kezdeményezte a beszélgetésre hívja a szülői szervezetek, diákszervezetek és pedagógus szakmai szervezetek azon képviselőit, akik gyerek, szülő, tanár közös tanulási formáinak kialakításában szívesen vállalnának kezdeményező szerepet

Helyszín: Szabó Ervin terem

15.30–17.00 A rendező szervezetek közös lapbemutatója.
(Szín, MNT Művelődés-Népfőiskola-Társadalom, Új Pedagógiai Szemle)

Helyszín: Szabó Ervin terem

17.00–17.30 Az MMI előterében megnyílik a határon túl élő fotóművész alkotók kiállítása

Szeptember 28. szombat

Nagyközönségnek, utcai érdeklődőknek szóló programok:

A sátrak – szolgáltatásaikkal és programjaikkal, változatlanul rendelkezésre állnak.

Színpad		18.45	A Művelődés Hete – a Tanulás Ünnepe tombola sorsolása
10.00	A Tatabányai Fesztivál Fúvószenekar és Majorett csoport koncertje		(A program látogatói a téren kiállító szervezetek sátraibanál tombola szelvényt kaphatnak és nyerhetnek
11.00	A <i>Tanulnak a szüleim!</i> című általános iskolásoknak kiírt pályázat eredményhirdetése		Nyeremények: kedvezményes nyelvkurzusok, kedvezményes számítógépes kurzusok, könyvek, múzeumi belépők, színházjegyek, mindenféle tudást generáló ajándékok.)
11.30	Gyermekműsor	19.00	Koncert
12.30	<i>Nehéz az életem vagy kitágul a világ?</i> – A felnőttoktatásban résztvevők bemutatása		<i>A szabadtéri programok ideje alatt a Budai Vígadó épületében szakmai programok</i>
13.00	Fiatalfestők fesztiválja: tanulásra buzdító, mozgósító, friss hangvételű felhívó szövegek, jelszavak, jelmondatok tervezése (farostlemezeken)	10.00	Igény szerint folyamatosan: Válogatás a hazai közösségfejlesztés gyakorlatából – Szakmai filmvetítés
15.00	Vitakultúra – kommunikáció a mindennapokban, avagy hogyan vitatkozunk otthon, az iskolában, a munkahelyen, a politikában – szórakoztató formában a közönség bevonásával		<i>Helyszín:</i> az MMI I. emeleti Tanácsterme
16.00	A devecseri Flare Beás Együttes koncertje	10.00–15.00	Arcképek a Civil Rádióban – a felnőttoktatásban résztvevők, „oktatók és tanulók” megnyilatkozása a rádióban
17.00	Tudásjáték – nyereményekkel Vezeti: <i>Kalocsay Andrea</i> TV bemondó és <i>Bartók László</i> előadóművész	14.00–15.30	Első generációs értelmiségiek a 70-es években és az ezredforduló után. <i>Helyszín:</i> az MMI I. emeleti Tanácsterme
18.00	Tánc, tánc, tánc... Fellépnek a Magyar Művelődési Intézet társastánc csoportvezetői tanfolyamának hallgatói és a Talentum Középfokú Művészeti Iskola versenytánc tagozatának növendékei	14.00–16.00	<i>Élethelyzet – kilábalás</i> Probléma-megoldási kísérletek egyénileg és csoportosan. <i>Helyszín:</i> a MMI földszinti stúdió terme
		12.00	Művelődésszervező szakos diákok országos találkozójának folytatása

MIHÁLYFI MÁRTA

A BRIT FELNŐTT TANULÓK HETE – A 2002. ÉVI MAGYARORSZÁGI RENDEZVÉNY CÉLJA ÉS AKTUALITÁSA

Emlékeztető a rendezvényekről kiadott programfüzet bevezetőjéből

A brit Felnőtt Tanulók Hete mindennél jobban a felnőtt tanulókra, tanulócsoporthoz akarja irányítani a figyelmet, akik legyőzve nehézségeiket, nagy erőfeszítések árán kimagasló tanulmányi eredményeket értek el, ami által megoldódtak élet- és munkaproblémáik, jobb harmóniában tudnak élni környezetükkel és önmagukkal. Őket ünnepli ilyenkor az ország a parlamenti fogadástól a községekig, a legkiválóbbak díszokleveleket vehetnek át az Oktatási és a Munkaügyi Minisztertől Londonban, és neves társadalmi személyiségektől a regionális központokban.

Ezzel egyidőben a hét minden napján a kitüntetésekhez, díjjátadásokhoz szorosan kapcsolódó országos és helyi konferenciákat rendeznek a szakmabeliek és a kívülállók számára, s a felnőttoktatás intézményei kirakodóvásárok sátraiban, köztéren felállított alkalmi bódékban kínálják tanfolyamaikat, képzési szolgáltatásaikat. Az országos és a helyi médiumok is a felnőttoktatás szolgálatában állnak, és dokumentumműsorokat, felnőttoktatási reklámo-

kat, bejátszásokat sugároznak, de mindenekelőtt portréfilmeket mutatnak be a kitüntetésben részesült felnőtt tanulókról. Hogy a felnőttoktatási tanácsadás a legátfogóbb legyen és mindenkihez elérjen, az országos és a helyi televízióállomásokhoz kapcsolódóan, ingyenes telefon-tanácsadás, *Help Line* áll az érdeklődők rendelkezésére: hol, mikor, mit, mennyiért lehet tanulni. A válaszadás néhány másodperc alatt adatbank segítségével történik.

E nyüzsgő, harsogó kavalkádnak három célja van:

– egyrészt tájékoztatni a közönséget a felnőttoktatásnak, közművelődésnek (a kampányban a könyvtárak és múzeumok, a filmesek is részt vesznek) szinte a végtelenségig szakosított „szolgáltatásairól”,

– másodsorban „sokkoló” hatást gyakorolni a politikusokra, döntéshozókra,

– harmadrészt erősíteni a művelődési-felnőttoktatási szervezetek országos, regionális és helyi együttműködését.

A fesztivál alapfilozófiája azonban mégsem ez, hanem a „tanuló társadalom” és a felnőttoktatás „életsegély” elve.

A Felnőtt Tanulók Hete különösképpen abban érdekelt és eredményes, hogy a passzív rétegeket elérje: ünnepelve a már tanulókat, bekapcsolódásra készítse a többieket. A fesztivál legfőbb célja és eredménye ez a motivációs stratégia: példaképpül állítja azokat, akik már túl vannak az akadályokon, és művelődési-tanulási energiájukat semmi sem tarthatja vissza. Ezt a „húzóerőt” azok tudják a leghitelesebben és leghatékonyabban gyakorolni, akik a társadalmi hierarchiának nem a középmezőjében élnek, jobb anyagi, munka- és életkörülmények között, hanem a társadalom alsóbb régióiban, és éppen olyanok, mint „ők”, a „nem tanuló társadalom” milliói.

A Felnőtt Tanulók Hetének másik alap gondolata, azaz a művelődésnek – tanulásnak mint életmentő, életmódfejlesztő magatartásnak és viselkedésnek az a felfogása, hogy a tanuláshoz történő visszatérés a felnőttkor minden szakaszában – az ifjú felnőttkortól az időskorig – optimális körülmények között képes a szociális és fizikai (biológiai-egészségügyi) hátrányokat kompenzálni, sőt megszüntetni.

A 2002. évi magyarországi rendezvény célja

– Nagyobb elismerésben részesíteni és példaképpül állítani azokat a felnőtt fiatalokat és felnőtteket, akik igen nehéz körülmények között, viszonylagosan magas művelődési teljesítményt értek el, ezáltal még több ember művelődésre történő motiválása (fiatalok, munkanélküliek, hátrányos helyzetűek).

– Általában felhívni a közvélemény figyelmét a művelődés, felnőttképzés egyéni és társadalmi hasznosságára és tájékoztatást nyújtani az egyéni és csoportos tanulás, ismeretszerzés sokféle lehetőségéről.

– Különösképpen felkelteni az érdeklődést a felnőtt szakképzés, átképzés, a munkaerőpiaci képzés iránt; a kampánnyal ösztönzést adni a munkaerőpiacon hasznosítható szakma, szakmai képzettség megszerzéséhez. E tekintetben is a nagy erőfeszítések árán elért alap- és középfokú tanulási teljesítményt részesíti nyilvános elismerésben a kampány.

– A közművelődés-felnőttképzés társadalmi, gazdasági és erkölcsi jelentőségének sokirányú bemutatásával és bizonyításával megnyerni, vagy még inkább „felnőttoktatás és közművelődés barátta” tenni az ebben érdekelt politikai és gazdasági döntéshozókat, üzletembereket, médiumokat.

– A kampánnyal is hozzájárulni a közművelődés-felnőttképzés színvonalának emeléséhez, elősegíteni a még szorosabb együttműködést a felnőttoktatás és közművelődés különböző intézményei, szervezetei, vállalatai között, országos, megyei, regionális és helyi szinteken.

– Még inkább bekapcsolódni a közművelődés-felnőttképzés európai szintű és érdekű tevékenységébe, programjaiba, elősegíteni az intenzívebb együttműködést az Európai Unió tagállamaival a felnőttoktatás, közművelődés terén, szélesebb nemzetközi nyilvánosságot kialakítani a magyar közművelődés-felnőttoktatás számára, bevon-

ni olyan szervezeteket, mint az Európai Felnőttképzési Társaság /EAEA/, a Felnőttképzés Nemzetközi Tanácsa (ICAE), az UNESCO, az OECD, az Európai Képzési Alapítvány.

A rendezvény aktualitása

Felnőttképzési törvény 2002-től

A felnőttképzési törvény előkészítése során kiderült, hogy a döntéshozóktól a szakembereken át az állampolgárok széles köréig nem ismerik eléggé a felnőttképzés szerepét a közeljövő gazdasági társadalmi fejlesztési stratégiájában. A törvény előkészítés során ugyanakkor nagy hangsúly került arra, hogy az ún. potenciális tanulók, művelődők motiválása, és az ebbe történő beruházás igen fontos előfeltétel a képzésben történő részvétel növeléséhez. Magának a tanulás ünnepének megrendezése így közvetlenül kapcsolódik a felnőttképzési törvény megvalósításához szükséges kedvező társadalmi környezet formálásához az állampolgárok szintjén. Ugyanilyen fontosságú a felnőttképzés-közművelődés különböző ellátó szervezetei közötti kapcsolatok erősítése.

A tanulás ünnepe fórum a különböző szervezetek találkozásához, egymás jobb megismeréséhez, és az együttműködés erősítéséhez.

A Memorandum az élethosszig tartó tanulásról című EU ajánlás megvalósítása a gyakorlatban.

2001 novemberben az Unió Bizottsága közzétette az ajánlás gyakorlatba ültetésére vonatkozó munkatervét, amely a 2000 októberben kiadott vitaanyag elemzésével, 15 tagállam és a csatlakozók hozzászólásai alapján készült el. Az Európa Parlament több bizottsági vitája után a spanyol elnökség ideje alatt 2002 első felében a barcelonai EU csúc érősíti meg a legfelsőbb politika szintjén a programot. Szemben az UNESCO 1997-es nemzetközi felnőttoktatási konferenciájával, ez a dokumentum nem szól név szerint a Tanulás Ünnepeéről, de lényegileg arról beszél, amikor az élethosszig tartó tanulás gyakorlatba ültetésének előfeltételeként egyrészt a tanulásra motiváló nyilvánosság kampányok megszervezését szorgalmazza, másrészt a tanulásához való hozzáférés érdekében a művelődési, a tanulási kínálatok és lehetőségek sokfélesége, kínálata átláthatóságát, növelését tartja kívánatosnak.

A Tanulás Ünnepe Magyarországon nagymértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy az Unió ajánlásainak teljesítését a gyakorlatba ültessük.

KERESZTESI JÓZSEF

„A MŰVELŐDÉS HETE – A TANULÁS ÜNNEPE” KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI RENDEZVÉNYEK

A brit Felnőtt Tanulók Hete már több éves múltra tekint vissza, ez a minta inspirálta a magyar kezdeményezést, amely ebben az évben vált országos akcióvá.

Az akció fontosabb céljai: a példa felmutatása, a közvélemény figyelmének ráirányítása a művelődésre-felnőttképzésre. A téma aktualitását adja a nemrég elfogadott felnőttképzési törvény, másrészt az EU ajánlás, amely „A memorandum az élethosszig tartó tanulásról” címet viseli.

Az országos koordinációt a Magyar Népfőiskolai Társaság vállalta magára, megyénkben a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Közművelődési Szolgáltatási Iroda fogta össze a különböző szervezetek kezdeményezéseit.

Első lépésként számba vettük a szervezeteket, amelyek érintettek lehetnek a programok kialakításában és megvalósításában, képviselőik számára előkészítő megbeszélést szerveztünk. A tanácskozáson képviseltette magát az OKTÁV (Esztergom), a TIT megyei egyesülete (Tatabánya), a Kolping Iskola (Esztergom), a Közművelődés Háza (Tatabánya), a Magyar Zoltán Népfőiskolai Társaság (Tata), a Csokonai Művelődési Központ (Komárom). A szakmai szervezetek bevonása mellett arra törekedünk, hogy minél szélesebb körű legyen a bekapcsolódás, így fordultunk a Megyei Munkaügyi Központ, a Megyei Könyvtárhoz, és a kommunikációban kulcsszerepet betöltő rádiókhoz, újságok szerkesztősejteihez.

A megbeszélés résztvevői elfogadták a javasolt programokat, illetve a saját intézményük (szervezetük) rendezvényeiről mondták el gondolataikat, ötleteiket.

A megyei nyitó rendezvénynek a Közművelődés Házában működő Kortárs Galéria adott otthont, ahol érdekes kiállításra került sor Lévai Ádám és Ölveczky Gábor képzőművészek jóvoltából. A tárlat címe: „Az írás művészete”, melyet Faludi Ádám író (Tatabánya) nyitott meg, eredeti gondolatokkal:

Ez a „rajongás”, tisztelet az ÍRÁS iránt tükröződött a kiállított művekben, a grafikai ábrázolásokban önállóan, de a grafika és a költészet összekapcsolásában is, sőt olyan különleges megoldást is eredményezett a két képzőművész együttműködése, hogy közösen hoztak létre képet. Az mindenképpen elmondható, hogy magas színvonalú kiállítás született, amelynek létrejöttéhez „A művelődés hete – a tanulás ünnep” akció is hozzájárult. Azt is fontosnak tartjuk, hogy nemcsak erre az egy alkalomra jött létre a kiállítás, mert bemutatásra kerül Komáromban és érdeklődnek iránta más települések is.

A Komárom-Esztergom megyei programok sorában a másik jelentős szakmai esemény a „Konferencia és tudás-

börze” megszervezése volt, mely az OKTÁV Rt. székhelyén és szakmai segítségével valósult meg.

A rendezvény egyik érdekessége, hogy a résztvevők számára lehetőséget biztosítottunk a vizuális bemutatkozásra is. Ezzel a lehetőséggel színvonalasan élt a Jávorka Sándor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakközépiskola és Szakiskola (Tata), a Mikes Kelemen Középiskola (Tatabánya), de láthatták az érdeklődők a Magyar Zoltán Népfőiskolai Társaság tevékenységét illusztráló kiállítást és a Közművelődési Szolgáltató Iroda munkáját bemutató videó programot is.

A tanácskozás témái között első helyen szerepelt a felnőttoktatási törvény, melyet **Kiszer István** osztályvezető, a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium felnőttképzési főosztályának munkatársa ismertetett a jelenlévőkkel. A törvény aktualitását mutatja, hogy négyen is elmondták véleményüket, kérdésüket az ismertest követően.

A tanácskozás további programjaiban először **Baumann József**, a Kolping Iskola igazgatója mondta el az intézmény céljait, az indítás nehézségeit, és az első eredményeket, amelyek nagyon figyelemre méltók. (A tanácskozással egy időben nyílt napot szerveztek.)

Tromposch Róbert, a megyei Pedagógiai Intézet pályaválasztási tanácsadója, szakterülete tapasztalatait, szakmai lehetőségeit ismertette meg a tanácskozó szakemberekkel.

Ezen témakört követte a teleház, **Nagy István**, szaktanácsadó előadásában, akinek meghatározó szerepe volt a neszélyi teleház megszületésében és színvonalas, eredményes működésében. Természetes, hogy kiemelte a civil szervezetek jelentőségét, szólt a teleházak országos helyzetéről, fejlesztésükről, és ma még ki nem használt lehetőségekről. A kérdés aktualitását mutatja, hogy itt is többen elmondták véleményüket, tapasztalataikat.

Ezután került sor a népfőiskolák tevékenységének bemutatására, **Keresztesi József**, a Magyar Zoltán Népfőiskola titkárának előadásában.

A szünet után **dr. Vidovszky Gábor**, az Anonymus Alapítvány képviselőjében ismertette az „örömréning” szakmai koncepcióját, eddigi eredményeit, elterjedését és módszereit. Az ismertetést követően bemutatta a gyakorlatban is a tréninget, ez megerősítette a jelen lévőket abban, hogy ennek a módszernek fontos szerepe lehet a pozitív életszemlélet kialakításában, fejlesztésében.

A tréning végére megérkeztek a Tatai Nyugdíjas Egyesület kulturális csoportjának tagjai, akik élő illusztrációját adták az „Élethosszig tartó tanulásnak”. Lelkes és

A SZAKMA ÜNNEPE

vidám hangulatú műsoruk nagy sikert aratott, bizonyítva, hogy a kor nem akadály a új dolgok elsajátításának. (A csoport szakmai vezetője: **Baranyi József és Lukács Jánosné.**)

A megyei programok sorában szerepel még a Magyar Zoltán Népfőiskolai Társaság három rendezvénye. Ezek közül érdemes kiemelni a Héreg és Dad községekben szervezett előadásokat, azért is, mert más települések is bekapcsolódtak a népfőiskola által kezdeményezett egészségügyi programokba, így: Bakonysárákány, Dunaalmás, Tardos, Vérteskethely és Vértesszőlős. A népfőiskola városi sorozatának megnyitóján, szeptember 26-án emlékeztek meg „A művelődés hete a tanulás ünnepe” kezdeményezés jelentőségéről.

Az akció hete lezárult, de a munka nem fejeződött be. Folytatódik, amint utaltunk rá, a kiállítás további bemutatásával, a Megyei Könyvtárban biztosított számítógépes tanfolyammal, és minden olyan színvonalas művelődési, képzési programmal, melyet az oktatási és közművelődési intézmények, egyesületek, alapítványok szerveznek.

A rendezvényekről, programokról beszámoltak a megyei lapok (a 24 Órát emelhetjük ki), riportot készített a Radír Rádió, így még szélesebb körben vált ismertté, hogy

a tanulás nagyon fontos része életünknek, s egyre fontosabb lesz.

Az akcióra való figyelem felhívást jól szolgálták a központosított plakát és a szórólapok, annak ellenére, hogy a példányszámuk nem volt kielégítő. Ezeket főleg a két kiemelt rendezvény ismertetésére használtuk fel, de jutott a népfőiskolai előadások propagálására is.

A szakmai partnerek tájékoztatására felhasználtuk a KÖSZI Hírlevelét is, amelyben közzé tettük az akcióra vonatkozó terveket, elképzeléseket, majd a rendezvényekről szóló összefoglalót.

Köszönjük a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztériumnak és az országos koordinációt ellátó Magyar Népfőiskolai Társaságnak, hogy támogatásuk lehetővé tette a megyei akció megszervezését is. Köszönjük továbbá az együttműködő partnereknek, hogy részvételükkel, segítségükkel nagyobb hatókörrel tudtuk megvalósítani a szakmai rendezvényeket.

Úgy gondoljuk, hogy a következő évben tovább szélesedhet a szakmai partnerek köre, célszerűnek látszik, hogy a Megyei Munkaügyi Központ nagyobb szerepet kapjon a megyei akció kialakításában és megvalósításában.

KERESZTES MÁRIA ERZSÉBET

A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÜNNEPSÉGEKRŐL EGY MÁSIK NÉZŐPONTBÓL

Komárom-Esztergom megye a Közép-Dunántúli régióban foglal helyet. S bár a legkisebb megyéje hazánkban, mégis rengeteg látnivalóval dicsekedhetünk. Az ezer éves múltú Esztergommal, a barokk stílusú Tatával, a kamalduli szerzetesek kolostorával Majkon.

E nevezetességek az itt lakóknak természetesen, míg mások épp ezek miatt a turisztikai látványosságok miatt keresik fel megyénket. Sok tehát az átutazó vendég, akik megyénkben otthon érezhetik magukat. Ezen az ünnepen a megyei lakosságra fókuszáltuk figyelmünket. S szerettük volna, ha érzik is ezt.

Idén, 2002-ben egy népfőiskolai konferencián határoztuk el, hogy bekapcsolódunk a Felnőtt Tanulók Hete mozgalomba. Nem véletlenül.

Komárom-Esztergom megyében a számos középiskola mellett működik a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája, Tatabányán és Esztergomban a katolikus tanítóképző főiskola. Emellett számos oktatási és szakmai program létezik, amelyek a felnőtt emberek igényeit elégíti ki. Egy következő lépésnek számított hát, hogy a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Közművelődési Szolgáltató Irodája (KÖSZI) célként határozta meg, hogy az élet-hosszig tartó tanulás ügyét szolgálni, s a vele kapcsolatosan felmerülő problémákat orvosolni fogja. Ez az elhatá-

rozás vezetett oda, hogy megerősítettük a kapcsolatunkat a Népfőiskolai Társasággal Budapesten. A megyei teleházakat és a Magyar Zoltán Népfőiskolát pedig elsőként kértük fel egy szakmai találkozóra. Keresztesi József úrral a problémameglátásunk hasonló volt. A megyei életből hiányoltuk a szakmaiságot, és a permanens képzés fontosságának a tudatosítását. Én azt tartottam legfontosabbnak, hogy Komárom-Esztergom megyében elinduljon egy folyamat, melyben minden ember megismerkedhet a lehetőségeivel, konkrétan a megyeiekkel, és átvitven a művelődés kínálta lehetőségekkel. Akár addig menően, hogy felismerik: a tanulás, ha használható tudást ad, élmény. S ez forrása az örömmek.

A megyei rendezvényeket úgy alakítottuk ki, hogy megvalósuljon a szakmaiság, és létrejöjjön egy, a felnőtt tanuláshoz való viszony, s ez tudatosuljon is. A munka nem volt könnyű, de hogy megvalósítható volt, annak köszönhető, hogy az első felkérésre – még ha ismeretlenül jelentkeztünk is – az összes felkért szervezet reagált, és támogatásáról biztosított. Így vált népszerűvé az Irodánk utcája, mert velünk karöltve megjelent az OKTÁV, a TIT megyei egyesülete, a Kolping iskola, a Közművelődés Háza Kht, a Magyar Zoltán Népfőiskolai Társaság, a Csokonai Művelődési Központ, a Megyei Munkaügyi Központ, a József

Attila Megyei Könyvtár. A média világából is sikerült megnyernünk kapcsolatokat, így a Radír Rádiót és a 24 Órát.

A tanácskozásokon sikerült szervezeten és összefogottan dolgozni, a felmerülő problémákat önerőből megoldani. Miután biztossá vált számunkra, hogy szükségünk van anyagi támogatókra, támogatónká lett a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Művelődési Bizottsága, a KÖSZI, a Suoftec Kft. Az ötletek pedig dömpingszerűen kerültek elő: ingyenes telefonszolgálat, számítástechnikai oktatás, egészségügyi előadások, konferencia, kiállítás. A népfőiskola felé elő is terjesztettük ezeket a programokat, melyre támogató választ kaptunk. Ez az erkölcsi megerősítés mellett pályázati lehetőséget is jelentett. A megítélt összeget pedig – kiegészítve – az egy hetes rendezvényre fordítottuk.

LÁNGNÉ NAGY MÁRIA

„A MŰVELŐDÉS HETE – A TANULÁS ÜNNEPE” RENDEZVÉNYSOROZAT KECSKEMÉTEN

Első alkalommal 2002. október 26. és november 4. között rendeztük meg Kecskeméten a rendezvénysorozatot.

Az Erdei Ferenc Művelődési Központ és Művészeti Iskola által koordinált programok fő célkitűzése az volt, hogy felhívja a figyelmet a művelődés, a felnőttképzés, az ismeretterjesztés egyéni és közösségi városi lehetőségeire és társadalmi hasznosságára. Törekedtünk arra, hogy pozitív példákat mutassunk be a közösségi művelődésben kimagasló teljesítményeket elérőkről. A programok kialakításában és megvalósításában legfontosabb partnereink a TIT Bács-Kiskun Megyei Egyesülete és a Magyar Népművelők Egyesületének Bács-Kiskun Megyei Szervezete voltak.

A 110 000 lakosú megyeszékhely valamennyi jelentős közművelődési, kulturális intézménye részt vállalt a programok tervezésében és lebonyolításában.

A művelődés hete eseményeit több helyszínen valósítottuk meg, néhány kiemelt témakör, réteg köré csoportosítottuk a programokat. Törekedtünk arra, hogy a rendezvények előkészítésébe is minél több együttműködő partnert, társadalmi segítőt vonjunk be, és a programhelyszíneken adott lehetőségeknek megfelelően módszertanilag is változatosak legyenek az események.

2002. szeptember 26-án és 27-én az idősebb korosztálynak szerveztünk programokat, amelyeknek a Katona József Könyvtár adott otthont.

A művelődés hete – a tanulás ünnepe „előestéjén”, szeptember 26-án indítottuk az Idősek Akadémiáját. A négy előadásból álló szabadegyetemi sorozat nyitó előadásán 120 fő vett részt, amelyet a hetényegyházi nyugdíjas klub népdalkörének műsora tett még ünnepélyesebbé. A programban társszervezőként segítette munkánkat a Szociális Szolgáltató Központ Idősgondozó Szolgálat, és három városi nyugdíjasklub vezetősége.

Sikerült eljuttatnunk a programokat több helyszínre is. Így megyeszerte zajlottak az események: Tata, Tatabánya, Komárom, Esztergom, Naszály.

A rendezvény sikerét mutatja, hogy „Az írás művésze” – kiállítás tatabányai helyszínét meg kellett hosszabbítani közel egy hónappal (s ezért a komáromi megnyitót 2002. november 25-ére került át).

A rendezvény visszhangja pozitív volt, önmagunkkal szemben pedig vannak újabb elvárásaink. És ez így jó, hiszen így biztosak lehetünk benne, hogy jövőre egy még színvonalasabb és programdúsabb héttel jelentkezhetünk az itt lakók, itt élők számára.

Köszönjük a támogatást a Népfőiskolai Társaságnak, és az együttműködő partnereinknek!

A szeptember 27-én a Katona József Könyvtárban 10-16 óráig megrendezett „Nemcsak a 20 éveseké a (net) világ!” programon a könyvtár négy számítógépes helyet működtetett, amelyet 32 fő főtt igénybe.

Az egyéni foglalkozások során a Katona József Könyvtár munkatársai megismertették az időseket a számítógép és az internet használatával, az elektronikus levelezés alapjaival, az elektronikus elérhető helyi információk körével.

Szeptember 28-án az Erdei Ferenc Művelődési Központ és Művészeti Iskolában 10-15 óráig rendeztük meg a Nyelvi képzések napja című programunkat, amelyen öt helyi nyelviskola mutatta be képzési ajánlatát, s tartott tájékoztatókat. A rendezvény körülbelül 300 érdeklődőt vonzott, akik közül 52 fő vállalkozott angol vagy német nyelvi szintfelmérő teszt megírására. Nagy örömünkre szolgált, hogy az Alternative English School Nyelviskola próbanyelvvizsgát is tartott angol nyelvből, és a legjobb szóbeli és írásbeli eredményt elérőknek körülbelül 150.000 Ft értékben ingyenes nyelvvizsga részvételt ajánlott fel. A próba nyelvvizsgákra 33-an vállalkoztak. Az eredmények értékelésére és a „nyelvvizsga utalványok” átadására meghitt ünnepség keretében került sor október 4-én, a felajánlást tevő nyelviskolában.

Szeptember 30-án az Erdei Ferenc Művelődési Központ és Művészeti Iskolában az Önművelődő közösségek napján két közösségünket mutattuk be, amelyek közel két évtizedes működésükkel jól példázzák az önművelés és a közösségi ismeretszerzés fontosságát, a hobbi folyamatos

A SZAKMA ÜNNEPE

önképzésre ösztönző motivációját az élethosszig tartó tanulás során.

A Gombász Klubnak 30 tagja segítette a program megvalósítását, a Gombavilág című kiállítás és ismeretterjesztő rendezvény szervezését, amely október 4-ig várta a körülbelül 1200 főnyi látogatót. A Klub tagjai a természetben található gombákat gyűjtötték össze, és az őszi erdő, mező hangulatát visszaidézően rendeztek belőle kiállítást. A látottak feldolgozását, a természetjáró gombászatot és a gombavilág megismerését segítő, az ismeretszerzési igény felkeltését ösztönző „tárlatvezetések”, rendhagyó órákat tartottak a klubtagok tizenöt gyermek és felnőtt közösségnek.

A közel 20 éves múltra visszatekintő másik közösségünk, a Kecskeméti Ásványgyűjtőkör szeptember 30-tól október 6-ig szintén kiállításon mutatta be gyűjteményét. Az élettelen természet páratlanul gazdag világát felvonultató tárlatot körülbelül 1100-an nézték meg. Tizenhét gyermek és felnőtt csoport vett részt a komplex ismeretterjesztő programokon, amelyet a Kör tagjai tartottak.

Az október 1-jei főiskolai napunk eseményei a Tanítóképző Főiskolán zajlottak, amelyeknek megvalósításában a Főiskola Pedagógiai Tanszékének és a Társadalomtudományi Tanszékének oktatói vállaltak „oroszlánrészt”.

A városban működő tanárképző főiskola bekapcsolását a rendezvénysorozatba nagyon fontosnak éreztük, mivel a felnövekvő nemzedékek tanítását végző pedagógusjelöltek szakmai szemléletformálása nagyon fontos az élethosszig tartó tanulás eszméjének gyakorlati megvalósításában. Ennek jegyében az előadások mellett sok-sok ismeretszerzésre, tanulásra, kreativitásra ösztönző játékos

módszert, játékot szerveztek a mintegy 200 hallgatónak a tanárok.

Október 2-án 16 órától a Kecskeméti Ifjúsági Otthon művészeti köreinek nyitott napját szerveztük meg, amelyen nyolc művészeti közösség életébe pillanthatott be a körülbelül 180 fős érdeklődő közönség (zömében 10-14 évesek és szüleik), és szerezhettek kedvcsináló tapasztalatokat a művészeti közösségek által kínált képességfejlesztési lehetőségekről.

A rendezvénysorozatról a helyi sajtó megfelelőképpen hírt adott. A megyei napilap programismertető frászt jelentetett meg, több eseményre hírben hívta fel a figyelmet. A helyi rádió több alkalommal tájékoztatott a helyi rendezvényekről. A Kecskeméti Televízió híradóiban tudósított az eseményekről.

Az elnyert pályázatok révén a helyi rendezvényekről külön plakátot készítettünk, és kiragasztottuk az utcai hirdetőtáblákra, és el is juttattuk minden intézménybe.

Kecskemét Megyei Jogú Város Képviselő Testülete Kulturális Alapjából 50.000 Ft támogatásban részesítette a város hét intézményére és több kulturális civil szervezetre kiterjedő eseménysorozatot. A Magyar Népfőiskolai Társaság 180.000 Ft-tal segítette a programok megvalósítását.

A programban részt vállaló szervezetekkel és munkatársaikkal a tervezéstől a lebonyolításig végig összehangoltan, zökkenőmentesen tudtunk együtt dolgozni.

Az első alkalommal megvalósított programot sikeresnek értékeljük, a most kialakított együttműködési munkaformák is arra ösztönöznek bennünket, hogy a jövőben is vállalkozunk A művelődés hete – a tanulás ünnepe rendezvénysorozat megvalósítására.

BAGÁRI KATALIN

„TANULNI KELL” – BESZÁMOLÓ A VAS MEGYEI PROGRAMOKRÓL

*Tanulni kell. A téli fákat.
Ahogyan talpig zúzmarások.
Tanulni kell. A nyári felhőt.
A lobbanásnyi égi-erdőt.
Tanulni kell mézet, diót,
jegenyefát és úrhajót,
a hétfőt, keddet, pénteket
a szavakat, mert édesek,
tanulni kell magyarul és világot,
tanulni kell mindazt, ami kint van,
ami világít, ami jel:
tanulni kell, szeretni kell.*

Nemes Nagy Ágnes: *Tanulni kell*

Vas megyében a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ vállalta fel a koordináló szerepet, és kiváló partnereket talált a TIT Vas megyei Szervezete, a Regionális Munkaerőfejlesztő és Képző Központ, a Művelődési és Sportház, valamint a Berzsenyi Dániel Főiskola szervező munkatársai személyében.

Sikeres kiállítási programon mutattuk be a kézműves mesterséget, vizuális művészetet tanulók alkotásait. A tervezett rendezvényt a szombathelyi Vizuális és Grafikai Stúdió tevékenységének 10 évére visszatekintő kiállításal egészítettük ki.

„Az oktatási, szakképzési rendszerek modernizálása a roma kisebbség felzárkóztatásáért” népfőiskolai fórumunkat megtisztelte Teleki László helyettes államtitkár is. Jó

volt hallani, hogy a cigány önkormányzatok képviselői is a tanulásban, a művelődésben látják a felzárkózási esélyeket, bár inkább csak a jelenlegi gyermekkorúak képzési támogatásánál, lehetőségeinél ragadtak le, s kevésbé tudatosult még számukra, hogy minden generáció szükséges és elengedhetetlen fejlődési alternatívája az élethossziglani tanulás.

Az EU-ban érvényes vizsgák bemutatásáról szóló tájékoztató nap célja az volt, hogy megismertessük a megyében azokat a versenyképes képzési formákat, amelyek elvégzése mind a munkavállaló, mind a munkáltató számára komoly előnyt jelenthet a munkaerőpiacon. Felhívtuk a figyelmet a tanulás fontosságára, az élethosszig tartó tanulás céljaira, arra, hogy az élenjáró, valamint a lemaradó cégeket elsősorban a tanulásra és az információ befogadásra nyitottság mértéke különbözteti meg egymástól.

Népművészeti rendezvény, állami nyelvvizsgára felkészítő módszertani útmutató előadás, „A hasznos tudás a fontos” című szakmai fórum, Észbontó címmel interaktív játszóház és kiállítás szerepelt a Művelődés hete program sorában.

A Berzsényi Dániel Főiskola, valamint a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ adott helyet a 40 éves a könyvtáros képzés Szombathelyen konferenciának.

„Vas megyében születtem” címmel amatőr művészeti csoportok bemutatkozó előadását láthatta a nagyszámú érdeklődő közönség az MMJK Színháztermében. A Népzenei napon Dr. Olsvai Imre, Halmos Béla, Borsi Ferenc és Varga Albin előadók szakmai továbbképzés keretében színvonalas előadásokkal várták az érdeklődőket.

Az újonnan létrehozott Megyei Ifjúsági és Tanácsadó Iroda mintaprojektként való bemutatása zárta a Tanulás Hete programsorozatot, melyre Vas megye németországi testvérjárása ifjúsági delegációja is ellátogatott.

Fő célunk az volt, hogy a „Tanulni kell” eszme, sugallat eljusson a lakosság rétegeihez, e gondolat fontosságának hangsúlyozása, egy leendő, nem konkrét tanulási folyamatra való ösztönzés történjék az általános, szakmai, szociális és életvezetési képességek fejlesztése érdekében.

Reklámunkkal szerettük volna megalapozni egy – reméljük hosszútávú – évente ismétlődő ünnep „piacra” történő bevezetését is.

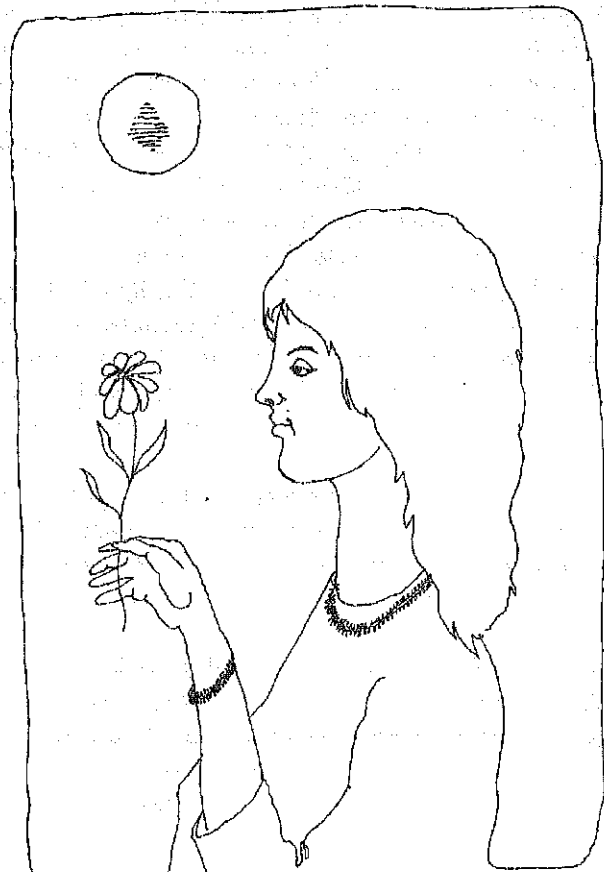
A program reklámozásánál A MŰVELŐDÉS HETE – A TANULÁS ÜNNEPE elnevezést használtuk. Az egyseges – országosan használt – feliraton túl a Vas megyei programok a „Tanulni kell” szlogent is viselték.

Vas megye első ízben csatlakozott az országos programsorozathoz. Ez évi sikeres rendezvényeink alapján stabil tagjaivá kívánunk válni a következő évi Tanulás Ünnepe sorozatnak. Programjaink jól sikerültek, tanulságokkal szolgáltak. A következő évben kevésbé kell, hogy

érvényesüljön a megyeszékhely központúság. Rendezvényeinkkel el kell jutnunk a kistelepülésekre, a hátrányos helyzetű térségekre is. Ezt még nekünk is „Tanulni kell...”

Valljuk mindnyájan: tanárok, népművelők, felnőtt-képzők, hogy szükség van a Tanulás hete rendezvénysorozatra, hisz „Az ember az egyetlen élőlény, aki tudatosan foglalkozik saját képességeinek megújításával, bővített újratermelésével. Ez az önértéknövelő aktivitás az emberi élet egyik kitüntetett területe, amely általában két fő feltétellel – a szabadidő és a reflektív kreativitás – szerencsés találkozásán múlik.

... A szabadidő ad tényleges lehetőséget arra, hogy az ember kifejlessze önmagában képességei megújításának képességét. Az ember reflektív kreativitásának igazi tárgya már nem a külső, hanem a 'belső világ', ami új testi, lelki és szociális képességek tudatos kidolgozását jelenti. Öntevékenység is, önművelés is, önfejlesztés is.” (Gáspár László)

PEST MEGYE KÖZMŰVELŐDÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK ÖSSZEHAISONLÍTÓ STATISZTIKAI ELEMZÉSE (1996 és 2001)

Adatszolgáltatás

Az 1996. évihez (108) viszonyítva, a 2001. évi tevékenységekről *adatokat szolgáltatók száma* (257) majdnem 150%-os emelkedést mutat. Ez jórészt annak az intenzív személyes illetve telefonon történt kapcsolattartásnak az eredménye, amit a minél teljesebb körű adatszolgáltatás érdekében folytattunk. Az *adatlapot nem küldő települések száma csökkent*: 1997=29 db, míg 2002=14 db. *Csökkent* azoknak a településeknek a száma is, ahol – jelzésük szerint – *nem folyt közművelődési tevékenység*: 1996=13 db, 2001=3 db. Megjelent viszont a statisztikában azoknak a településeknek a száma, ahol maga az önkormányzat végzi – intézmény hiányában – a kötelező közművelődési alapfeladatokat (7 db).

A szervezetekre vonatkozó információk

Megyénkben 141 művelődési ház, 20 ifjúsági ház, 2 nép-főiskola, 84 könyvtár, 44 közoktatási intézmény, 8 mozi, 28 helytörténeti múzeum, 15 sportlétesítmény, 81 nyugdíjas klub, 9 helyi televízió-rádió stúdió, 2 turisztikai szálláshely, 7 információs iroda található. A közművelődési intézmény ad otthont székhelyként 68 civil szervezet irodájának, 2 telematikai szolgáltató részlegnek, 4 alkotóháznak, 3 tábornak és 36 egyéb szervezetnek.

Telephelyként 13 közösségi ház, 3 ifjúsági ház, 1 nép-főiskola, 9 könyvtár, 14 közoktatási intézmény, 2 mozi, 17 helytörténeti gyűjtemény, 2 sportlétesítmény, 5 nyugdíjasklub, 3 civil szervezet, 4 alkotóház, 2 tábor és 15 egyéb intézmény van bejegyezve közművelődési intézményeinkbe.

A műemléki jegyzékben szereplő, a közművelődésben hasznosított műemléki épületek száma megyénkben 19 db volt a beküldött statisztika alapján. A helyi önkormányzat védelme alatt 52 épület állott az elmúlt esztendőben.

A *fenntartóknak* szinte száz százaléka önkormányzat. Ez alól kivétel Dunakeszi, itt az intézmény – azóta is – szakszervezeti fenntartású (MÁV), illetve Tápiószecsőn BT, Ócsán KHT működteti a település művelődési házát.

Az ÁMK-hoz tartozó intézmények számában jelentős csökkenés tapasztalható. Amíg 1996-ban ezeknek az intézményeknek a száma 23 db volt, addig 2001-re mindössze négyre csökkent (az adatszolgáltatás tükrében).

Az adatszolgáltató címen bejegyzett *egyesületek* száma jelentősen nőtt (49-ről 154-re). Az *alapítványoké* szintén, 34-ről 98-ra emelkedett, amiből 61 folytat közművelődési tevékenységet. Megfigyelhető a közművelődési intézményekben székhelyként bejegyzett *egyéb társadalmi szerve-*

zetek (72) és a *gazdálkodó szervezetek* (107) magas száma is, amely az előző években nem volt jellemző. Közülük is többen, így az egyéb társadalmi szervezetekből 42, a gazdálkodó szervezetekből 21 foglalkozik közművelődéssel.

Az öt évvel ezelőtti állapothoz viszonyítva is megállapítható, hogy az *intézmények* közül a legnagyobb számban könyvtárat működtetnek, és ezek száma is jelentősen nőtt (54-ről 97-re). Ezt követik a helytörténeti múzeum, kiállítóhely címszóval jelzett területek, ahol viszont enyhe csökkenés tapasztalható: 47-ről 43-ra. A többi adatsort nem lehet összehasonlítani, mert a statisztikai lap módosult. 1996-ban ezután a vendéglátó egységek (17), majd a rekreációs részlegek következtek (15), de ezek a mostani lapon nem szerepelnek.

Az *eszközök* közül egyedül a gépjármű van a mostani statisztikában nevesítve, de autóbusszra és személygépkocsira való bontás nélkül. Erről annyit tudunk, hogy 1996-ban 2 db személygépkocsi és 3 db autóbussz volt a megye közművelődési statisztikát beküldő intézményeinek tulajdonában. Öt évvel később ez a szám – a kétfajta gépjárművet összevontan – mindössze eggyel nőtt. Megjelentek viszont a bérelt és a térítés nélkül használt gépjárművek, amelyek eddig nem voltak feltüntetve. A többi eszközt a régi statisztika nevesítve kérte, így van adatunk arról, hogy öt éve 114 videomagnót, 39 videokamerát, 16 videoprojektort és 79 személyi számítógépet használtak a közművelődési intézmények (akik a statisztikát beküldték). Ezekre az eszközökre vonatkozóan a tavalyi évről nincs adatunk, a lapok változása miatt, de reményeink szerint csak gyarapodtak ezek az eszközök is, mint minden egyéb. Érdekes adat a módszertani kiadványok száma, amely 1996-ban 22 volt a megyében. Erre vonatkozóan sem tudunk összehasonlítást tenni, mivel a mostani statisztika ezt az adatot sem kérte.

A közművelődési szakmai tevékenységek összegzésére vonatkozó adatok

A *rendszeres művelődési formák* tábla is átalakult – kibővült – az öt év során. A nyelvtanfolyamok közül az *angol nyelv* iránt mutatkozik továbbra is a legnagyobb mértékű igény, ami valószínűleg az egyre inkább terjedő internet hatásának tudható. Az 1996-os évhez képest, amikor 37 csoport működött a megyében (a statisztika alapján) 336 résztvevővel, a tavalyi évben 47 csoportról kaptunk jelentést, 455 fővel. Megyénkben második helyen áll a *német*, ami 21 csoport 201 résztvevőjéről 26 csoport, 251 résztvevőre emelkedett. A német tanulásának intenzitása különösen a megye ún. „sváb” települé-

sein jellemző, ahol a hagyományörzés egyik eszköze a háromszáz éve betelepültek nyelvének ismerete. Amíg 1996-ban nem volt *francia* nyelvtanfolyam, addig az elmúlt évben már egy csoportot regisztráltunk, hét fővel. Egyéb további nyelvet regisztráltunk még egyetlen csoportban, melynek résztvevői száma 15 volt. A nyelvtanfolyamokon összesen 728 fő vett részt 75 csoportban tavaly, ami az 1996-os év számához, az 581 főhöz képest jelentős emelkedést mutat.

Harminchárom kategóriában kérdez rá az amatőr művészeti csoportokra, a népművészeti alkotó csoportokra és az alkotó művelődési közösségekre a tavalyi adatlap. *Amatőr művészeti csoportokban* 9880-an vettek részt a megyében, 517 csoportban. Ebből 1019-en a színjátszásban (59 csoport), 227-en a vers és prózamondásban (13 csoport), 2375-en a klasszikus és modern táncokban (115 csoport), 1213-an társastáncban (62 csoportban.) 34 fotóművészeti csoportban 66 fő, 6 video-film csoportban 135 fő, 35 képzőművészeti csoportban 675 fő, 7 iparművészeti csoportban 104 fő, 10 bábművészeti csoportban 185 fő, 79 kórusban 2272 fő, 22 könnyűzenekarban 169 fő, 18 komolyzenekarban 408 fő, és 87 egyéb amatőr művészeti csoportban 1032 fő töltötte kedvét. A megyében 87 egyéb alkotó művelődési közösség működött, 1032 fővel. Összesen 925 *alkotó művelődési közösségben* 19 253 fő vett részt cselekvő módon.

A 408 *népművészeti alkotó csoport* összesen 9373 taggal rendelkezett a megyében. A 37 hangszeres népzenei csoportnak 336 tagja volt, míg 66 népdalkörben 1248-an daloltak. A néptánc együttesek száma 128 volt, 3627 fővel. A 8 népi együttesben 154-en hódoltak szenvedélyüknek. 34 hagyományörző együttesben 1014 fő, 11 egyéb előadó művészeti csoportban 169 fő vett részt. 12 fazekas csoport működött a megyében, 200 taggal. 5 faragó közösségben 70-en, 9 gyermekjáték készítő közösségben 282-en aktivizáltak magukat. A megyében működött egy kovács közösség is, 12 taggal. 2 népi ékszerkészítő közösségben 163-an, 1 szücs-bőrműves csoportban 140-en, 17 szalma-csuhé- és vesszőfonó csoportban 489-en, 25 textil hímzőszövő klubban 466-an működtek. Kaptunk adatokat a megyében 4 tojásfestő közösségről is, amely 201 tagot számlált. Népi hangszerek készítésével 2 csoportban, 36-an foglalkoztak. 19 egyéb alkotóművészeti közösségben 325 fő mellett, 27 egyéb tárgyalkotó kézműves csoport működött, 441 taggal.

Külön tábla az ismeretterjesztés és tanulás, ezen belül a *tudományos ismeretterjesztő előadások*, a tanfolyamok, a speciális szakmai tanfolyamok, szabadegyetemek, nyári egyetemek, idegen nyelvek tanulása, a konferencia, tanácskozás. Megint másik tábla az oktatás: az OKJ szakképesítést adó tanfolyamok, illetve az OKJ szakképesítést nem adó tanfolyamok. Az egyéb tanfolyamok meghatározására, az új statisztikai adatlap sokkal részletesebben tér ki a réginél. A tudományos ismeretterjesztő előadások közül 265 alkalommal foglalkoztak társadalomtudományokkal

kapcsolatos kérdésekkel, melyeknek 10 330 fő résztvevője volt. A természettudományokkal kapcsolatos előadások alkalmainak száma 356 volt, 7494 fő résztvevővel. Alkalmazott természet és műszaki tudományokkal foglalkozó előadásra 40 alkalommal került sor, 1183 fő részvételével. Közhasznú ismereteket 259 alkalommal adtak át 4389 főnek. 419-szer volt ismeretterjesztő filmvetítés 5935 résztvevőnek. Tudományos ismeretterjesztő előadásokra összesen 1339 alkalommal került sor az elmúlt év során a megyében – a statisztikai adatlapok tükrében –, melyek résztvevője 29 331 fő volt.

Konferenciák, tanácskozások zajlottak a társadalomtudományok témakörében 17 alkalommal 891 résztvevővel, a természettudományok témakörében 10 alkalommal 792 fő résztvevővel, míg az alkalmazott természet és műszaki tudományok területét érintő kérdésekben 5 alkalommal, 250 fő részvétele mellett került sor konferenciára. Egyéb – nem kategorizált témakörben – 75 alkalommal, 2655 fővel tartottak tanácskozást az elmúlt évben megyénkben, a statisztikai adatlapok alapján. A konferenciák, tanácskozások száma ezek szerint összesen 107 alkalmat és 4588 fő résztvevőt számlált.

Gyűjtőnévvel, az *OKJ képesítést nem adó tanfolyamok* résztvevőinek száma – idegen nyelv nélkül – tavaly 3712 fő volt, 163 tanfolyamon. Így felvételi előkészítő tanfolyamra 3 csoportban 55 fő, át- és továbbképző tanfolyamra 3 csoportban 129 fő, pedagógus továbbképzésre 3 csoportban 280 fő jelentkezett. Közművelődési szakmai tanfolyam egyetlen csoportban indult a megyében, 32 fő részvételével. Az egészségvédelemmel, mentálhigiéniával foglalkozó csoportok száma 15 volt, 379 fővel. Népi kézműves szakmákra két csoportban 26 főt oktattak. 52 művészeti tanfolyamnak 1317 résztvevője volt. Közhasznú tanfolyamot 14 helyen indítottak, 148 fő érdeklődése mellett. 11 db sport, erőnléti tanfolyamon 281-en edzették magukat. 59 egyéb tanfolyam 1065 résztvevőjéről szól még az idei statisztikai összesítés. Ehhez jönnek az *OKJ szakképzésben résztvevő csoportok*, akiknek résztvevőszáma 1129 fő volt, 39 csoportban, akik közül 1061 fő végzett. Különböző oktatási formákban – nem OKJ-s – 281 csoportban, 7656 fő vett részt. (A speciális szakmai tanfolyamoknál az összesítés valami fals számot hozott ki. E szerint 840 csoportban, 441 fő vett részt, illetve 846 csoportban, 703 főt regisztráltak.) Az összes tanfolyami résztvevő száma 5279 fő volt, 1284 csoportban. Ez az 1996. évi 459 csoportos, 8130-as résztvevőszámú tanfolyamokhoz képest, mintegy háromszoros emelkedést mutat a csoportok számát illetően, míg a résztvevőknél drasztikus a csökkenés.

A tanfolyamok mellett 1996-ban 334 *klub* működött, 15 597 fővel. Ez a szám öt év alatt majdnem megduplázódott: 1125 klubban, 30 277-en vettek részt a közösségi életben. Ezen belül a gyermek és ifjúsági körök (236) 4699 tagot számláltak. A felnőtt (nyugdíjas, családi és vegyes) klubokban 25 578-an töltötték idejüket, 889 klub tagjaként.

KITEKINTÉS

Műsoros rendezvények címszó alatt jelölték az előző statisztikai adatlapon a hagyományos műsoros rendezvényeket (1246) és a filmvetítéseket (643). Ezeket a tevékenységi formákat az új adatlap szórakoztató rendezvényekként tartja számon, amin a könnyűzenei koncerteket, bálakat, táncos rendezvényeket és műsoros esteket érti. Szórakoztató rendezvény összesen 1335 alkalommal volt az elmúlt esztendőben 237 215 fő részvételével. Ebből könnyűzenei koncert 233 alkalommal 62 236 fő részvételével, bál, illetve táncos rendezvény 813 alkalommal, 116 270 fő részvételével zajlott. A műsoros estek száma 289 volt, 58 709 fő részvételével. Ehhez jönnek a népművészeti rendezvények: 288 alkalommal, 102 342 fővel. 105 alkalommal volt ebből népzenei hangverseny 21 701 fő részvételével, 74 kézműves vásáron 57 089 fő vett részt, illetve egyéb népművészeti rendezvényt 109 alkalommal tartottak, 23 552 fő részvételével.

A nem nemzetközi fesztiválokra külön rákérdez az adatlap, különböző bontásokban. Több művészeti ágban rendezett fesztivál 19 alkalommal volt Pest megyében, 86 084 fő részvételével. Egy művészeti ágban rendezett fesztivál 45 alkalommal volt, és 29 327-en látogatták meg. 26 alkalommal rendeztek gasztró-kulturális fesztivált, 18 718 fő részvétele mellett. Az egyéb fesztivál alkalmak száma az elmúlt évben 28 volt, amelyen 4872-en vettek részt. Az összes fesztiválók száma ezekkel együtt 118 alkalmat tett ki, amelyek résztvevő száma meghaladta a 139 ezret (139 001).

A nemzetközi programok Magyarországon szintén többféle bontásban szerepelnek a tavalyi adatlapon. Ezek szerint összesen 97 alkalommal fogadtak 6271 fő külföldi résztvevőt tavaly Pest megyében. 34 alkalommal rendeztek művészeti fesztivált, versenyt 3 027 fő külföldi részvételével. 18 alkalommal konferenciát, előadást 1547 idegen résztvevővel, míg tanulmányútra két alkalommal 31 fő külföldi részvételével került sor. 34 alkalommal fogadtak 602 külföldi résztvevőt szakértő delegátusként. A 9 alkalommal rendezett táborban, 964 külföldi fordult meg.

Ismeretterjesztő filmvetítést a megyében 354 alkalommal regisztrálhattunk a statisztikai adatlapok alapján, 9263 résztvevővel, ami szintén csökkenést mutat az öt évvel ezelőtti adatokhoz képest. Az ismeretterjesztés címszó alatt jelölt tevékenységek is tovább bomlottak, bővültek az adatlap változása miatt. Míg 1996-ban a hagyományos előadásos formák csökkenéséről számolhattunk be az előző évekhez képest (1003 alkalomra 36 812 fő jutott), addig az elmúlt évben 107 alkalomra 4588 fő jutott, ami további drasztikus csökkenést jelent.

Az intézményi tevékenységek közül a kötetlen formák és egyéb tevékenységek címszó alatt jelölt programok is változtak, az adatlap változása miatt. Összehasonlítást csak azokban a kategóriákban tudunk tenni, amelyek mindkét adatlapon szerepelnek. Így a táncos rendezvények számában, amely 1996-ban 867 volt 119 227 fő részvételével, 2001-ben pedig 813 alkalom 116 270 fő részvételével, némi csökkenést mutat.

A közösségi rendezvények közül falunap, népiünnepély 235 alkalommal, 261 071 fő résztvevővel zajlott. 76 alkalommal rendeztek búcsút, 101 098 fő résztvevővel. A társadalmi rendezvények, ünnepek száma az elmúlt esztendőben 517-re emelkedett, és résztvevőik száma 135 747 fő volt. 519 alkalommal rendeztek játszóházat a kicsinyeknek, 22 143 fő részvételével. A családi rendezvények száma az elmúlt esztendőben 294 alkalmat számlált, és 44 371 résztvevőt. 229 politikai rendezvényen 23 860-an voltak jelen. Az egyéb vásárok, bemutatók száma 1781 alkalmat tett ki, a résztvevők száma pedig a kétszázézetet közelítette (199 859). A fenti adatok tükrében az összes közösségi rendezvény 3651 alkalmat és 788 149 főt jelentett.

Az új adatlap különböző bontásban regisztráltatva a vetélkedőket, versenyeket. Művészeti versenyt 106 alkalommal tartottak a megyében, 10 523 fő részvételével. 343 alkalommal került sor sportvetélkedőkre, amelyek résztvevőszáma 32 216 fő volt. 10 alkalommal volt természettudományos vetélkedő, 1260 fő részvételével. Az egyéb – külön nem kategorizált – vetélkedők, versenyek 83 alkalommal, 6414 fő közreműködése mellett zajlottak. Ezek tükrében az elmúlt évben összesen 542 alkalommal rendeztek vetélkedőt, 50 413 fő részvételével.

A táborok számát igen nagy részletességgel kéri az új adatlap. Egyhetes gyermektábor 127, kéthetes 55, több hetes 74, összesen 256 gyermektábor szervezésére került sor a megyében tavaly. 17 egyhetes ifjúsági tábor mellett 21 kéthetes volt, 13 több hetes, összesen 51 ifjúsági tábort szerveztek. A felnőtt egyhetes táborok száma 12, a kétheteseké 13, összesen 25 volt a felnőtt táborok száma. 9 egyhetes vegyes tábor, és 2 kéthetes vegyes tábor volt az elmúlt időszakban.

A tárgyi alkotóművészet a következőképpen alakult: az alkotó művelődési közösségek közül az előadó művészet (298-ról 124-re) változott. A résztvevők többnyire változatlanul a gyermekek köréből kerülnek ki (2001-ben 2171 gyerek). A bemutatók száma 1756 és 248 volt, ami drámai csökkenés az öt évvel ezelőttihez képest. Az egyéb alkotó művészeti közösségek száma 58-ról 54-re csökkent. 25 textiles, 12 fazekas, 17 szalmafonó közösséget regisztrálhattunk.

A közművelődési szakmai tevékenység – a belső arányok változásától függetlenül –, az intézményekben és közösségeikben végzett művelődési és szórakoztatási tevékenység olyan nagyságrendű, és ezáltal olyan jelentőségű a települések és a helyi közösségek életében, hogy ez a terület más módon nem lenne pótolható, és nélkülözhetetlen része az ott élők életének.

A szakmai adatok összegzésében külön helyet kaptak (1996 és 2001 között) a népfőiskolák (7). Az ő adataikban nincs érdemi változás, csupán az óraszámokat és a résztvevők körét illetően tükröz a statisztika némi csökkenést.

A közművelődési tevékenység személyi feltételei:

A kulturális területen szakképesítéssel dolgozók esetében drámai romlást tapasztalhatunk. Az 1996-os 567-ről 240-re csökkent a szakalkalmazottak létszáma. 1996-ban a közreműködők közel fele felsőfokú végzettséggel, 30% középfokú, 10% alacsony fokú képzettséggel rendelkezett, míg a maradék 83 főnek nem volt szakképesítése. Ez az arány a 2001. évben a következőképpen néz ki: szakirányú felsőfokú végzettséggel 45% (104 fő), nem szakirányú felsőfokú végzettséggel 5% (11 fő), egyéb felsőfokú végzettséggel 12% (28 fő), középfokú végzettséggel 24% (53 fő) rendelkezett, míg a maradék 36 főnek nem volt szakképesítése. A közművelődésben főfoglalkozásuként foglalkoztatott felsőfokú végzettséggel bíró szakalkalmazottak száma (67-ről 143-ra emelkedett.) A nem szakirányú végzettséggel és felsőfokú munkaköri szakvizsgával rendelkezők (9 – 11), az egyéb felsőfokú végzettségű munkatársak száma (26 – 28) enyhén emelkedik. A középfokon végzettek száma (64 – 53) csökkent, míg az egyéb végzetteké (13 – 37) emelkedett. Összességében a csökkenés elég jelentős a főfoglalkozásúaknál, de arányaiban a részfoglalkozásúaknál még jelentősebb (48 – 14). Az összes szakmai foglalkoztatott 227 főről 73 főre csökkent, az öt évvel ezelőttihez viszonyítva. A szakalkalmazottak mellett lényeges a technikai csökkenése (78 – 65), valamint a gazdasági (45 – 76) és a kisegítő munkakörben (67 – 120) az emelkedés a foglalkoztatottak számát illetően, amely összesen 190-ről 501-re emelkedett főfoglalkozású, és 51-ről 133-ra emelkedett részfoglalkozású munkatársat jelent a megyében a beküldött adatlapok szerint. Szakirányú felsőfokú végzettséggel igazgató a fentiekből 59 fő, nem szakirányú felsőfokú végzettséggel 7 fő, egyéb felsőfokú végzettséggel 12 fő. Középfokú szakirányú végzettséggel igazgató 6 fő a megyében.

Az idej adatlap a közművelődésben önkéntesen munkát vállalókra is rákérdez. Pest megyében 648 foglalkoztatottból 49 fő igazgató vagy elnök.

A tevékenység és működés pénzügyi feltételei

Minden intézményi működés egyik kulcskérdése a *bevételek* nagysága, az egész költségvetéshez viszonyított aránya. Az összesítés azt mutatja, hogy a működési bevételek megközelítik az előző évek szintjét (1996-ban), ami komoly teljesítményt takar. (2001-ben: 374 023 eFt a saját bevételek összege megyei szinten.) A gazdálkodással kapcsolatban elmondható, hogy az önkormányzati támogatás az elmúlt évben 1 176 632 eFt volt, az 1996-os év közel 200 millió támogatásához képest. A megye közművelődési intézményei a saját forrásból származó bevételeikhez 1 386 410 eFt-t kaptak támogatásként. Alapvető jellemző volt 1996-ban, hogy a kiadások jelentősen meghaladták a bevételeket (35 mFt). A személyi kiadások (266 350-ről 771 105-ra) emelkedtek. Ezeket túl a legnagyobb tételt a dologi kiadások teszik ki (178 330 és 1 011 392 eFt). A legkevesebb a felújításokra jutott már 1996-ban is, ami

Összehasonlító statisztika

Pest megye közművelődési tevékenységének alakulása		1996	2001
↑	Adatszolgáltatók száma	108	257
↓	Adatlapot nem küldő települések	29	14
↓	Nem folytat közművelődési tevékenységet	13	3
↓	ÁMK-k száma	23	4
↑	Az adatszolgáltató címen bejegyzett egyesületek	49	154
↑	Az adatszolgáltató címen bejegyzett alapítványok	34	98
↑	Az intézményekben működő könyvtárak száma	54	97
↓	Az intézményben működtetett helytörténeti múzeum, kiállítóhely	47	43
↑	Az intézmények tulajdonában levő gépjárművek	5	6
↑	Angol nyelvtanfolyami csoportok száma	37	47
↑	A csoport résztvevőinek száma	336	455
↑	Német nyelvtanfolyami csoportok száma	21	26
↑	A csoport résztvevőinek száma	201	251
↑	Francia nyelvtanfolyami csoportok száma	–	1
↑	A csoport résztvevőinek száma	–	7
↑	A nyelvtanfolyamok összes résztvevője	581	728
↑	Az intézményben működő klubok száma	334	1 125
↑	A klubok tagjainak száma	15 597	30 277
↓	Szórakoztató rendezvények	1 889	1 678
↓	Ismeretterjesztő filmvetítés	643	354
↓	Ismeretterjesztő előadások száma	1 003	107
↓	Ismeretterjesztő előadások résztvevőinek száma	36 812	4 588
↓	Táncos rendezvények száma	867	813
↓	Táncos rendezvények résztvevői	119 227	116 270
↓	Alkotó művelődési közösségek száma	298	124
↓	Bemutatók száma	1 756	248
↓	Szakalkalmazottak	567	240
↓	Felsőfokú végzettséggel	50%	45%
↓	Középfokú végzettséggel	30%	24%
↑	Főfoglalkozású, felsőfokú végzettséggel bírók száma	67	143
↑	Nem szakirányú felsőfokú végzettségű + felsőfokú szakvizsgás	9	11
↑	Egyéb felsőfokú végzettségűek	26	28
↓	Középfokú végzettségűek	64	53
↑	Egyéb végzettségűek	13	37
↓	Részfoglalkozásúak száma	48	14
↓	Összes szakmai foglalkoztatott	227	73
↓	Technikai munkatársak	78	65
↑	Gazdasági munkatársak	45	76
↑	Kisegítő munkatársak	67	120
↑	Összes főfoglalkozású	190	501
↑	Összes részfoglalkozású	51	133
↑	Fenntartói támogatás (eFt)	200 000	1 176 632
↑	Saját bevételek (eFt)	162 364	374 023
↑	Személyi kiadások (eFt)	266 350	771 105
↑	Dologi kiadások (eFt)	178 330	1 011 392
↑	Összes kiadás (eFt)	806 665	1 782 497

KITEKINTÉS

tendenciájában megmaradt. Ez azt jelenti, hogy az intézmények előreszenek, amortizálódnak, és hiába szolgáltatnak igényesen, a helyszín lepusztultsága rányomja a bélyegét a szolgáltatás minőségére. Az összes kiadás (806 665 eFt volt 1996-ban, ami 2001-re 1 782 497 eFt-ra változott) relatív emelkedést mutat.

Pest megye 2001-es statisztikai adatai

A közművelődési szolgáltató részlegek száma székhelyen, típus szerint

Művelődési ház, közösségi ház	141
Ifjúsági klub	20
Népfőiskola	2
Könyvtár	84
Közoktatási intézmény	44
Mozi	8
Helytörténeti múzeum, kiállító terem	28
Sportlétesítmény	15
Nyugdíjas klub	81
Helyi televízió, rádió stúdió	9
Turisztikai létesítmény, szálláshely	2
Információs iroda	7
Civil szervezet irodája, tevékenységének helye	68
Telematikai szolgáltató részleg	2
Alkotóház	4
Tábor	3
Egyéb	36

A közművelődési szolgáltató részlegek száma telephelyen, típus szerint

Művelődési ház, közösségi ház	13
Ifjúsági klub	3
Népfőiskola	1
Könyvtár	9
Közoktatási intézmény	14
Mozi	2
Helytörténeti múzeum, kiállító terem	17
Sportlétesítmény	2
Nyugdíjas klub	5
Helyi televízió, rádió stúdió	0
Turisztikai létesítmény, szálláshely:	0
Információs iroda	0
Civil szervezet irodája, tevékenységének helye	3
Telematikai szolgáltató részleg	0
Alkotóház	4
Tábor	2
Egyéb	15

Táborok száma

	1 hetes	2 hetes	Több	Együtt
Gyermekek	127	55	74	256
Ifjúsági	17	21	13	51
Felnőtt	12	13	0	25
Vegyes	9	2	0	11
Összesen	165	91	87	343

Az adatszolgáltató címén, székhelyként bejegyzett társadalmi (gazdasági) szervezetek

	Foglalkozik közművelődéssel	Nem foglalkozik közművelődéssel
Alapítvány	61	37
Egyesület	96	58
Egyéb	42	30
Gazdasági szervezet	21	86

Alkotó művelődési közösségek, amatőr művészeti csoportok

	Közösségek száma	Tagok száma
Amatőr művészeti csoportok összesen	517	9 880
Színjátás	59	1 019
Vers-prózamondás	13	227
Klasszikus és modern tánc	115	2 375
Társastánc	62	1 213
Fotóművészet	4	66
Video-film	6	135
Képzőművészet	35	675
Iparművészet	7	104
Bábművészet	10	185
Kórusművészet	79	2 272
Könnnyűzenekarok	22	169
Komolyzenekarok	18	408
Egyéb amatőr művészeti csoportok	87	1 032
Alkotó művelődési közösségek mindösszesen:	925	19 253

Alkotó művelődési közösségek, népművészeti alkotó csoportok

	Közösségek száma	Tagok száma
Népművészeti alkotó csoportok összesen	408	9 373
Hangszeres népzenei csoport	37	226
Népdalkör	66	1 248
Néptánc együttes	128	3 627
Népi együttes	8	154
Hagyományörző együttes	34	1 014
Egyéb előadó művészet	11	169
Fazekas	12	200
Faragó	5	70
Gyermekjáték készítő	9	282
Kovács	1	12
Népi bútorműves	0	0
Népi ékszerkészítő	2	163
Szűcs, bőrműves	1	140
Rézöntő	0	0
Szalma, gyékény, csuhé és vesszőfonó	17	489
Textil hímző, szövő	25	466
Tojásfestő	4	201
Népi hangszer	2	36
Egyéb tárgyi alkotóművészet	19	325
Egyéb tárgyalakító kézműves	27	441

Tárgyi alkotóművészet

Összes közösségek száma	124
Összes tagok száma	2 825
Ebből gyermek	2 171
Bemutakozások száma	248
Ebből egyes közösségek	
Textiles	25
Fazekas	12
Szalma	17

Tudományos ismeretterjesztő előadások

	Alkalom	Résztevő
Társadalomtudományok	265	10 330
Természettudományok	356	7 494
Alkalmazott természet és műszaki	40	1 183
Közhasznú ismeretek	259	4 389
Ismeretterjesztő filmvetítés	419	5 935
Összesen	1 339	29 331

Tudományos ismeretterjesztő előadások

	Csoport	Résztevő
Társadalomtudományok 137	137	12 025
Természettudományok	61	9 616
Alkalmazott természet és műszaki	8	1 183
Közhasznú ismeretek	234	4 465
Ismeretterjesztő filmvetítés	354	9 263
Összesen	794	36 552

Tanfolyamok

	Csoport	Résztevő
Társadalomtudományok	1	158
Természettudományok	3	39
Alkalmazott természet és műszaki	33	172
Egyéb tanfolyam	134	2 551
Összesen	170	2 920

Szórakoztató rendezvények

	Alkalom	Résztevő
Könnyműzenei koncert	233	62 236
Bál, táncos rendezvény	813	116 270
Műsoros est	289	58 709
Szórakoztató rendezvények összesen	1 335	237 215

Népművészeti rendezvények

	Alkalom	Résztevő
Népzenei hangverseny	105	21 701
Kézműves vásár	74	57 089
Egyéb	109	23 552
Összesen	288	102 342

Nem nemzetközi fesztiválok

	Alkalom	Résztevő
Több művészeti ágban	19	86 084
Egy művészeti ágban	45	29 327
Gasztrokulturális	26	18 718
Egyéb fesztivál	28	4 872
Fesztiválok összesen	118	13 9001

Nemzetközi programok Magyarországon

	Alkalom	Résztevő
Művészeti fesztivál, verseny	34	3 027
Konferencia, előadás	18	1 647
Tanulmányút	2	31
Szakértők és delegációk fogadása	34	602
Tábor	9	964
Összesen	97	6 271

Tanfolyamok

	Csoport	Résztevő
Társadalomtudományok	1	158
Természettudományok	3	39
Alkalmazott term. és műszaki tud.	33	172
Egyéb tanfolyam	127	2 446
Összesen	163	2 815

OKJ szakképesítést nem adó tanfolyamok (idegen nyelv nélkül)

	Csoport	Résztevő
Felvételi előkészítő	3	55
Ár- és továbbképző	3	129
Pedagógus továbbképzés	3	280
Közm. szakmai továbbképzés	1	32
Egészségvédelem, mentálhigiéné	15	379
Népi kézműves	2	26
Művészeti tanfolyamok	52	1 317
Vállalkozási ismeretek	0	0
Közhasznú tanfolyamok	14	148
Sport, erőnlét	11	281
Egyéb tanfolyam	59	1 065
Összesen	163	3 712

Idegen nyelvek

	Csoport	Résztevő
Angol	47	455
Német	26	251
Francia	1	7
További nyelvek	1	15
Összesen	75	728

Oktatás, tanfolyamok összesen

	Csoportok száma	Tanulók száma
Oktatás, tanfolyamok összesen	281	7 656
Ebből OKJ szakképzés (Végzett)	39	1 129
		1 061

Speciális szakmai tanfolyamok

	Csoport	Résztevő
Közhasznú ismeretek	1	150
Művészeti ismeretek	1	23
Közösségfejlesztés-falufejlesztés	840	441
Magyar nyelv ápolása	3	73
Hazai kisebbségek tanfolyamai	1	16
Összesen	846	703

KITEKINTÉS

Klubok, körök, szakkörök

	Csoport	Tag
Gyermek, ifjúsági	236	4 699
Felnőtt, nyugdíjas, családi, vegyes	889	25 578
Összesen	1 125	30 277

Közösségi rendezvények

	Alkalom	Résztevő
Népünnepély, falunap	235	261 071
Búcsú	76	101 098
Társadalmi rendezvények, ünnepek	517	135 747
Játszóház	519	22 143
Családi rendezvények	294	44 371
Politikai rendezvények	229	23 860
Egyéb vásárok, bemutatók	1 781	199 859
Közösségi rendezvények összesen	3 651	788 149

Vetélkedők, versenyek

	Alkalom	Résztevők
Művészeti	106	10 523
Sport	343	32 216
Természettudomány	10	1 260
Egyéb	83	6 414
Összesen	542	50 413

Konferencia, tanácskozás

	Csoport	Résztevő
Társadalomtudományok	17	891
Természettudományok	10	792
Alkalmazott természet és műszaki	5	250
Egyéb	75	2 655
Összesen	107	4 588

A közművelődésben gazdasági, műszaki foglalkoztatottak és vállalkozók

<i>Teljes munkaidőben foglalkoztatottak</i>	
Gazdasági, ügyviteli, adminisztrációs feladatokat ellátók	76
Műszaki, technikai feladatokat ellátók	64
Fizikai kisegítő feladatokat ellátók	119
Egyéb foglalkoztatott	77
Vállalkozói, megbízási szerződéssel foglalkoztatottak	258
<i>Részmunkaidőben foglalkoztatottak</i>	
Gazdasági, ügyviteli, adminisztratív feladatokat ellátók	13
Műszaki, technikai feladatokat ellátók	18
Fizikai kisegítő feladatokat ellátók	23
<i>Előzőekből igazgató, elnök</i>	
Gazdasági, ügyviteli, adminisztratív feladatokat ellátók	1
Műszaki, technikai feladatokat ellátók	0
Fizikai kisegítő feladatokat ellátók	0
Egyéb foglalkoztatott	1
Vállalkozói, megbízási szerződéssel foglalkoztatott	2

A közművelődésben önkéntes munkát vállalók

Foglalkoztatottak összesen	648
Ebből igazgató	49

A közművelődésben foglalkoztatott szakalkalmazottak száma

<i>Teljes munkaidőben foglalkoztatott</i>	
Szakirányú felsőfokú végzettséggel	104
Nem szakirányú felsőfokú végz., felsőfokú szakvizsgával	11
Egyéb felsőfokú végzettséggel	28
Középfokú szakirányú végzettséggel	53
Egyéb végzettséggel	37
<i>Részmunkaidőben foglalkoztatott</i>	
Szakirányú felsőfokú végzettséggel	14
Nem szakirányú felsőfokú végz., felsőfokú szakvizsgával	3
Egyéb felsőfokú végzettséggel	13
Középfokú szakirányú végzettséggel	12
Egyéb végzettséggel	31
<i>Fentiekből igazgató</i>	
Szakirányú felsőfokú végzettséggel	59
Nem szakirányú felsőfokú végz., felsőfokú szakvizsgával	7
Egyéb felsőfokú végzettséggel	12
Középfokú szakirányú végzettséggel	6

A közművelődési intézmények pénzforgalma

<i>Bevételek (eFt)</i>	
Saját forrás	358 969
Támogatás	1 386 410
A támogatásból önkormányzati	1 176 632
<i>Kiadások (eFt)</i>	
Személyi	771 105
Dologi	1 011 392

Műemléki épületek hasznosítása a közművelődésben

Műemléki jegyzékben szereplő épület	19
Helyi önkormányzat védelme alatt álló épület	52

DR. KISS GYULA

A szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola 2002. november 22-23-án tudományos ülésszakkal ünnepelte a népművelőképzés megindításának 40. évfordulóját. Dicséretükre legyen mondva, hogy nemcsak önmaguk vagy szerte az országból érkezett tanártársaik, hanem hallgatóik népes gyülekezete körében ismertették, elemezték és emlegették a kezdeti, majd az azt követő időket egészen napjainkig, s közben többször azt a bizonyos „szombathelyi szellemet”, amelynek egyik ihletője, megteremtője, fenntartója és letéteményese éppen dr. Kiss Gyula volt.

Hajdani tanárunknak az elmúlt emberöltőnyi időben emléktáblát állított a kegyelet, amit a nyitó-előadásokat követően megkoszorúztunk. A díszteremből kitűzőknak a hajdani tanítvány, Joós Tamás gitározta-énekelte Gyuszi bácsi jól ismert (hogy ne mondjam: általa belénk vert) népdalait, s két dallam között egy másik tanítvány – e sorok írója – mondott néhány szót. A Szín főszerkesztője később arra kért, hogy írjam le az ott elmondottakat. Megkísérlem. Az előre kitalált szöveget illetlenség lenne most közreadnom, ha egyszer ott nem hangzott el, ám miképpen is mondhattam volna el azt a mívés dumát! Majd' négy évtized múltán ültünk együtt ugyanott, ugyanazok, ugyanúgy; előttünk az egyetlen fölsős évfolyam, mindenütt máshol az alsósok. A kivetített fotók, az emlékező szavak, a felidézett emlékek visszaröpítettek bennünket fiatalokunkba, különösen, hogy Szalay László igazgató urunk fölolvasta, majd ki is osztotta az akkor írt Keresztúry Dezső verset:

*Fiai, lányai Szombathelynek,
Kik majd egyszer népet művelnek:
Hogy új, boldogabb nép legyen
e sokat szenvedett helyen,
néztek előbb magatokra,
aztán az öök csillagokra:
S mit ezek súgnak, a szívetek
súg: azt mondjátok: legyetek
igaz, erkölcsös emberek!*

Nem vettem elő tehát jegyzeteimet, mint ahogy nem is nagymamáknak–nagyapáknak láttam a rég nem látott kedves arcokat, s ha már magunk között vagyunk a régmúltban, körünkbe idéztem ezt a kedves ismerőst, valahogy ekként:

Emlékszel-e Gyuszi bácsi arra az esetre, amikor a térképnek háttal állítva üvöltözted, hogy azonnal utazzak el Szombathelyről Békéscsabára; soroljam a megyéket, a vasúttal elkerült megyeszékhelyeket, az érintett városokat, s azon belül a jeles műemlékeket? Emlékszel, hogy kijöttél a sodrodból, amikor volt pofám megfelelni viszonylag pontosan? S emlékszel, hogy fogást keresve a bizonyára nyegle pesti fiún, aki voltam, a József körút egyik emléktáblájába akartál belebuktatni? S mikor megmondtam, hogy kiére gondolhatsz, nem áttallottad

pontos szövegét is számon kémi rajtam! Szó szerinti idézet híján így alkalmad nyílt hosszan bölcselkedni nemcsak az emléktáblák mirevalóságán, hanem a tekintet fölemeléséről is szólván.

S emlékszel-e arra, amikor kiemeltél a menzára menők tömegéből azzal, hogy fussak a TO-ra, reád hivatkozva vegyék fel napidíjat, érjem el a koradélutáni ostffyasszonyfai vonatot, ott keressem meg ezt és azt a mesemondót, mondassak vele mesét, legalább hármat; érjem el, hogy adjon vacsorát, szállást, hajnalban jöjjenek vissza Szombathelyre, írjam le a meséket, s elemezzem a megélt szituációt? És ugye emlékszel, hogy havonta rámkialtottál, hogy kísérjelek haza, otthon könyvtáradból Illyést, Kodolányit, Németh Lászlót, Szabó Dezsőt nyomtál a kezembe, és arra köteleztél, hogy a kötetet innentől idáig azonnal olvassam el, jegyzeteljem ki (kedves feleséged bocsánatkérő tekintettel hozott óránként teát), és másnap reggelre ugyancsak dolgozatot rendeltél? Bizonyára emlékszel azokra a szombathelyi kertvárosokon köröző útjainkra is, melyek közben ma már társadalomismeretinek mondható elemzéseket rögtönöztél különféle jelenségekről, s ha nagyfröccsbe botlottunk, nem álltál ellent, hanem még az én véleményem megfogalmazására is kényszerítettél? Ugye emlékszel, kedves Gyuszi bácsi, hogy éveken át kértél helyzetjelentést pécsi, pesti népművelői munkámról, s apró gyöngy betűkkel rótt oldalakon bátorítottál, hogy ne hagyjam abba, hogy bírjam ki, hogy legyek úrrá, hogy ne törődjek velük; mikor mit? És ugye emlékszel az őrési, a velemi kirándulásokra, a pálinkára, az aludttejre, a sült gesztenyére, az oladi dombok mögül átszűrődő rohonci fényekre? Ugye tudod, hogy máig tartó mintát adtál az újragezdes módjára, a „csakazértis” kitartásra, a megfelelés elviselhető mértékére, a radikális megoldások vállalására, az ellenfelekkel való bánásmódra, a fiatalokkal kapcsolatos magaviseletre?

Negyvenvalahány éves voltál mindekkor. Hogy e percekben most rád emlékezünk, mi sem vagyunk hatvan felé. E percben nincsenek felnőtt gyerekeink és unokák. Kölykök, fiúk és lányok vagyunk megint mindannyian. Kölyökként idézünk, de hát mit is beszélnek! Idéznünk, hívnunk felesleges; gesztusainkban, gondolkodásunkban, magatartásunkban élsz, azokban laksz. Mindig velünk vagy.

Csak most mintha látnánk.

Beke Pál

AMIKOR EGY ORSZÁGOT TALPRA KELL ÁLLÍTANI, SZÜKSÉG LENNE AKTÍV ÉS LEGITIM CIVIL SZERVEZETEKRE

Interjú Makovecz Imrével, a Magyar Művészeti Akadémia elnökével

Idén január 31-dikén ünnepelte megalakulásának tizedik esztendejét a Magyar Művészeti Akadémia. Az évforduló szinte provokálja, hogy egyfajta mérleget vonjunk működéséről, eredményeiről, áttekintsük eddigi tevékenységét, mit sikerült megvalósítani, és képet adjunk az olvasóknak közelebbi-távolabbi céljairól. Ez a tíz év szorosan kötődik Makovecz Imre építőművész, a rendszerváltozás előtti és a mai Magyarország művészeti és szellemi életének egyik vezető alakja személyéhez, aki nem csupán az Akadémia megalakításában vállalt nagy szerepet, de kezdettől megválasztott – és újraválasztott – elnöke. Kulcsszerepet tölt be a Művészeti Akadémia életében, és ez bizonyos értelemben természetes is – egész életpályája a köz-ért való rendkívül szívós és szisztematikus, áldozatos munkálkodás jegyében telt. Makovecz Imre elnök urat az Akadémia budapesti, III. kerületi, Kecse utcai, többfunkciós épületében helyet kapott székházában (ami egy nagyobb tanácskozó termet és apróbb kiszolgáló helyiségeket jelent) kérdezem a MMA történetéről.

– Elnök úr, miért gondolta, illetve az alapítókkal együtt miért gondolták, hogy a rendszerváltozás után a művészek is akadémiai intézményi formában intézményesüljenek? Hiszen azt látjuk, hogy a vezető amerikai kultúrában (amerikanizmusban) általában az intézmények gyengék, leépülnek, szerepük zsugorodik, helyüket a lobbí veszi át; viszont az is igaz, hogy a nyugat-európai kultúrákban korábban mindig is az intézmények tradíciója volt az erősebb. Magyarországon miért látták szükségesnek, hogy az intézményi formát erősítsék?

– Az első szabad választások eredményei földrengészerűen hatottak – főleg a nyugati világra. Tudniillik a nyugati hatalmak arra készültek, hogy az SZDSZ–MSZP koalíció fogja megnyerni a választásokat, mi pedig ugyanúgy megleptük 1990-ban a nyugatot, mint 1956-ban, mert nem a baloldal nyert, hanem egy olyan társaság (tanárok, ügyvédek), amelyiknek semmilyen politikai gyakorlata nem volt korábban. Az MDF-kormány egy olyan országot kapott, amelyet a negyven éven túl ráadásaként a spontán privatizációnak elnevezett kifosztás még tovább gyöngített. Sohasem beszélnek arról, hogy a szovjet megszállás alatt Magyarországon is egy hadi konstrukciójú ipar és mezőgazdaság épült ki. Maga a mezőgazdaság is azért lett kolhoz, és azért állt rá teljes mértékben a külterjes, gabonaorientált gazdálkodásra, mert teljes mértékben egy hadi struktúrát kellett kiszolgáltatnia – végeredményben ezért szorult vissza a háztáji gazdaságokra a kertgazdálkodás, zöldségtermelés. Ebből a hadi struktúrából egy jól működő civil társadalmat, működő nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező piaci alapú gazdaságot csinálni pokoli munka,

s ráadásul abszolút nem volt kidolgozva a jogi háttere.

Ugyanez vonatkozik a kultúrára is. A kultúrának, durván leegyszerűsítve, korábban volt egy individuális része és egy közösségi része. Az individuális részt a művészetek általában jelentették, az alkotókat pedig különféle ellenőrzött formákban, mint pl. a képzőművészeti alapban, zenei alapban, stb. tartották, vagy próbálták meg kézben tartani és ellenőrizni. A közösségi művelődés viszont – bizonyos mértékig a mi munkánk következtében – amennyire lehetett, eltávolodott a zsdanovi koncepciótól; a diktatórikus alkultúrákat sikerült Varga Tamással, Beke Pállal és másokkal faluházakkal, egyesületekkel annyira föllazítani és átalakítani, amennyire tőlünk tellett.

A hirtelen átalakulásban, Andrásfalvy Bertalan minisztersége alatt született meg az a gondolat, hogy létre kellene hozni egy művészeti akadémiát, amely független szervezetként megpróbálja összegyűjteni azokat a kétség kívül jeles művészeket, akik odahaza, elzárva a világtól, sérelmeket hordozva, vagy hazugságokat hordozva, magukra vannak hagyva. És így, mintegy kéttucat emberrel alakult meg a Magyar Művészeti Akadémia. Zelnik Józsefnél volt az első összejövétel az Óbudai Selyemgombolyítóban, ahol legnagyobb meglepetésemre az összegyűlt emberek engem választottak meg elnöknek.

– Tehát nem az ön személyes ambíciója hozta létre az Akadémiát, hanem egy kollektív igény fogalmazódott meg.

– Igen. És akkor föl kellett tenni magamnak is a kérdést, hogy mit csináljon, mit képviseljen az Akadémia az átalakulásban. El kellett gondolkodni azon – hiszen nem fiatal emberekről volt és van szó –, hogy a bőrünk alatt is ott a múlt rendszer, beidegződéseinkben, sérelmeinkben. Az ember magáról is tudja, hogy olyan sokat élt abban a világban, szükségszerűen idomult is valamennyire a körülményekhez.

Úgy gondoltuk, hogy a rendszerváltozással új feltételrendszer fog kialakulni, az Akadémiának részben alkalmazkodnia kell az új feltételrendszerhez, részben pedig segítenie a kialakulását. Ezért került sor arra, hogy rendszeres összejöveteleket szervezzünk. Az igazi problémánk az volt, hogy nem volt alkalmas, összejövetelekhez méltó, megfelelő színvonalú helyünk. S mivel az én építészeti irodám is küzdött az elviselhetetlen bérleti díjakkal, úgy határoztunk, előbb-utóbb megpróbálunk egy saját irodát létrehozni. Szerencsés körülmények miatt sikerült Óbudán egy telket szerezni, amelyre hét kft. számára megépítettünk egy irodát, és ha már azt építettük, elegendő pénzt szerezve sikerült az akadémiának is egy megfelelő területet kialakítani az épületen belül, ezzel megszűnt a bérleti viszonyoktól való kiszolgáltatottság, az Akadémi-

ának pedig lett egy otthona.

– Milyen mintákat láttak, követtek a művészeti akadémiák nemzetközi szintjén, hiszen Magyarországon korábban csak tudományos akadémia volt?

– Magyarországon volt már egyszer művészeti akadémia a Magyar Tudományos Akadémián belül, Arany János idején, igaz, hogy csak irodalommal foglalkozott. A rendszerváltozás idején – Konrád Györgytől Csoóri Sándorig – egységesen vetődött föl, hogy létre kellene hozni a MTA-n belül a művészeti akadémiát, azonban az akkori elnök, Kosáry Domokos ellenállt. Tulajdonképpen akiknek a sűgása alapján is indult a Művészeti Akadémia, azok nem léptek be, sőt, amikor létrejött – és ez jellemző a rendszerváltozás eseményeire – vele párhuzamosan azonnal megalakult a Széchenyi Művészeti Akadémia; sikerült tehát létrehozni egy valótlán ellentétet, egy virtuális kettősséget, amely kiprovokálta a művészek közötti világszemléletek összeegyeztethetetlenségét.

Én soha nem konfrontálódtam a Széchenyi Művészeti Akadémiával, sőt, ahogy létrejött, azonnal kértem egy kihallgatást Kosárytól. Kosáry azt mondta, ha magánemberként akarok vele beszélni, semmi akadály, de ha a Magyar Művészeti Akadémiát képviselem, akkor nem kíván tárgyalni. Mondtam, hogy magánemberként is megfelel, és az elején azonnal megpróbáltam ezt a kettősséget megszüntetni.

– Tehát a Széchenyi Akadémia szoros viszonyban van a MTA-val, a MMA pedig teljesen önálló, független?

– Így van. A Széchenyi Akadémia a MTA integráns része, a Magyar Művészeti Akadémia pedig a mai napig egyesületként működik. Holott ahhoz, hogy be tudjon kapcsolódni, hatékonyan funkcionálni tudjon, köztestületté kellene válnia. Működő intézményként kellene léteznie, hiszen a magyar művészetnek szüksége van egy orientáló szervezetre. Amikor egy országot talpra kell állítani, szükség lenne aktív és legitim civil szervezetekre.

– Miért van szüksége?

– Azért, mert mi nem a nullára pusztultunk le az elmúlt ötven évben, hanem mínusz nem tudom mennyire. Egy ilyen országban a politikai váltógazdaság, általában a kettősség, a sötét és világos, fekete és fehér nagyon rosszat tesz egy revitalizációs folyamatnak. Egy ilyen országnak arra van szüksége, hogy hosszú távon kitűzött célok mentén tudjon közlekedni, és ne legyen kiszolgáltatva a négyévenkénti világszemléleti és érdekszférák menti ellentéteknek.

– Ehhez a lobbizás nem elegendő? Vagy akadémiaira szükség van, de lobbira nincsen?

– Ebben a speciális, kelet-európai világban egyszerre mindenre szükség van. Ne hazudjunk magunknak, akár van intézmény akár nincs, a lobbizásra a mai körülmények között is szükség van. Gondoljon például a kamarákra. A „nagy” kamarai törvényt a mai napig nem szavazta meg a parlament, következésképpen a kamarák hiába képviselik a szakmákat, hiába vannak etikai sza-

bályaik, hiába a gazdasági életet is szabályozó rendszereik, ha egyszerűen nincs hatalmuk, hogy érvényesítsék a kamarai normákat. Vagy gondoljon a taxis szakmára, vagy az én szakmámra. Szabadrablás van, éppen csak be kell fizetni a kamara számára valamennyi összeget, slussz. Marad tehát a lobbizás.

Furcsa világ ez, mert az intézmények nem tudnak működni, mert nincsenek a parlament által jóváhagyott jogosítványaik, ugyanakkor a lobbizás ki van szolgáltatva a politikai háttérnek, annak a kettősségnek, ami a hazai politikát jellemzi: a polgári pártoknak és a szocialistának nevezett pártoknak. Tehát, ha valaki szocialista kapcsolatokkal rendelkezik, akkor a szocialistákon keresztül bizonyos dolgokat el tud érní, ha polgáriakkal, akkor a polgári pártokon keresztül. Ez viszont azt jelenti, hogy a lobbizás Magyarországon az intézmények hiánya miatt nem munkára vagy teljesítményre orientált, hanem személyre és gyarapodásra. És ez alapvető baj. Ezért gondolom, hogy az intézmények legitimációs folyamatát be kellene fejezni, és tényleges helyzetbe kellene hozni az intézményeket, például hogy a taxiskamara adja ki az iparendélyt, egységes tarifarendszert építsen ki, és ne történhessen meg, hogy az utast tetszés szerint átverjék. Ezt a képletet nyugodtan lehet alkalmazni a művészeti, a tudományos életben is.

Az első perctől kezdve úgy gondoltam, hogy a Magyar Művészeti Akadémiát köztestületté kell alakítani, és jelentem, a mai napig nem sikerült.

– Az alapító okirathban az áll, hogy a MMA elsősorban a nemzeti kultúrát szeretné védeni, és a nemzeti kultúra védelmét biztosítani, támogatni. A rendszerváltozás óta, furcsa módon, ahogy időben egyre közelebb érünk a mához, úgy tűnik, egyre inkább szükség van a nemzeti kultúra védelmére. Samuel Huntington, amerikai politológus szerint az elmúlt évtized monolit amerikai egyeduralmát egy új világrend kialakulásának feszültségei váltják föl, és természetesen a politikai világrend együtt jár a civilizációs világrend átalakulásával is. Megerősödhet például a nemzeti kultúrák szerepe is. Az Akadémia újragondolja, újradefiniálja a nemzeti kultúra fogalmát?

– Ez a társaság – kb. 100 emberből áll – ezt a problémát így még soha nem vetette föl. Megmondom, miért nem. Ha jobban megnézzük akár a zenei, akár a képzőművészeti életünket, ha nemzeti ügyről van szó, meg vagyunk terhelve 19. századi fogalmakkal, és nincsenek megfelelő, romlatlan, tiszta és használható fogalmaink arra, hogy mit jelent a nemzeti kultúra, vagy az európai kultúra fogalma. Azt hiszem, hogy a ma is használatos 19. századi fogalomtartományok igazából nem nagyon használhatóak. Mert ma már nem nemzeti önrendelkezésről, nem nemzeti szabadságjogokról, hanem elemi ismeretekről, ismeretelméleti problémákról van szó.

Ugyanis ha megnézzük azt, hogy mit jelent a „nemzeti”, nagyon érdekes tapasztalathoz jutunk. Minél mélyebbre megyünk például a magyar népművészet megismerésé-

ben, sok ezer éves jelek reinkarnációjára találunk, és ha ezeknek a jeleknek a tartományát próbáljuk vizsgálni, akkor mint egy kapu, keresztülmegyünk azon problémán, hogy mi az, hogy nemzeti, és egy univerzális tartalomhoz jutunk. Tehát a nemzettudathoz való fölemelkedés nem bezáródást jelent, hanem azt jelenti, hogy túljutunk egy bizonyos érzelmi, tudati kapun, és egy univerzális világhoz érkezünk. A nemzeti különbözőségek nem arra valók, hogy bizonyos fajták és nemzetek egymástól elzárkózzanak, hanem arra valók, hogy a személyiségfejlődés során lehetőségük legyen reálisan az univerzális tartalomhoz kapcsolódni.

Ha a Magyar Művészeti Akadémia művészeit vizsgáljuk, azt látjuk, hogy egyikük sem fogalmaz meg a műveiben egy kifejezetten nemzeti tartalmat, ahogyan Bartók sem, vagy Kodály sem, és Korniss Dezső sem. Nemzeti archetípussal foglalkoznak. A nemzeti kultúra gyakorlása valójában egy univerzálisra való tekintet közben jöhet csak létre. Ha valaki megpróbál direkt magyaros műveket létrehozni, abból giccs születik. A Művészeti Akadémia nem azzal foglalkozott, hogy magyar lehessen, hanem azzal, hogy a zsigereiből fokozatosan és nagy türelemmel kiiktassa azokat a szörnyű sztereotípiákat, amiket kiépített és fölszedett az elmúlt ötven évben.

– Tehát a kommunikáció egyik legnagyobb gátja, hogy politikai fogalmak használatosak a szellemi élet területén is. Lát-e esélyt arra, akár a MMA keretén belül, akár azon túl, hogy lebontódjanak ezek a falak; vagy inkább megnerevednek a sztereotípiák?

– Elmondhatom, hogy az Akadémián belül ezen a területen nagyon jó a helyzet. Soha nem fordul elő ma már a sérelmeknek és a nemzeti elfogultságoknak egyetlen megnyilvánulása sem. Azért nem, mert nem olyan a légkör. A találkozók, programok nem ilyen szűk agyú szinten történnek.

Általános életünkre sajnos korántsem ez a jellemző. Elég csak a közelmúlt egyik eseményét említenem. Trianonnal nagyon súlyos katasztrófa érte az országot. A nyugati hatalmak azt remélték Trianontól, hogy Magyarországot megszüntetik (voltak is erre próbálkozások, a románok a Tiszáig, a csehek nyugati korridort követelték), hogy egyfajta városállamként lényegében csak Budapest maradjon meg, mint az információ és a pénz központja. Ez nem következett be, de sajnos az az állapot sem következett be sem Horthy Miklós, sem Bethlen, sem Teleki alatt – kivéve azt a négy évet, amikor a bécsi döntés következtében visszafoglalták Észak-Erdélyt és Felvidéket –, hogy aki magyarnak születik a Kárpát-medencében, az legitim módon mondhatja magáról azt, hogy magyar. És most ez végre bekövetkezett – a státustörvénnyel. Bárki ha eljönne velem Csíkba, Bácskába, Lendva környékére, tapasztalhatná, hogy mit jelent az ott élő emberek számára a hétköznapi életben és mit jelent történelmileg a magyar igazolvány.

Mondok egy példát. Egyik Lendva környéki zsákfalu-

ból beballag egy öregember a busszal Lendvára, hogy kiváltsa a magyar igazolványt. Ennek az öregembernek soha nem volt személyi igazolványa! Nem, mert valahogy ott olyan volt az élet. Bement, kiváltotta a magyar igazolványt, elővette az imakönyvet, betette és azt mondta, most már minden rendben, és hazament. Ezekből a történetekből az látszik, hogy noha az ember nem tehet arról, hogy magyarnak – vagy szlováknak vagy romának – született, de ha ezért bármilyen elmarasztalásban részesül, hazátlannak mondják vagy azt latolgatják hangosan, hogyan kellene őt a Dunába belőni, akkor a magyar igazolvány számára történelmi elégtételt is jelent. És vannak politikai erők Magyarországon, amelyek veszik a bátorságot, arcul csapják azt a kisemmizett magyarságot azzal, hogy tücsköt-bogarat összehordanak, irigységre, féltékenységre váltva az örömet. Vannak olyan politikai erők, akik nem szégyellik kihasználni az elégtéltelenség közben is áthatott, szomorú hangulatot, hanem ezt is kihasználják, és rossz hangulatot keltenek. Meg kell hogy mondjam, én ezt megbocsáthatatlannak tartom.

– Visszatérve az Akadémiához: vannak egyfelől az akadémikusok, akik megalkotják vagy éppen befejezik az életművüket, vannak az említett eszmei összegzések, s e kettősség között a Magyar Művészeti Akadémia, mint intézmény. Kicsit együgyűnek tűnik a kérdés, de indokolt-nak vélem, tulajdonképpen mit csinálnak az akadémikusok, és mit csinál az Akadémia?

– Az akadémikusok és az Akadémika legfontosabb funkciója az, hogy vannak, hogy van. Az Akadémián belül az egyes szakmáknak megvannak a maguk csoportjai. Például ha valakit föl akarunk venni, az adott szakmai-művészeti csoport dönti el, hogy a jelölt idevaló-e vagy sem. Nagyon sokszor kényszerítik nyilatkozatra és véleményre az Akadémiát, s akkor vagy a csoportok válszolnak, vagy az elnökséggel közösen dolgozzuk ki a választ. Igazából azonban nem túl jelentős ez a munka, mert hiszen egyesületről beszélünk és nem köztestületről. Valójában, mint említettem, nem jött létre egy társadalmilag rendezett viszony és elvárás az Akadémiával szemben. Olyan, ad hoc feladatok is vannak, amelyek nem az akadémia szervezetéből következően adódnak. Például tudomásunkra jut a kassai Magyar Színház helyzete, amely a valamikori magyar színházból egy balettintézetbe lett bezsúfolva, és megpróbál az Akadémia anyagi és szellemi támogatást szerezni, és így tovább.

Ezekon kívül minden héten egyszer, rendszerint csütörtökönként összeülünk. Ilyenkor vagy előadás hangzik el, vagy valamilyen más tartalma van az együttlétnek. Ezek az előadások nem mindig itt, a Kecské utcai székhelyen zajlanak, hanem például a Vigadóban, amikor hangverseny, előadás formájában nyilatkozik meg egy-egy akadémikus.

– A Magyar Művészeti Akadémia tíz év alatt nem tudta elérni, hogy köztestületté váljon. Bizonyos türelmetlenség érződik, hogy ezek az összejövetelek nagyon jók, de

most már ki kellene mozdulni ebből a pozícióból. Milyennek látja, képzelem az eszményi akadémiát?

– Egyrészt már megbízom az Akadémián belül valakit, hogy nagyon intenzíven építse ki a külföldi akadémiákkal a kapcsolatot. Sajnos, az a tapasztalatunk Hollandiától Franciaországon át az Egyesült Államokig, hogy formálisak az ottani akadémiák. Léteznek ugyan, de valójában nem aktív szervezetek. Nem tudunk létrehozni egy olyan szellemi hálót, amelyben megtalálhatnánk azokat a pontokat, amelyek a nemzetközi együttműködésben hatékonyan a segítségünkre lehetnének. A külkapcsolatok mellett azt akartam, hogy alakuljon a MMA körül egy „Aura”, amely fiatal, tehetséges, a közösségi életre részben áhítozó, részben alkalmas emberekből áll – ez a kör létre is jött, kb. 60 személlyel. Az Aura és az Akadémia között egészséges kapcsolatot szeretnék kiépíteni, azt szeretném, ha egy tágabb, lélegző világ venné körül a MMA-t.

Fájó pontunk az egyesületi állapot. Többszörös nekifutással, a legutóbbi választásokkor ismét előálltam a köztestületté való átalakítás igényével, ennek az összes jogi feltételeit kidolgoztattuk, alkalmas beadványt állítottunk össze, ugyanis kormányhatározatnak kellene születnie, és a parlamentnek is jóvá kellene hagynia. Nem tudom, hogy milyen oknál fogva, de a politika nem döntött sem most, sem az Antall-kormány idejében, se Horn Gyula idején.

– A Széchenyire is vonatkozik a politikusi tartózkodás?

– A Széchenyi Akadémia az MTA része, nekik nincs ilyen jellegű problémájuk, valamint ismereteim szerint a Széchenyi Akadémia nem is óhajt ilyen értelmű aktivitást kifejteni.

Ha köztestületté válna a MMA, akkor intézményekké, intézetekké válna, amelyek a magyar kultúrában köztes pozíciót töltenének be az államhatalom és a spontán civil szervezetek között. Természetesen jogokkal is rendelkezne, például befolyásolhatná az egyetemi oktatás karakterét. Ha az egyetemek jelenlegi pontrendszerére gondolok, és arra az elképesztő állapotra, hogy azért kell sok fiatal fölvenni az egyetemre, hogy elég pénze legyen az egyetemnek, azt hiszem, nem kérdés, hogy valóban volna mit helyére tenni és átalakítani ebben az országban. Hatalom és kellő legitimitáció híján a MMA még csak ajánlásokat sem tud tenni.

– Eszményi esetben tehát közvetítene az állam és a különböző művészeti intézmények között, illetve egy stabil értékrendet demonstrálna?

– Autentikus értékrendet demonstrálna. Kiváló festők, szobrászok – miért nem használjuk őket? Miért egy minisztériumi főosztályvezető dönt olyasmiről, amit nem ismer eléggé? Például, hogy ki legyen a Múcsamok vagy a székesfehérvári István király Múzeum igazgatója. Miért a bürokrácia, amelyikről Hamvas Béla azt mondja, hogy egyetlen tulajdonsága a bestialitás? Miért az államhatalmi szférához tartozik, hogy ki a legrátermettebb, legtisztessé-

gesebb egy múzeum élén? Legkevesebb, hogy tanácsot kellene kérnie, de magától az adminisztráció sohasem kér tanácsot, mert dönteni szeretne, miközben képtelen dönteni! Különböző társosztályok szakvéleményét gyűjti be, és so-ha ki nem néz az ablakon! Ez a jellemző, még egy építési engedély kiadásakor is. Nem fordul elő, hogy egy közepesen gyengébb képzettségű építési előadó behívja a város építészet és megkérdezné a szakvéleményét! Fontos, hogy ő dönt. Ez egy zárt világ.

– Amennyiben köztestületté válna a Magyar Művészeti Akadémia, automatikusan költségvetéssel is rendelkezne, különböző munkákra, kutatásokra adhatna megbízásokat, illetve az akadémikusok fizetését is kapnának?

– Igen, fizetéssel járna, de én úgy gondolom, hogy az akadémikusok a munkájuknak megfelelően kapnának bért. A MTA-nál ez nem így van, ott a tagsággal automatikusan jár pénz.

– Megítélése szerint jelenleg milyen a MMA társadalmi presztízse, ismertsége?

– Egészen biztos, hogy mondjuk egy városi vagy falusi alkalmazott nem tud róla különösebben semmit. Inkább csak egy szűk kör ismeri, de a művészeti életben vagy a művészeti élet perifériáján számon tartják. Hogy milyen a megítélése, attól függ, kit kérdez. Mert azzal, hogy a Széchenyi Akadémiával párhuzamosan működik, sajnos sikerült létrehozni a szimpátia-antipátia meglehetősen alkalmatlan világát. Nagyon sajnálatos helyzet, de nem tudok ezen változtatni. Annyit tehetek, hogy engem nem zavar, ha valaki nemcsak a Magyar Művészeti Akadémiának a tagja, hanem a Széchenyi Akadémiának is. Vannak ilyenek, és ezt én nagyon jó dolognak tartom, eleven hídnak tekintem őket, hogy ne legyen ez a lehetetlen két szomszédvár állapot.

– Összegzésként, pillanatnyilag változatlanul az volna a legsürgetőbb, ha a Magyar Művészeti Akadémia köztestületté válna. Viszont ha mégsem válik azzá, akkor egy kvázi intézmény lesz?

– Ha nem válik köztestületté, akkor a szó igazi értelmében akadémia, mert az akadémia platóni kifejezés, azt jelenti, ha kellő mennyiségű sugárzó egyéniség együtt van. Ha köztestületté válik, akkor aktívvá válik. És én ezt azért tartom fontosnak, mert Magyarországnak erre szüksége van.

– Köszönöm a beszélgetést!

Pécsi Györgyi

KITÜNTETETTEK AUGUSZTUS 20. ALKALMÁBÓL

MÁTYUS ALIZ,

*a Magyar Művelődési Intézet**Szín című szakmai folyóiratának**főszerkesztője,**Wlassics Gyula-díj*

Az intézetben folyó szakfelügyeletnek köszönhetem – amelynek során engem is megkérdeztek –, hogy – másképpen, mint azt az ember munka közben teszi – átgondoltam területemet, az Intézet Szín című folyóiratának szerkesztését. Erről most annál is inkább szívesen adok számot, mert ezzel magamat is olyan helyzetbe hozhatom, hogy kitüntettként (Wlassics Gyula díjat kaptam) megszólalhatok, ahogy magam szólaltattam meg vagy gondoskodtam megszólaltatásukról azoknak, akik intézetünkben szakmai kitüntetésben részesültek az elmúlt hét év folyamán, amióta Földiák András – az akkori igazgató – javaslatára újtárra indítottuk, és Színeknek neveztük el az intézet lapját.

A szakfelügyeleti megkérdezés bennem is úgy „rántotta össze” a dolgokat (és tette világossá a feladatokat), ahogy az meglátásom szerint szintén megtörtént az általam szakfelügyelt három három hely közül kettőben a falvak művelődéséért felelős vezetőikkel – akikkel (épp ennek következtében) máig is eleven a szakmai kapcsolat.

Ami tisztán és jól elmondható volt a szakmai beszélgetés során, az az, hogy a lapnak van egy öt és fél éves előélete, s egy másfél éves fejlődéstörténete.

Előélete során azt a feladatot igyekezett teljesíteni, hogy bemutassa a szakmában a jelenségeket, módszereket, amelyek ösztönzők lehetnek, ennek érdekében került sor három megye bemutatkozására is (Baranya, Heves, Veszprém). Ebben az időszakban alakult ki az Arcképek rovat, amely eredeti elképzelésem szerint a szakma jelesei bemutatása, a szakma presztízse érdekében. A rovat mára aktuális rovat lett, s gyakran a szakma halottjainak szakmai szempontú értékelése. Az Arcképek rovat kiteljesedésének tekinthető a Kovalcsik József tematikus számunk, amelyben egy emberről, munkájáról, megvalósult elképzeléseiről (könyve: A kultúra csarnokai), és meg nem valósult terveiről (ami a szakma megújítását jelentette volna, az egykori szabad művelődés XXI. századi variációjaként) adunk számot.

A folyóirat előéletére az esetlegesség volt jellemző, s a főszerkesztő magányossága.

A folyóirat fejlődéstörténete a 6/3-as számmal kezdődött, amelyben megjelent Beke Pál igazgató – az igazgatói helyet megpályázó – munkája. Az intézet sosem volt pontos szakmai tervvel robbant bele a szakmába, és tere volt a koncepció meghányás-vetésének, s útja a megértésének, az elfogadásának, s a csatlakozásnak.

Magam a pályázatot felfogók, s az abban, valamint

Beke Pál: Métóságkeresők című könyvében leírtak szellemében dolgozni akarók közé voltam képes tartozni. Amely helyzetnek az első perctől kezdve élveztem előnyeit, mégpedig:

1. Felfogva, hogy az intézet igazgatója a társadalomfejlődés érdekében a szakma eszközeivel milyen társadalmi feladatot vállal magára, csatlakozhattam, s ezzel társadalomra orientált, s annak problémáit megláttatni tudó, s korrekciójának érdekében tenni akaró előlételem megtalálta folytatását.

Mindaz a szociográfia, regény és tanulmány, amit életemben megírtam, a kiválasztott témák (vidékről a fővárosba kerülő munkásszállói lányok: *Holnapon innen tegnapon túl*, Magyarország felfedezése sorozat, Szépirodalmi Kiadó; a méltóságuktól már-már megfosztott, de még úgy is *Maga-ura parasztok* ((és *uradalmi cselédek*, Tausz Katalin)): Gyorsuló idő sorozat, Magvető Kiadó; akiket zárt, értékrendet őrző falvaikban megmutatandónak, követendő példának szántam regényként megformálva a Faluregényben is, Magvető Kiadó), a velük és általuk felvetett problémák vagy láttatott épségek, s a tanulmányokban (Pusztafalu. Művelődéskutató Intézet) értelmezett társadalmi jelenségek, de a közművelődésben végzett gyakorlati munkám is (70-es évek, munkásszállásokon a megtartó közeget elvesztő, külső hatásra megtagadó fiatalok önmagukra találásának segítése) társadalomismereten alapuló, s minden mondatában és gondolatában értelmiségi szerepet felvállaló.

Ez az előélet értővé kellett, hogy tegyen egy olyan elképzelésre, amely a szakmából kiindulva ugyanazzal a szándékkal született, de találmánya, hogy él a szakma potenciális lehetőségével.

Ma közművelődésnek nevezett szakmánkat illetően Beke Pál azt állítja, hogy a szakma a megújulással nem csak újra megtalálja – utoljára a 70-es években betöltött – társadalmi szerepét, de most, éppen ezzel, egyúttal arra is vállalkozik, hogy úgy teljesít szolgálatot a társadalomnak, hogy ne betegségeit kelljen annak gyógyítania, hanem megelőzhesse, éppen szakmai tevékenysége által a betegségeket. A szakmát, s abból azokat, akiknek erre hajlandóságuk van, abban szándékolja befolyásolni, hogy szerepet vállaljanak ebben, mégpedig megteremtve szuverenitásukat, hogy másokért, érdekközösségükért, falujukért is tehessenek.

2. Meghallva a társadalmi programot kínáló szakmai hívó hangot, a nem szokásosat, mert társadalmi akarásait pontosan artikulálót, s mindazt, ami ezt gátolná, azt el nem fogadót, az ellen lépten-nyomon ágálót, a magam szerepében, az intézet lapjának szerkesztőjeként csatlakoztam, s elkészítettem egy francia tematikus számot (6/6), amelyből kirajzolódik egy fajtája a francia művelődési házi gyakorlatnak, és megmutatkozik a francia civil világ,

s így a lap előtár egy magyar lehetőséget. Pontosít. De minden számban gondoskodtam róla, hogy ez az újtó szándék hangot kapjon. A Kovalcsik-emlékszám is ezt az ügyet szolgálta.

Fontosnak tartottam a szakfelügyelet során is elmondani, s most is, hogy minden újat akaró, és köztük Beke Pál is, óhatatlanul belekerül egy szerepbe, amit nálunk a legpregnánsabban Ady Endre képviselt. Tudja, mit akar mondani, tudja, miért szólal meg, és persze nem tolerálja a társadalom, mert a hang túlságosan új, korai, érthetetlen, bántó. Hatvány Lajos érti. De mit tehet Adyért? Adyt aztán majd felfedezik, elismerik, s nagyon szépen temetik el. S él a verseivel, aki él. De ő mégiscsak költő volt. Beke Pál pedig társadalomfejlesztő, s ebben a minőségében neki a jelenben kellene tudni hatnia.

Az újtó szerephez tartozó kimondott szó – Ady esetében a sajátos hang – azokat bántotta, bántja, akik találva érezték, érzik magukat. Helyzetünkben azokat, akik meg vannak győződve munkájuk értelméről, s az mégsem olyan irányultságú, mint Beke Pál tervei. A harag az újtóval szemben jogos. Minden új és változtatást akaró ember egy ideig bántó a társadalom szemében.

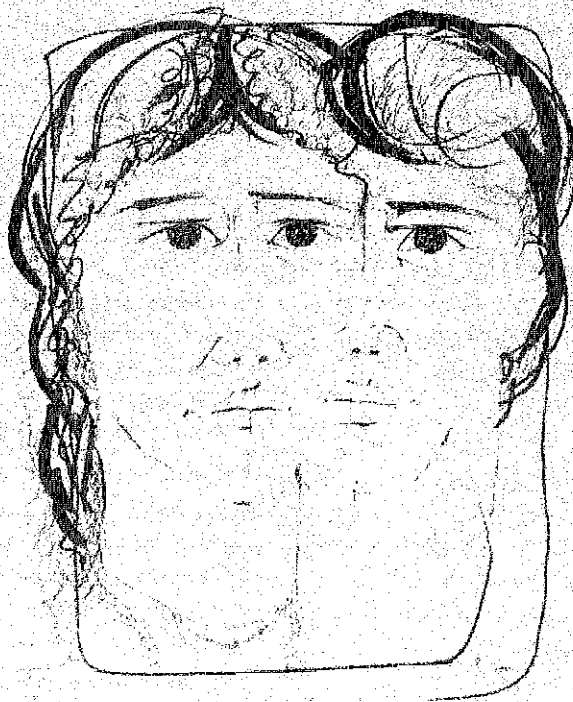
Az az előny, amit attól a perctől kezdve élveztem, amikortól kezdve felfogható volt számomra a társadalom érdekében végiggondolt, s – általam is remélhetően – vé-

gigvihető szándék, belekerültem egy burokba, amit a társadalom érdekében tevők Magyarországon mindig is élvezhettek.

A lap a fejlődéstörténetében a 7/5-ös számig eljutott oda, hogy leírhatta első rovata elé: *A Magyar Művelődési Intézet műhelyéből*. Ehhez létre kellett, hogy jöjjön egy intézeti szellemi állapot, amely megsokszorozta a szellemi energiát és a szellemi teljesítményt. S ez az az előny, amelynek magam is élvezője vagyok. Miközben a lap készítésében sokszorosát dolgozom a korábbinak, közben novellák írására is inspirálok, mert a szellemi világ az ember körül teremtő. S hittel, hogy lehet, amikor annak látszott az ideje, még egy elméleti folyóirat beindításáért is minden tőlem telhetőt megtettem.

Máig tehát szakmai szellemi műhelye van az intézetnek. Nem kis dolog. Érti, és burkát felajánlani képes szellemi műhelye.

A környezetvédelemben néhány éve vaddisznóknak neveztek el egy embert, mert minden neki fontosért – ami melleleg a környezetünk érdekében országos érdek volt – úgy szólalt meg, ahogy egy vaddisznó ront elő. Én talán még azt a hangot is jól toleráltam volna. Mert azt gondolom, ha megszólalnak az ember mellett, szerencséje van. Én ezzel a szerencséjével szerkesztem a Szín című folyóiratot.

AZ EURÓPAI FELNŐTTKÉPZÉSI TÁRSASÁG ÚJ ELNÖKE: SZ. TÓTH JÁNOS

Az Európai Felnőttképzési Társaság (EAEA) tevékenysége

Az EAEA nemzetek közötti, non-profit társulás, amelynek célja a felnőttoktatásban/tanulásban közvetlenül résztvevő európai szervezetek összekapcsolása és képviselése. Tevékenységének középpontjában – ahol csak lehetséges elsősorban a nemzeti koordinációs testületek közreműködésén keresztül – főleg olyan nem kormányzati szervezetek állnak, amelyek legfőbb célkitűzése a felnőttek tanulásának elősegítése.

A szervezetet számos európai ország képviselőjének részvételével 1953-ban alapították meg Európai Felnőttoktatási Hivatal elnevezéssel. A szervezet ma 32 országból 110 szervezetet tömörít Ciprustól a Skandináv országokig, Írországtól Oroszorszáig. Az EAEA célkitűzése a tanuló társadalom megteremtésén való munkálkodás, valamint a felnőttek tanulásának elősegítése, az európai szintű együttműködés ösztönzése, és a nemzetközi testületeknél történő érdekkijárási.

Az EAEA tagjai az európai országok nemzeti felnőttképzési koordinációs szervezetei nemzeti szervezetei.

Az EAEA jövőjéről – egy elnökjelölt szemével

Készült az Európai Felnőttképzési Társaság
2002. évi szófiai közgyűlésére

Két év – egy elnöki periódus – kevés a szükséges változtatások végig vitelére, de elég a megválasztott „jó irány” jelzőtábláinak elhelyezésére, az érzékelhető előrelépés megalapozására.

Az utóbbi két évben az EAEA munkája sokat változott pozitív irányban, ugyanakkor a biztonságot jelentő folytonosság fönntartása mellett, jelentős további fejlesztés is szükséges, ami, kritikai elemzést tesz szükségessé.

Melyek a közvetlen célok?

1. Fönnttartható és pénzügyi tekintetben is szolid, működőképes EAEA megteremtése, a közös érdekelttség új eszközeinek kialakításával és új szemlélet alapján.

2. Az EAEA-tagság nagyobb fokú bevonása és intenzívebb együttműködés kibontakoztatása, beleértve a taglétszám és bizonyos földrajzi térségekben a tagszervezetek érdekelttségének és aktivitásának növelését, az ifjúság és a felnőttképzők fiatal generációinak bevonását.

3. A 2000-től kezdődően megismert EU-s LLL (az élet-hosszig tartó tanulásra vonatkozó) ajánlásokat megvalósító programokban az EAEA-nak kezdeményezőbb és jelentősebb, azaz kulcsszerepet kell játszania, ami egyaránt jelenti:

a) befolyásos érdekérvényesítő szerepkör betöltését a Bizottságban, az Európa Parlament bizottságaiban és az LLL társintézmények körében (egyebek között olyanok esetében, mint a CEDEFOP, az OECD, a Social Platform és mások), amely tevékenységet nemzeti szintre is ki kell terjeszteni;

b) a tagszervezetek munkáját segítő közvetlen szolgáltatások fokozottabb mértékű megvalósítását (szakértői adatbank, távtanácsadási szolgáltatások, a távkommunikáció és EAEA-szintű kínálat megteremtésén keresztül [például évek óta alig érzékelhető az EAEA publikációs politikájai]);

c) az EAEA *élet-hosszig tartó tanulás*-stratégiájának továbbfejlesztése keretében az ún. kiemelt területeken (mint az aktív állampolgárság, az alapkészség-fejlesztés, a tanulási formák egyenrangúkénti értékelése) hatékonyabb, tagszervezetek közötti fejlesztési projekt-partnerség létrehozása, beleértve a helyi különbségeket is számításba vevő, széleskörű kiterjesztési projektek és tevékenységek kezdeményezését);

d) az EAEA által kiemelten kezelt nem-formális tanulás helyzetének erősítéséhez nem elég „defenzív pozícióban”, a nem-formális tanulási formák keretein belül gondolkodni, hanem az élet-hosszig tartó tanulást más formákban gyakorlókkal is aktív együttműködés kialakítására van szükség, főként az alacsonyán képzett és szociálisan kirekesztődött társadalmi csoportok tanulási folyamatba történő bevonása érdekében. Elsősorban az egyetemekkel és kutatóhelyekkel, a vállalatokkal, szakszervezetekkel, a szakképzés intézményeivel és a dinamikus társadalmi mozgalmakkal – mint például a nőmozgalmak – kell szorosabb partnerségre törekedni.

A fenti közvetlen célok megvitatása és az EAEA munkája szakmai színvonalának növelése mellett a legfontosabb kihívásokkal való szembenézésre, egy hosszabb távú stratégia kialakítására is szükség van. Csak három fontos „kihívást” említenék most röviden:

A korábbi évtizedekben a munka főleg a tagszervezetek körében, nemzeti szinten folyt, s arról sokszor le kellett mondani, hogy a maradék szabad energiával a tagok a nemzetközi szintre is kitekintsenek. Ebben teljes változás következik be a globalizáció folyamatos fejlődésével, vagyis a nemzeti szintű munkát is alapvetően a nemzetközi együttműködés mélysége és intenzitása határozza meg, így a nemzeti nézőpont és szintér mellett a nemzetközi munkára sokkal nagyobb figyelmet és energiát kell fordítani mindenkinek. Egy olyan szervezetnek, mint az EAEA, ezt az igényt ki kell elégítenie.

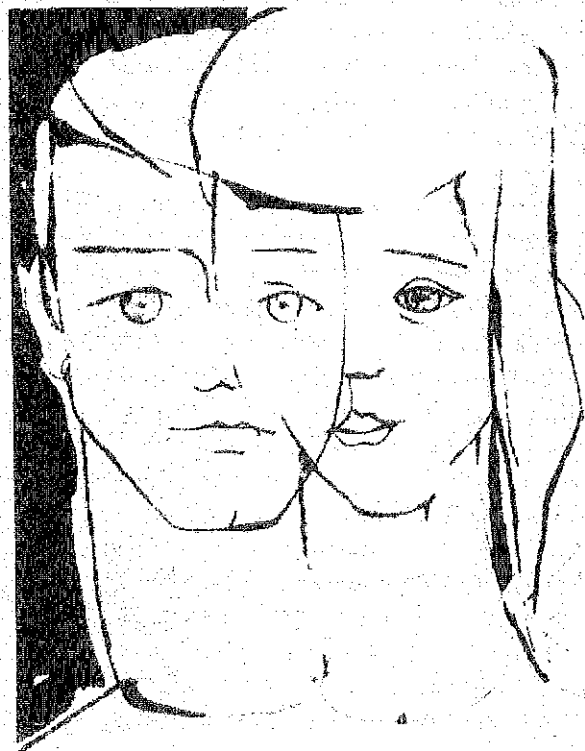
Október közepén hivatalosan is bejelentették Brüsszelben, hogy 2004-től 10 kelet-európai taggal bővül az

Az Európai Felnőttképzési Társaság (EAEA) közgyűlése

2002. november 9-10-én tartotta közgyűlését Szófiában az Európai Felnőttképzési Társaság. Az előadások és megbeszélések az aktív állampolgárság és társadalmi felzárkóztatás témájával foglalkoztak. A közgyűlés jóváhagyta a 2002. évre szóló éves tartalmi ill. pénzügyi beszámolót, valamint a 2003-ra szóló költségvetést. A közgyűlés új elnökséget, és új EAEA elnököt választott.

Az Európai Felnőttképzési Társaság közgyűlésén – a Finn Felnőttképzési Szövetség előterjesztése alapján – **Sz. Tóth Jánost**, a Magyar Népfőiskolai Társaság ügyvezető elnökét választották meg az európai szervezet elnökévé.

A közgyűlés jóváhagyta az elkövetkező időszak téma prioritásait, amelyek: aktív állampolgárság, alapkészségek fejlesztése és a tanulás értékelése, és felkérte az EAEA tagszervezeteit jó gyakorlatok kölcsönös ismertetésére e témákban.

Sz. Tóth János
EAEA elnökjelölt

EU. Ez beláthatatlan és merőben új erőfeszítéseket igényel az élethosszig tartó tanulás területén az EAEA részéről is. Meg kell változtatni a „vasfüggöny mögötti” térségről szükségszerűen kialakult korábbi, leegyszerűsítő gondolkodást, és sokoldalú programokkal kell hozzájárulni ahhoz, ami ma is potenciális valóság, hogy Kelet-Európa egész Európa nagy vitalitású kulturális gazdagodását hozza magával, amelyre a Nyugatnak magának is nagy szüksége van.

A globalizáció mindenoldalú előrehaladása szükségesé teszi, hogy a civil társadalom is erőteljesen fejlessze és működtesse a maga globális struktúráit és szervezeteit. Nem utolsósorban annak érdekében, hogy a bevándorlási politikák ún. „lekiismeret-kompenzáló pótcselekvésének” fönntartása és megváltoztatása mellett és helyett, az Európán kívüli térségekben megvalósuló *fönntartható fejlődést* sokkal hatékonyabban segíthessük az élethosszig tartó tanulás eszközeivel. Az EAEA-ICAE együttműködés erre jó keretet biztosít.

2003-ban méltó módon meg kell ünnepelnünk az EAEA 50 évvel ezelőtti megszületését, és át kell tekintelnünk a múltnak a jövőbe mutató tanulságait. 1953-ban, amikor az EAEA Hollandiában békésen megalakult, akkor Kelet-Berlinben, majd nem sokkal később Lengyelországban munkásfelkelések kezdődtek, és Budapest diáksága és társadalma is izzott, ami az 1956-os dicsőséges szabadságharchoz vezetett.

Akkor ez a tragikus kísérlet vereségbe fulladt, de a virtus fél évszázadon át élt és fönntmaradt, s közvetlenül hozzájárult, hogy Magyarország az elsők között, tettekkel is közreműködhetett a berlini fal lerombolásában. Mindaz, amit a hasonló emberi küzdelmekről minden kelet-európai ember mélyen őriz magában, még mindig elégséges tartalék ahhoz, hogy túltekinthessünk az EU-csatlakozási folyamat elmúlt évtizedbeli illúzióvesztéseire és csalódásain. Mostani tudásunk szerint 2004-ben csatlakozunk, ami csupán *formális jogi és politikai aktus* lesz. Lélekben és 13 évvel a világrengető rendszerváltás után már csupán ez, s egyben nagyon kevés is. De közösen olyasmit tehetünk, ami szélesebb hazánkat, a „tanuló Európa” létrejöttét segítheti világra jönni. S tudom, hogy szunnyadnak itt a régiék mellett új energiák, új akaratok, és vannak új arcok, akikkel közösen egy kreatív EAEA szembe tud nézni a következő mozgalmas évtizeddel, mely előttünk áll. Ehhez ajánlkozom egyik közreműködőnek.

Budapest, 2002 október

TÓTH ZSUZSANNA

ALKOTÓ EMBEREK – AMATŐR MŰVÉSZETEK

A Népművelők Vándorgyűlésén, Egerben az egyik szekció a következő elnevezést viselte:

Az amatőr művészetek helyzete.

Érdekes, hogy ebben az évben, mintha középpontba került volna a kérdés, mintha több felől, több oldalról, többen érdeklődnének iránta, mint az elmúlt időszakban. Ha csak a tényekre szorítkozunk: májusban megjelent az *Alkotó emberek* című könyv, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Közművelődési Főosztálya jóvoltából – évek óta dédelgetett terv vált ezzel valóra. A könyv megjelenéséhez kapcsolódott egy azonos című konferencia, amelyet a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet és a Magyar Művelődési Intézet rendezett, s amelynek tanulságaira a későbbiekben visszatérünk. Csak hogy folytassam a sort, amelyben a téma visszatérését „igazolom”; valószínűleg ennek a konferenciának is köszönhető, hogy az amatőr művészetek helyzete napirendre került a *Vas megyei népművelők* tanácskozásán éppúgy, mint a *Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei népművelő találkozón* is. Legutóbb a fennállásának 40. évfordulóját ünneplő *Dózsa Művelődési Házban*, a BMK és a Budapesti Népművelők Egyesülete szervezésében került sor olyan találkozóra, ahol szintén – *Az amatőr művészetek helyzete* – volt a téma, az előadók pedig a könyv szerzői voltak, Kovácsné Bíró Ágnes főszerkesztő vezetésével.

Az érdeklődés mindenütt nagy volt a téma iránt, talán ennek köszönhető, hogy Egerben is programra tűzték, meglehetősen népes résztvevői tábort ígérve a szekciónak. Az, hogy a helyszínen ez nem teljesen így alakult, több tényezőnek tudható be – a jelenlevők azonban itt is sok mindent bizonyítottak. Az érdeklődés és a téma fontossága mellett azt is, hogy bizony nagy szükség volna kibeszélésekre – közös dolgaink szabad elmondására. Mindannyiunknak vannak örömei és gondjai a témával kapcsolatban, főként azért, mert a művészet alapú tevékenységek megítélése sohasem lehet olyan, mint a sporté; nem lehet centikben, kilókban, másodpercekben mérni az abszolút teljesítményeket. Az amatőr művészek mögé mindig oda kell látni az alkotó körülményeit, környezetét, ott elfoglalt helyét, a közösséget, amelyben és amelyért dolgozik.

A helyzetkép felmérésekor ezeket a körülményeket mindig figyelembe kell vennünk.

A májusban megjelent könyv, az „Alkotó emberek” olyan összegzést kíván nyújtani, a teljes amatőr művészeti terület feltárásának szándékával (noha, persze, ez most is hiányos maradt!), amelyre jószerivel még nem volt mód. A terjedelem okozta határok okán persze gátat kellett szabni az érdeklődésnek, s a fejlődéstörténetet kutató, leíró áradásnak. Az elmúlt tíz év lett az, ami végül nagyító alá került. Tendenciákat és általánosságokat kíséreltünk meg

összegezni – számos kérdést nyitva hagyva. Nem került, nem kerülhetett sor – megfelelő adatok híján – olyasféle összegzésekre, amit a statisztikai mutatók birtokában lehetett volna megtenni; kik művelik a tevékenységet, hányan vannak, mit játszanak, hol működnek, stb. Néhány kísérlet ez irányban is történt, de teljesnek a kép semmiképpen nem nevezhető. Általános ismereteink szinte minden területről vannak (bár, kétségtelenül nem esik szó az amatőr írókról, könnyűzenészekről, noha ezen a területen is találhatnánk jellemzőket), de konkrétumok kevés helyen adóttak.

A szociológiai vetület szintén elmarad; csak kísérletek történtek arra nézvést, hogy feltérképezzenek egy-egy művészeti ágat, – művelői foglalkozása, életkora, lakóhelye, iskolai végzettsége, stb. alapján.

A szerkesztők nevében elmondhatom, hogy noha egyetlennek ítélnék meg a létrejött mű színvonalát, örülünk, hogy azok az emberek szólaltak meg, akik a gyakorlatban is élnek az amatőr művészeteket – vagyis a terület gondozói, oktatói, elemzői, részesei. Elvitathatatlan tevékenységi részük van abban a folyamatban, amely jelzi, hogy az elmúlt tíz évben milyen lehetőségek nyíltak és melyek csúszkodtak be az alkotó emberek előtt. Mindenképpen megmutatja azokat a tendenciákat, ha csak nagyvonalakban is, amelyek az amatőr művészetek társadalmi fontosságát jellemzik.

Igyekeztünk volna az elméleti összegzéseket úgynevezett megyei tükörrel kiegészíteni – Egerben elhangzott, hogy ez mennyire hiányos. A lehetőség mindenki számára nyitott volt, minden megyei intézmény többször kapott levelet, telefont, kértük szép szóval és majdnem könnyörögve is, hogy ugyan már, írjatok. De nem mindenki élt a lehetőséggel. Köszönet annak, aki ismereteit és véleményét a jobbítás, a pontos kép rögzítésének szándékával közzé adta. Elnézést, hogy nem tudtuk az anyagokat teljes terjedelemben, nevesítve közölni.

Az egységesítés szándéka sajnos mindig jelent egyfajta csonkítást is.

Az *Alkotó emberek* című kötetéről nem szándékom most tovább írni, beszéljen önmagáért, hiszen alapvetően diagnosztikus, nem pedig használati utasítás a kezelésre.

A hozzá kapcsolódó, megjelenésére időzített konferenciáról elmondható, hogy a jól szervezett és jó hangulatú találkozók közé sorolható. Igazolta azt a hitet, hogy szükségünk van a diskurzusokra, találkozásokra. Az elhangzott felszólalások mind adtak valamit, aminek a gyakorlatban is hasznosítható értéke van. Ha más nem is, a felismerés, hogy szükség van a munkánkra.

A konferencián nem csupán plenáris ülésekre, előadásokra került sor, de szekció megbeszélésekre is. Ezek összeg-

zéseit mellékelem. A szekcióvéleményeket egy záródokumentumban próbáltuk olyan formába önteni, amely konzenzuson alapuló, mindenki által vállalható véleményt tartalmaz, és amely eljuttatható a döntéshozókhoz, pályázati kuratóriumok tagjaihoz is. Az áttekintés kedvéért ezt is közzé tesszük.

Szólni kellene még arról a beszélgetésről is, amelyet Adácson, a VI: Országos Falusi Színjátszó Találkozó és Konferencia kapcsán szerveztünk, s amelynek a következő címet adtuk: *Kerekasztal a színjátszás szükségességéről...* A diskurzus vezetője Kiss László, a NKÖM vezető főtanácsosa volt, aki maga amatőr színjátszóként, rendezőjükként, versmondóként és „mozgalmárként” egyaránt a gyökereikben érintettek közé tartozik.

Terjedelmi okoknál fogva a teljes beszélgetés anyagát nem, csupán kivonatát tesszük közzé.

S ha már áttértünk saját szakágamra, a színjátszásra, itt kellene helyet kapnia az adácsi fesztivál értékelésének is, amely a késő őszi időszak mindig jelentős eseménye. Bár idén mozgalmas novemberünk volt. Így az adácsi beszámoló – tekintettel a csoportok nagy számára – csak a honlapunkon olvasható. A találkozóról röviden annyit – idén is „otthon-melegben” éreztük magunkat. Különösen nagy öröm volt, hogy a mindig zsúfolt színházteremben olyan előadás is csöndet parancsolt, mint az újvidéki **Új Tendenciák** csoport komoly hangütésű, abszurdba hajló előadása, *Én vagyok az, aki nem jó* címmel. Az erős szimbólumokkal dolgozó csoport ugyan úgy érezte, nem a megfelelő közegben játszik, ám a közönség nagy része pontosan megértette az előadás üzenetét. Remekül szórakoztunk a hajdúnánási **NaNá Színház** játéka, amely a rátóti csikótojás – avagy az emberi esendőség körül (is) kalandozott. Fergetes jókedvvel komédiázó színészei közül többen is kiemelkedőt alakítottak. Nem maradt el a friss erővel gazdagodott helybeli **Veritas Színpad** megérdemelt sikere sem. *Bál a Savoyban* című zenés komédiájuk zsúfolásig telt házban, remek hangtechnikával (sajnos, ugye play black, mondjuk mi, majdnem hivatásos nézők kicsit fanyalogva, de az igazi nézők gyönyörűen hallottak mindent... és örültek ennek!) magával ragadta a közönséget. Néhány remek alakítás „kiragyogott” a sorból ebben az előadásban is.

Szép teljesítményt nyújtott a csoportok többsége. Igazi meglepetést azonban a ruzsai **Kesztyű Kör** előadása okozott, amely tőlük kissé szokatlan, fanyar stílusú produkció volt, s mozgáselemeivel, kidolgozott effektjeivel meglepő frissességű darabnak bizonyult.

És még essék néhány szó legutóbbi színjátszós élményemről is. *Mátészalkán*, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet és Továbbképző Központ, valamint a Városi Művelődési Központ szervezésében november végén *színjátszó találkozó* volt, amely ismét azt bizonyította, hogy ahol az amatőr színjátszást művelők aktívak, ott a település élete is kicsit pezsgőbb.

Az aktív emberek a helyi társadalom szószólói. Ők működtetnek folyamatokat, s hiszem, hogyha ezek egyúttal színjátszók is, akkor ott, azon a településen emberibb élni.

Mátészalkán olyan produkciókat láttunk többségében, amelyek az adácsi fesztivál tanulságait is igazolták; közösségteremtő erejében nagyszerű, ám esztétikai megformálásában „kishibás” előadásokat. A kivétel itt is erősíti a szabályt. Láttunk olyan hagyományörző együttest, amelynek többnyire szépkorú tagjai hihetetlen életvidámsággal, pezsgő jókedvvel és remek énektudással, karikírozó képességgel játszottak nekünk, több mint egy órán át. A hétköznapi történet, a pletykás asszony esete szinte átszellemült, önmagán túlmutatóvá vált, egy falu közösségi életét, a valóban égető problémákat, a valóságból vett figurákat megmutatva. A csoport vezetője, Bodó Jánosné ösztönös dramaturgiai érzéssel állította színre az alapmesét, *Megtojott az ember, avagy megáll-é Sárában a szó?* címmel. Jól eltalált ritmusú, magával ragadó előadást láttunk, amelynek szereplői noha mindenfajta színészmesterségbeli tudásnak híján vannak, saját magukat vállalva és karikírozva nyújtottak élvezetes játékot.

A másik kiemelkedő előadás a Vona Éva rendezte *Segítség* volt, amelynek eredeti címét leírva mindenki rögtön tudja, hogy Schwajda nagyszerű darabjáról van szó: Himnusz.

Az iskolapadból épphogy kinőtt fiatalok – a nyírbátori Talán Teátrumban tanulnak színészmesterséget, s ha jól tudom, a debreceni Ady gimnázium drámatagozatán kapták az alapokat – torokszorítóan hitelesen ábrázolták a számukra, remélhetően, teljesen idegen világot. A színpadi valóság, amelyet láttunk, pontos volt, a játékok kidolgozottak, az eredmény magas színvonalú.

Ám számomra az egyik nagy élmény a helyiek előadása volt, *A szabin nők elyablása*, Tóth Tibor rendezésében. Jól emlékszem, 1996-ban találkoztam először a plakáttal, amely őket és előadásukat hirdette, s akkor ugyan nem sikerült megnézni az előadást – a megyei Ki mit tud? (talán ez volt az utolsó?) zsűrizésén voltam, és haza kellett jönnünk Pestre –, de már akkor örömmel konstatáltam, hogy a város minden évben létrehoz egy előadást, amelyben egyrészt az értelmiség színe-java, de mások is játszanak. A művelődési ház igazgatója, a tanítónő, a múzeum igazgatója, az újságíró, a karmester és mások mutatkoztak be a város közönsége előtt, aki nyilván jól ismeri őket, de most még „közelibb” ismeretségbe kerülhet velük, más, komédiázó arcukat látva. A 2002-es novemberi előadás annak a hajdaninak a felújítása volt. Szinte mindenki a régi – bár, ahogy önironikusan fogalmaztak, néhány kilóval több az összcsúly a színpadon ebben az előadásban. A könnyed bohózat remek éneketekkel, magánszámokkal kerül színre – a nagyterem zsúfolásig telve –, a közönség igazán hálással fogadja az előadást, magam szinte megrendülten a minden sallang nélkül előadott érzelgős kis dalocskát az elrontott életről (Láng Károly énekelte). És ismét bizonyítva látom, hogy mennyivel másabb ez a

színháztársas, mint a „hivatásos” – ott sokszor, nagyon sokszor kilóg a lóláb, itt pedig az összetartozás érzése elfödi a hibákat is.

Ne higgyék, hogy a fenti, a színháztársas szükséges voltát erősítő mondatok távol állnak a teljes témától, az amatőr művészetek jelenlegi helyzetétől. Úgy vélem, minden szakág hasonló jelenségeket mutat, mindegyik eredményeit ezért lenne érdemes állandóan regisztrálni, gondjaikat is rögzítve. Ezért kell, ezért szükséges, hogy az *Alkotó embe-*

rek bővített, átdolgozott kiadása ismét nyomdába kerülhessen – talán már jövőre. Csak kívánni tudom a világnak és magunknak, hogy ne a passzivitásra kényszerítő televíziózás, de a közösségi amatőr művészeti tevékenységek gyakorlása irányába tolódjon el a hangsúly, még akkor is, ha tudom, hogy ez szinte lehetetlen. De sokszor a lehetetlenségekért a legszebb dolgozni.

S teendők mennyi lenne.

AZ ALKOTÁS JOGA

A veszprémi „Alkotó emberek” című Országos Amatőr Művészeti Konferencia záródokumentuma

2002. május 7-8-9-én került megrendezésre – Alkotó emberek címmel – az a konferencia, amely az amatőr művészetek helyzetének áttekintését tűzte ki céljául, s amelynek aktualitását az azonos címmel megjelent könyv indokolta. Az „Alkotó emberek – amatőr művészetek az ezredfordulón” című tanulmánykötetet a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának Közművelődési Főosztálya gondozta, s kiadásával hiánypótló munkát végzett.

A konferencia megszervezését a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet vállalta, a Magyar Művelődési Intézet operatív részvételével, a NKÖM Közművelődési Főosztálya támogatásával. A meghívott előadók részben a könyv alkotói közül kerültek ki, részben az amatőr művészetekkel foglalkozó legrangosabb szakemberek köréből.

A plenáris üléseken és a szekcióbeszélgetéseken számos olyan kérdés merült fel, olyan igény fogalmazódott meg, amelyre válaszokat, megoldási javaslatokat a kulturális tárca és a művelődésügy irányítóin túl a kulturális élet jelentős fórumaitól és a szféra anyagi feltételeit megteremtő támogatói körtől várhatunk. (Ideértjük az Országgyűlés Kulturális Bizottságát, az Oktatási Minisztériumot, a Gyermek, Ifjúsági és Sportminisztériumot, a Nemzeti Kulturális Alapprogramot és más alapítványokat, stb.)

A megjelent könyv címe az amatőr művészetek jövőjére nézve önmeghatározó, melyben az értékteremtő, alkotó ember, az alkotás elemzése, vizsgálata lehet az egyedül helyes gondolkodási, cselekvési irány. Értékekről, eredményekről a könyv ismeretében bőven beszélhetünk, annak ellenére, hogy az alkotók nem a tevékenység nagyságának, az ország kulturális életében betöltött szerepükhöz méltó súllyal kapnak elismerést.

E sokszínű művészeti és közművelődési tevékenység fennmaradása, továbbfejlesztése, valamint az alkotói tevékenység kellő támogatottsága érdekében fogalmazódtak meg az alábbiak.

A KONFERENCIA GONDOLATAINAK ÖSSZEGEZÉSE

– Az amatőr művészettel foglalkozók, alkotók, szervező közművelődési segítők, módszertani szakemberek és nem

utolsó sorban a civil szervezetek munkatársai egyaránt fontosnak, társadalmi szempontból rendkívül hasznosnak ítélik meg területüket, amelyet alulfinanszírozottnak látnak, és amelynek erkölcsi elismerése is elmarad a kívánttól.

– Úgy gondolják, hogy a pályázati lehetőségeket kevésbé bürokratikus eljárásokkal, a szakmai igényekhez jobban igazodó látrásokkal, átgondoltabb elosztással életközeli támogatássá kell tenni.

– A civil szervezetek, a kultúrákötvetítő intézmények, a feszültszervezők, az önkormányzatok összefogásával keresni kell az együttműködést a minőségbiztosítás és a megfelelő koordináció érdekében – a terület valamennyi bemutatkozási lehetőségét tekintve.

– Az illetékes minisztériumok teremtsenek olyan támogatási lehetőségeket, amelyek az amatőr művészeti terület kiadványozási, továbbképzési és képzési feladataira vonatkoznak.

– Elvárható volna, hogy az igen értékes nevelő funkciót is betöltő gyermek- és ifjúsági amatőr művészeti közösségeket az Oktatási Minisztérium és a Gyermek, Ifjúsági és Sportminisztérium az eddiginél magasabb támogatásban részesítse.

– Miközben az amatőr művészeti csoportok és egyéni alkotók számos országos és nemzetközi sikert aratnak, s ezzel jelentős szerepet játszanak a magyar kultúra és művészet külföldi megismertetésében – a nemzetközi megjelenés biztosítására nincs megfelelő forrás. Ezeket a jövőben elő kell teremteni.

– A Magyar Művelődési Intézetnek erősítenie kell az amatőr művészeti életben játszott koordinációs, módszertani segítő szerepét.

Az „Alkotó emberek” című könyvet és a mellékletben kicsit bővebben kifejtett problémahalmazt azért küldjük, hogy az amatőr művészetekkel, és a területen dolgozók problémáival és eredményeivel jobban megismerkedhessen.

AZ „ALKOTÓ EMBEREK” KONFERENCIÁN ELHANGZOTTAK ÖSSZEGEZÉSE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MEGOLDANDÓNAK ÍTÉLT PROBLÉMÁKRA

Elsőként merültek fel a jelenlegi pályázati rendszerrel kapcsolatos kérdések, problémák. A csoportok, alkotók többsége csak a pályázati úton szerethető támogatá-

sokból él, a korábbi fenntartók gyakorlatilag eltűntek.

– Szinte elviselhetetlen az egyre bonyolultabb adminisztráció, az utófinanszírozási rend, ami megfelelő anyagi háttér nélkül határtalan terhet jelent.

– Megoldandónak tartanánk – csoportok, egyesületek, a közművelődési hálózatban dolgozók egyaránt –, hogy a tervezhetőség irányába menjenek el a támogatások. Azokat a kiemelt rendezvényeket, amelyeket több éve sikerrel szerveznek meg, ne kelljen minden évben „előlről kezdve” pályáztatni.

– A rendelkezésre álló pályázati kiírások meglehetősen produkció és rendezvény-központúak. A csoportoknak, egyéneknek a folyamatos alkotómunkához, a műhelytevékenységhez szükséges támogatásokra több lehetőséget kellene kapniuk.

– Az alkotók a közművelődési hálózat gyöngülésével elvesztették stabil háttérüket. A civil szervezetek megfelelő anyagi háttér nélkül nem képesek az irányítást, információ továbbítást, fesztiválok, kiállítások stb. szervezését megfelelően ellátni. Több támogatási lehetőségnek kellene megfogalmazódnia az infrastrukturális háttér biztosítása érdekében is.

– Az Országgyűlés által korábban gazdagabban biztosított, a társadalmi szervezetek működését célzó támogatás folyamatos csökkenése égető problémát okoz a civilek számára, a problémát mindenképpen orvosolni kell.

– A pályázatok sorozatos sikertelensége sokakat elkészt, akár fel is hagynak tevékenységükkel. Az esélyegyenlőség jegyében lehetővé kéne tenni, hogy a közművelődési intézményekben a pályázatokra szakosodott kollégák dolgozzanak, akiknek kötelessége segíteni a hozzájuk forduló civil szervezetek, egyesületek, alkotó csoportok pályázatírását.

– Külön kérdéskör, hogy a sikeres pályázatok monitoringja többnyire csak a pályázó visszajelzésein alapul. Megfontolandó lenne, hogy akár „szakfelügyeleti” rendszerben ellenőrizzék az egyes pályázatok végrehajtását, a helyszínen, élőben is... Ez alapja lehetne a pontosabb indoklású döntéseknek.

– A pályázati kiírásokat jobban az igényelt támogatási formákhoz igazítani tartjuk szükségesnek.

– A biztosabb célbajutás érdekében meg kellene fontolni a pályázati összegek regionális elosztását, és ennek helyben való pályáztatását. (Egyes területeken a pályázók 80 %-a vidéki, míg a támogatás 80 %-a Budapestre jut!)

Megfogalmazódott az információkban való eligazodás és az információkhoz jutás igénye is.

– A művészeti tevékenységet végzők gyakorta elszigetelten dolgoznak. A legtöbb csoportnak kevés esélye van még mindig, hogy a megfelelő internetes helyekről töltsék le a pályázatokat, hogy friss információkat kapjon pályázatokról, fesztiválokról stb. A közművelődési intézmények, civil szervezetek számára finanszírozni kellene az információ-továbbító tevékenységet.

– Az információáramoltatás segítséget nyújthat az egyes csoportok, alkotók menedzselésében is, kapcsolatot építhet, segíthet a programszervezésben.

– A szekció és plenáris üléseken megfogalmazódott, hogy a médiában való megjelenés szinte a nullával egyenlő. A nagyobb nyilvánosságot szorgalmazni kell.

– Minden területen célszerűnek látszik naprakész adatbank létrehozása. Működtetésének feltételei jelenleg nem adottak, szórvány kísérletek vannak, semmiféle központi koordináció nem létezik. Hiányzik.

Közművelődés, civil szervezetek, csoportok, egyéni alkotók

– A közművelődési intézményeknek „inkubátorházként” kellene működni (az ipariakhoz hasonlóan), ám csak úgy tudnának, ha e tevékenységükhöz forrást biztosítanának számukra.

– A civil szervezeteknek el kell érnie, hogy a csoportok, egyéni alkotók menedzselési kérdéseit koordinálni, kezelni tudják. Ebben a munkában konszenzust kell alkotni a közművelődési hálózat, a civil szervezetek és az alkotók köreinek.

– A speciálisan eltérő problémák közepette is kell keresni a hasonlóságokon alapuló együttműködést a művészeti terület egészén – például összművészeti kezdeményezések formájában. Ugyanakkor sok területen szükség volna – a minőségi fejlődés érdekében – „visszanyesni” az elburjánzó számú megmértetéseket. Ennek azonban csak alulról jövően és a civil szervezetek által kezdeményezve szabad megvalósulnia, semmiképpen nem központi szabályozás bevezetéséről van szó.

Oktatási kérdések

– A konferencián részt vevők egyaránt fontosnak ítélik meg a csoportvezetők képzését, az egyéni alkotók önművelési lehetőségeinek biztosítását, sőt, a menedzselési kérdések oktatását is. Az ehhez szükséges támogatásokat biztosítani kell.

– A művészeti nevelés nem kapja meg a társadalmi hasznosságának megfelelő támogatást és hangsúlyt.

– El kell érnie, hogy a művelődési intézmények „gerjesztő erővel” hassanak a művelődésszervező szakkal bíró és pedagógiai főiskolákra – gyakorló intézményként is, s a közösségeket befogadó jelleggel. (Miótán a főiskolákon, egyetemeken alig akad lehetőség a közösségi művészetek gyakorlására, az alkotó közösségekben való munkálkodásra.)

Kiadványozás

– A kiadványok kapcsán is alkalmat kell keresni a tárca (oktatási és kulturális, gyermek és ifjúsági), valamint a terület szakemberei közötti párbeszéd megteremtésére, illetve keresni kell a lehetőséget a pályázati alapok jó szándékú és irányú befolyásolására.

– A Magyar Művelődési Intézetnek mindent el kell követnie, hogy a művészeti területek kiadványozási gond-

SZAKMAI BESZÁMOLÓK

jain enyhítsen, illetve tegye lehetővé az interneten való folyamatos megjelenést, akár híryanag, akár virtuális galéria stb. formájában.

A népművészetről

– A terület maga is újabb kihívásokkal kényszerül szembenézni, hiszen a művészeti iskolák megjelenésével, a művészeti együttesek civil szervezetekké alakulásával a hagyományos keretek megszűntek, átalakultak.

– A népművészet az elmúlt időszakban ugyan kiemelt támogatásokban részesült, de a kisteleplülések még így is hátrányban érzik magukat. (Ezen a területen ugyanakkor – a másik oldalról nézve – a megfelelő támogatások lehetővé teszik a képzések, a kiadványozás, a minősítések, a fesztiválok, a működés olyan feltételrendszerét, amelyre a kortárs művészetek művelői csupán vágyakozva tekinthetnek.)

– A hagyományörző mozgalom erős, sikerágazat. Az intézményrendszer képes kiszolgálni, segíteni a mozgalmat. Fontos megtalálni a Hagyományok Háza összefogó szerepét, a művészeti iskolák fejlődési lehetőségeit, hatékony szakmai és jogi érdekképviseleti rendszert kell kidolgozni.

– Erősíteni kell a médiában való megjelenést.

– A népművészeti szekció szintén a hosszú távra szóló pályázatrendszer mellett voksolt – a tervezhetőség érdekében.

– Fontosnak tartják a naprakész adatbankok működtetését.

A konferencia résztvevői úgy gondolják, hogy a két tevékenység, a népművészeti és a kortárs amatőr művészeti tevékenység egyre élesebben elkülönül egymástól, noha összefogásukra szükség lenne.

A KONFERENCIA SZEKCIÓINAK ÖSSZEFOGLALÓI

Zenei szekció

A zenei szekció munkáját **Bodnár Gábor**, a Magyar Művelődési Intézet szakreferense, az ELTE Tanárképző Főiskola zenei tanszékének adjunktusa vezette. 12 résztvevő aktív segítségével beszéltek meg a szakterület aktuális kérdéseit.

Bevezetőjében Bodnár Gábor ismertette a Magyar Művelődési Intézet új feladatait, jövőbeni terveit, ezen belül kiemelten említette az ifjúság zenei nevelésének kérdését, és az átfogó, koordináló tevékenység szükségességét.

Első témaként a **jelenlegi pályázati rendszer** igen sokrétű tapasztalatai és **problémái** merültek fel. Így a késői elbírálás és kifizetések, utófinanszírozás, érthetetlen sorozatos sikertelenség, teljesíthetetlen követelmények, köztöttségek, kényszerszűrés, stb. A hozzászólások során az egész kulturális terület finanszírozási helyzetének bizonytalanságai, esetlegessége és megoldatlansága rajzolódott ki.

Több kérdés is felmerült ezzel kapcsolatban:

– Hogyan találhatják meg a szervezők a tevékenységükhöz a leginkább sikerrel kecsegtető pályázati forrásokat?

– Miképpen lehet lépést tartani az egyre szigorodó és egyre bonyolultabbá váló pályázati adminisztráció követelményeivel?

– Hol tudna szert tenni a sokoldalú, ám többnyire túlterhelt magyar népművelő erre az új, fontos tudományra, amely talán a sikeres pályázat alapfeltétele lesz a jövőben?

A kollégák szerint konkrét területekre rendelt, elkülönített országos anyagi keretekre volna szükség, amely kiküszöbölné azokat a kényszerszűrésű „partizánakciókat”, melyeket a pályázatok egyre szigorodó követelményei,

sűrűsödő korlátozásai tesznek szükségessé. A pályázatírás a jövőben egyre inkább speciálisan erre kiképzett, egész embert kíván, olyat, aki csak ezzel foglalkozik. A nyugati országokban ma ez már így működik. A másik gondolat, hogy a régóta rendszeresen megvalósuló programok számára célszerű lenne több évre szóló kiírást készíteni, így rengeteg időt, energiát spórolhatna mindkét fél.

A következő témánk az **információtengerben való eligazodás**, a megfelelő hozzájárítás problémáira tért ki. Számptalan példát hallhattunk a rendezvények egymásra szervezésére, s az információhiányos helyzetek egyéb kellemetlenségeire egyaránt. Felmerült egy olyan időben előre tervezett, rendezvénynaplójellegű **„regionális társskereső”** létrehozásának igénye, amely nyomtatott vagy elektronikus folyóirat formájában segíthetné információival a szervezők munkáját.

Beszéltünk még a változó, néha mostoha körülmények közt működő, többnyire **önfenntartó művészeti együttesek helyzetéről** is. Ezeknek a csoportoknak az önmenedzselése, s így elismertsége is nagyon gyenge, amit feltétlenül erősíteni kell!

Hosszútávú cél, hogy ne csak használja őket a környezetük (társadalmi, egyéb rendezvények során), de a helyi igényekhez alkalmazkodva nemcsak elfogadott, hanem megbecsült, sőt nélkülözhetetlen értéké váljanak környezetük számára. Ezen a területen is szükség lenne olyan képzések szervezésére, ahol a csoportvezetők elsajátíthatnák az ehhez szükséges hatékony stratégiát.

Végül visszatértünk a **zenei oktatás, nevelés** kérdésére, ahol egybehangzóan megfogalmazódott, hogy a keretantérv a zenei képzéssel igen mostohán bánik. Míg a pedagógiai szaktanácsadás és a minősítő zsűrizés egyik oldalon határozott elvárásaként jelentkezik, a másikon

hiányzik az anyagi feltételek megteremtése. Ez a helyzet így ellentmondásos és tarthatatlan, mely a zenei nevelés eddig elért eredményeit is veszélyezteti. Itt elhangzottak különböző külföldi példák a már kialakult „vészhelyzetek” kezelésére, de amint a betegségeknel, úgy itt is inkább a megelőzésre kellene koncentrálni! A megoldást szintén a megfelelő nagyságrendű, elnyerhető központi támogatási alap létrehozásában látják az érintettek, valamint ennek kezelésére egy plusz státuszban dolgozó pályázati adminisztrátor alkalmazásában, legalább a nagyobb intézményekben.

Befejezésül áttekintettük a **különböző zenei műfajok együttműködésének lehetőségeit**, amit nemcsak a nehezen és ritkán megvalósítható többfunkciós fesztiválok keretében, hanem regionális vagy helyi zenei tanácsok létrehozásával is segíthetnénk. Ezáltal fokozatosan megvalósulhatna a különböző zenei műfajok közeledése, összefogása, amely új szakmai lehetőségeket feltárva másfajta, teljesebb élményeket nyújthatna a hallgatóságoknak.

Bodnár Gábor, szekcióvezető

Színjátszás, versmondás, báb szekció

A szekcióvezető köszöntötte a résztvevőket – a jelenléti ív tanúsága szerinti 33 főt –, majd ismertette a tervezett napirendi pontokat.

Röviden beszélt az „Alkotó emberek” könyv vonatkozó fejezeteinek keletkezéséről, a szerzők illetékességéről, a tervekről – és arról, ami a kötetből mégis kimaradt.

Majd azt ajánlotta, hogy a konferencia előremutató jellegének megfelelően a következő pontokról induljon véleménycsere:

- a civil szervezetekkel való kapcsolatok, a kapcsolat-tartás milyensége
- a minősítések és fesztiválok kérdése
- oktatás
- kiadványok
- támogatás.

A jelenlévők a felvetett kérdésekkel egyetértettek, és támogatták annak a levélnek megfogalmazását is, amelyet, a problémákat összegezve, az 1989-es „Tihanyi levélhez” hasonlóan fogalmaznának meg, összegezve és feltárva a legégetőbb problémákat.

A tanácskozás közel négy órája alatt a következőkben született valamiféle konszenzus.

– A jelenlévők megfogalmazták, hogy az amatőr művészeti mozgalmak közül a színjátszás, versmondás, bábozás nem kapja meg a súlyának megfelelő anyagi és erkölcsi támogatást, szemben a felkapottabb – „zászlóra tűzhető” népművészeti tevékenységekkel. Ugyanakkor megállapítható, hogy ezen művészeti tevékenységek alkotó jellege igen erős, segít az egyéni és társadalmi identitás megteremtésében, mindenféle drogmegelőzés helyett nemzeti

mentálhigiénés programot nyújtva. Elmondható, hogy a hagyományos mozgalmi jelleg eltűnt, erősen átalakult; ma már a művészetekkel foglalkozók igen sokszor komoly áldozatokkal teremtik meg tevékenységük kereteit. Éppen ezért érdemelne meg nagyobb odafigyelést és támogatást munkájuk.

Örömmel várják a jelenlévők, hogy megvalósul az a közel egy éve már felröppent hír, miszerint végre méltó elismerése lesz az amatőr művészetek művelőinek. Igaz, a kiemelkedő teljesítményt nyújtó csoportok és vezetők díja – a Csokonai-díj – egyelőre még elfogadtatásra vár az éppen átalakuló minisztériumban, de türelem... (Előző számunkban hírt adtunk az új miniszteri kitüntetéséről, a Csokonai Vitéz Mihály alkotói- és közösségi díjról. A szerk.)

– Tovább kell ápolni a művelődési intézmények civil szervezetekkel való kapcsolatait, emellett erősíteni kell magukat a szervezeteket is. Megfelelő infrastrukturális háttér, fizetett munkaerő nélkül a civil szervezetek többsége képtelen a vállalt feladatokat kifogástalanul intézni. A művelődési intézmények ugyan sokszor és sokat segítenek – de orientáltságuk okán nem adhatnak meg minden támogatást. Ellenvetésként felmerült, hogy amennyiben a civil szervezetek megkapnák a szükséges infrastrukturális háttérrel, a megfelelő anyagi támogatást – már intézményi alapító oklevelet is kaphatnának. A helyzet anomáliáit a szorosabb és összehangoltabb munkával lehetne enyhíteni, maximálisan támogatva a civil szakmai szervezetek önszerveződési és önérvényesítő törekvéseit.

– Rendet kellene teremteni a burjánzó fesztiválok, versenyek és a hozzájuk kapcsoló minősítések tengerében. Megállapítható – a jelenlévők közül sokan felemlgették –, hogy miközben a rendszerváltás után a minősítési rendszer az elsők között volt, amit felrúgtak, azóta a csoportok alulról jövő kezdeményezése nyomán újra felerősödött az igény a minősítések visszaállítására, s ez meg is történt. Mindez – központi minősítés nem lévén – azt eredményezte, hogy számtalan, korántsem egyforma súlyú minősítés születik. Megállapodtak a résztvevők abban, hogy szorgalmazni fogják a szigorú minősítési rendszereket, hogy azok valóban értéket jelentsenek, esetleg „helikoni arany”, „mosonmagyaróvári ezüst” stb. megjelölésekkel.

Az országos csúcstalálkozókon meg kell teremteni a minősítési lehetőséget, esetleg külön e célból is lehetne találkozók szervezni.

Talán nem ártana visszahozni a „Kiváló együttes” címet sem, amelyet folyamatos kiemelkedő munkával lehetne elnyerni. (Kérdés, hogy ez a Csokonai-díj mellett létezen-e?)

A Magyar Színjátékos Szövetség, a Szabad Színjátszásért Egyesület és a Magyar Művelődési Intézet munkatársai fentebb nevezett témában már megfogalmazták és közzétették nyílt levelüket a Színfolt 2002/3-as számában. A levelet a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának Közművelődési Főosztályára is megküldték, s ebben leszögezték, hogy a különböző fesztiválok és minősítések

SZAKMAI BESZÁMOLÓK

elburjánzása ellen közösen lépnek fel. Közéteszik minősítésre felkérhető szakértőknek egyeztetett listáját, valamint megállapodnak abban, hogy milyen elnevezést (regionális, nemzetközi stb.) mikor jogosult egy-egy fesztivál használni. Hasonló kérdések merültek fel a nagyszámban szerveződő versmondó versenyek számát és összehangolt-ságát illetően is, amelyek szintén megoldásra várnak.

A szekciótúlélesen jelenlévők megállapodtak abban, hogy a Magyar Művelődési Intézet koordinálásával összehívunk egy egyeztető megbeszélést a fesztivál- és versenyszervezők, valamint a civil szervezetek részvételével, és igyekeznek konszenzusra jutni fentiek ügyében – miközben nem szabályozni akarnak, csak laza szervezettségbe szándékoznak hozni a rendezvényeket.

– Vitát indukált a szekcióvezető felvetése, miszerint törekedni kellene arra, hogy a pályázatok, támogatók olyan fajta rendszereket működtessenek, amelyben a már bevált, jól működő rendezvények és munkák nem szorulnak minden alkalommal az újakezdés stádiumából indulni. A tervezhető és biztonságot nyújtó támogatási rendszer az, ami a megkezdett munkáknak folyamatosságot adna. Ráadásul az utólagos finanszírozás lehetetlen helyzetbe hoz mindenkint, különösen a civil szervezeteket, amelyeknek nincs módjuk tartalékot képezni, és abból pótolni a költségeket a kifizetések megtörténtéig. Hiányosságként lett kiemelve, hogy a folyamatos tevékenységek és a műhelymunka támogatása szinte valamennyi pályázató kiírásaiból kimarad.

Az ellenvetéseket megfogalmazók ugyanakkor állították, hogy senki nem adhat biztonságot, hiszen maga a költségvetési rendszer az, ami bizonytalan – vagyis a probléma túlnő az amatőr művészeti területeken. Végeredményben azonban megfogalmazódott, hogy az igény a kiszámíthatóságra erős, sőt, visszajelzésekre is szükség lenne. A jelenlegi rendszer életidegen, sem a civileket nem vonják be kellőképpen a döntéshozásba, sem a kiírásokban nem fogalmazódik meg a valóságos/szükséges támogatások iránti igény.

(Ilyen a már említett műhelymunka, a fesztiválokra utazás költségei, stb.) Igen sokszor nincs eldöntve és meghatározva a cél, hogy milyen stratégiákat kell egyáltalán támogatni.

– Nagyobb vitát, heves „összecsapást” eredményezett az oktatás kérdése. A jelenlévők többsége tudomásul vette, hogy a régi művészeti oktatási rendszer (csoportvezetők képzése, működési engedélyek kiadása) megszűnt, hogy a pedagógus és közművelődési akkreditációk révén új továbbképzési lehetőségek jelentek meg, és a művészeti iskolák is tovább „színezik” a terepet. Néhányan azonban, főként akiket ez hátrányosan érint – hiszen éppen a vezetők és képzők képzése esetén érezhetők erősen a jogosítványok körüli anomáliák – a szakmászított képzést szeretnék elérni, az OKJ-s képzéstől remélve a helyzet megoldását. Konszenzust nem sikerült elérni – noha a prob-

lémát valamennyien lényegesnek érezzük. Kimondatott azonban, hogy a kérdéssel foglalkozni kell, egyeztetést kérve a minisztériumok illetékeseitől, tárgyalási lehetőségeket teremtve. Felvetődött az is, hogy a drámapedagógiai szakirányú továbbképzések főiskolákra akkreditált kihelyezéseihez hasonlóan a kidolgozott tantervekkel kopogtassunk bizonyos felsőoktatási intézményekben, és bizonyítsuk, hogy „nekik” miért is fontos ez. Megfelelő fogadtatására és elutasítására pozitív és negatív példák egyaránt akadtak. *El kell érni, hogy a művelődési intézmények „gerjesztő erővel” hassanak a főiskolákra, gyakorlati intézményként, a közösségeket befogadó jelleggel.* (Miután a főiskolákon, egyetemeken alig akad lehetőség a közösségi művészetek gyakorlására, az alkotó közösségekben való munkálkodásra.)

Abban valamennyien egyetértettünk, hogy képzésekre, folyamatos és valódi ismereteket nyújtó képzésekre éppúgy szükség van, mint a megfelelően elismert jogosítványokra. (Külön probléma a művészeti iskolákban való tanítás, ott jelenleg bizonytalan a helyzet, mást mond a jogszabály, és mást a gyakorlat.)

– Jelentőségteljes kérdésként vetődött fel a kiadványok ügye. Területünkön jószerivel csak a drámapedagógiai és gyermekszínházi központú kiadványozás tekinthető megoldottnak, egyrészt a Magyar Drámapedagógiai Társaság, másrészt éppen a veszprémi illetőségű VEGYEDE jóvoltából, miközben minden területen szükség volna friss irodalomra, legyen az előadható darab, versgyűjtemény vagy szakmai folyóirat. Előrelépés csak a megfelelő pályázati kiírások segítségével, összehangolt munkával érhető el. (Ezen a területen is fontos volna a konszenzus.)

Az eredeti művek mellett pályázatokat kellene kiírni fordításokra is, és le kellene „porolni” a már meglévő, bár sok vonatkozásban elavult Színháztéka/Bábjátékos Könyvtár sorozatokat. (Erre a felvetésre a szekcióvezető elmondta, hogy ez a terv már munkatervben is megfogalmazódott, megfelelő anyagi háttér hiányában azonban nem valósulhatott meg.) Tervek több oldalról is vannak a megfelelő drámatár kialakítására – interneten is.

Szóba került a dráma-mellékletek, a klasszikus művek kiadása – miközben tény, hogy a megfelelő támogatás nélkül lassan halódik, bármilyen színvonalas és fontos is – a Versmondó, amelynek megmentése valamennyiünk érdeke lenne. *A kiadványok kapcsán is alkalmat kell keresni a tárcák (oktatási és kulturális), valamint a terület szakemberei közötti párbeszéd megteremtésére, illetve keresni kell a lehetőséget a pályázati alapok jó szándékú és irányú befolyásolására.*

Az igen tartalmas beszélgetés résztvevői – noha sokakban bennszakadt a szó – egyetértettek abban, miszerint a konferencia záródokumentumaként meg kell fogalmazni azokat a fent jelzett, fontos problémákat, amelyekkel találkozóva a döntési helyzetben lévők jobban megismerhetnék az amatőr színházi, versmondás, bábozás résztvevőit,

alkotókat és irányítókat egyaránt. Ha mindenki többet tudna erről a területről, valószínűsíthető, hogy a rájuk irányuló figyelem is nagyobb lehetne. Remek alkalom a megjelent „Alkotó emberek” című könyv, amelyhez csatolni lehetne – kéne – az elkészülő írásos összefoglalót.

A dokumentum elkészítésében megegyeztünk, abban a többi művészeti terület gondjait is összegezni igyekszünk.

Napirendi pontokba nem foglalhatóan, de felmerült:

– Hogy a szegedi versmondók egyesületbe tömörülve ápolják tovább nemes tevékenységüket, várva az érdeklődőket, keresve a szakmai képzés/továbbképzés lehetőségeit.

– Hogy egyes területek – Borsod-Abaúj-Zemplén és Jász-Nagykun-Szolnok megye – példája alapján a „Ki mit tud?” rendszerű találkozók, versenyeket is szorgalmazni kellene (a „Kultúrával a Nyugat kapujában”-hoz hasonlatosan).

– Hogy az egyes településeken szolgáltató jelleggel működő szakmai házak megoldhatnának sok problémát; a civil szervezetek és amatőr csoportok számára kedvezményesen használható fénymásoló, fax, a többi telekommunikációs eszköz, próba-, fellépő- és raktározási lehetőségek, konkrét segítség a pályázatok készítésében és elszámolásában, stb. – komoly támogató és megtartó erőt jelenthetnének a kisebb-nagyobb településeken működő amatőr művészeknek.

– Hogy valamelyik főiskolának fel kellene vállalni végre a középszintű „szakmunkás-képzést”, folytatva pl. a drámatagozatos gimnáziumokban a színházi ismeretek terén elkezdett képzést, visszaállítva a rendezői speciálkollégiumok intézményét.

– És felmerült még sok más, töredékben maradt gondolat. Azon leszünk, hogy további alkalmakat teremtsünk közös dolgaink megbeszélésére.

A szekciót meglátogatta Kovácsné Bíró Ágnes, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma főosztályvezető helyettese.

Tóth Zsuzsanna, szekcióvezető

Hagyományörzés szekció

Az ülés első szakaszában előadást hallottunk a Laczkó Dezső Múzeum hagyományápoló programjáról. A múzeum felkereste a térség településeit, a lakosság aktív közreműködésével valósította meg a programot, élővé varázsolva a helyi hagyományokat. Használati tárgyakról, viseletekről állandó kiállítás látható a múzeum épületében.

Az előadás arra igyekezett rámutatni, hogy az ember, a kisközösség a hagyományörzés alapja. Kihelyezett rendezvényeik céljai az anyanyelv ápolása (szlovák, német), egymás megismerése, a regionális kötődés, identitástudat

erősítése, az élményszerzés, és természetesen a kulturális attrakció.

A felszólalók az alábbi problémákat vetették fel: Nehéz a művészetoktatás és a művészeti együttesek, civil szervezetek elkülönülése, a művészeti iskolai rendszer kiforratlan, nem minden esetben felel meg a jogszabályi előírásoknak, gyakran a szakmaiaknak sem. A gazdag művészeti iskolák és a szegényebb kistelepülések rendezvényei, lehetőségei közti különbségeket kellene hosszú távon áthidalni. A fesztiválok más-más feltételrendszerrel működnek – ha egyáltalán vannak. Ezek egyensúlyba hozásában nagy szerepet játszhat a Hagyományok Háza.

A népi játék és kismesterség szakterületen nincs kiforrott módszertani együttműködés a Hagyományok Háza és a vidéki civil szervezetek között.

Több kérdésre válaszolva Héra Éva bemutatta a Hagyományok Házát: 18 fővel működik, jogfolytonosan folytatva a Magyar Művelődési Intézet programjait, képzéseket, szolgáltatásokat megtartva. Pedagógus tanfolyamokat bonyolítanak a Hagyományok Háza tematikája alapján 6 megyével karöltve, emellett további tanfolyamok akkreditálását tervezik fesztiválszervezők, zenészek és kistelepülések népművelői számára (hagyományismeret). Székhelyükön önálló képzéseik is vannak, műhelyrendszer kiépítését tervezik. Továbbra is megjelentetik módszertani kiadványaikat, jelenleg öt anyag vár kiadásra. A kézművesség területén oktatási CD-sorozatot állítottak össze. Nagy az érdeklődés az oktatók képzésére, melyet szintén folyamatosan végeznek. Működtetik a Táncház Archívumot, mely a néptánc mozgalom jelenlegi történéseit dokumentálja, a néptánc és népzenei médiatárát, mely az oktatók, gyakorló táncosok, zenészek számára nyújt módszertani segítséget. Az anyagokat később az Interneten is hozzáférhetővé teszik. Az intézmény helyet ad az országos szakmai szervezeteknek, munkájukat segíti, anyagilag támogatja (ez évente 5-5 millió forint).

A további beszélgetések során felvetődött a művészeteknek az élet más területei között betöltött szerepe, rangja. Kérdés, hogy milyen helyen van a népművészet a fiatalok értékrendjében. Erre igazán a jövő adhatja meg a választ. Probléma, hogy nem kellő mértékben foglalkozik a média a népművészetrel.

F. Tóth Mária, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Közművelődési Főosztályáról megerősítette a minisztérium pozitív hozzáállását a népművészeti kutató-hagyományörző munkához. Ez évben 35 millió forintot fordítottak országos szakmai rendezvények támogatására. Felhívta a figyelmet a módszertani anyagok készítőinek, terjesztőinek felelősségére.

Kary József felszólalásából kiderült, hogy az NKA-hoz benyújtott pályázatok költségvetése még mindig többszö-

SZAKMAI BESZÁMOLÓK

rösen meghaladja a pályázatok reális költségigényeit. Pályázatói és pályázói kultúrának kell kialakulnia, hogy az igények és a lehetőségek közeledjenek egymáshoz. Felvette, hogy érdemes volna feladat-ellátási szerződést kötni az említett országos szakmai szervezetekkel, biztosítva ezzel támogatottságukat, és a megfelelő színvonalat. Problémának tartja, hogy a települések népművelőire egyre több szakterület jut, így nem fordíthatnak egyikre sem teljes figyelmet. Megjelentek a kulturális vállalkozók, akik nem minden esetben szakmai szempontokat helyeznek előtérbe, érdemes munkájukra figyelni, szükség szerint segíteni, együttműködni.

Összegezve: A hagyományőrző mozgalom erős, mondhatjuk, hogy a többi területhez viszonyítva sikerágazat. Az intézményrendszer lehetőségei szerint ki tudja még szolgálni a mozgalmat, mely ma is nagy tömegeket vonz és mozgat meg. Erősíteni kell a művészeti oktatást, a helyi hagyományápolás szerepét, tovább fejleszteni a művészeti iskolai rendszert. Jó volna elérni, hogy a média az ügy jelentőségének megfelelő mértékben foglalkozzon a népművészeti eseményekkel. Fontos, hogy a Hagyományok Háza betöltse összefogó szerepét, új feladatokat kell találni, több területet gondozni. Az új típusú művészeti iskolák még nem találtak helyet az oktatási rendszerben, megfelelő érdekképviseletet, de hatékony szakmai és jogi ellenőrző rendszert is ki kell építeni. Érdemes volna átgondolni a pályázati rendszert, ne csak attrakciók, hosszú távú folyamatok is támogathatók, finanszírozhatók legyenek. Össze kell hangolni a központi és a vidéki módszertani munkát. Talán a legfontosabb a szakmai, gazdasági kapcsolatok építése, naprakész, állandóan használható adatbankok létrehozása. Fontos még az emberség, a barátság, a közös érdeklődés összetartó ereje.

Héra Éva, szekcióvezető

Vizuális művészeti szekció

A szekció helyszíne a veszprémi Művészetek Háza volt. Csoportunkban egyéni alkotók, megyei közművelődési intézmények vezetői, intézményi szakreferensek, galéria-vezetők, tulajdonosok, szakmai szervezetek képviseltették magukat, több mint 30 fővel.

Lehetőséget teremtettünk arra, hogy a szekció tagjai megismerhessék egymást, s mindjárt a bemutatkozás során megfogalmazzák kötődésüket a területhez. Egy-egy mondatban már ekkor megjelentek azok a problémakörök, melyek szekciónk tagjait érdekelték, érintették.

A plenáris ülésen a fotó területet nem érintette előadás, ezért Győri Lajos, a Magyar Művelődési Intézet szakreferense összefoglalta a fotóművészet jelenlegi tendenciáit. Álláspontja szerint a fotóművészetben alkotók státusza különbözik a többi vizuális művészeti ág résztvevőitől, mert

az amatőrség és a profizmus nem különül el egymástól.

Vitaindítójában a terület művészeti mecenatúráját problematikusnak ítélte, mivel a mozgalom 80 %-a vidéken dolgozik, alkot, ugyanakkor a támogatások 80 %-a Budapest centrikus.

A mozgalom szempontjából az alkotó embert helyezte központba, aki alkotó munkájával „közhasznú” tevékenységet folytat.

Szólt a fotó terület dokumentációs tevékenységéről, mely alapján állításai igazolhatók.

A problémakörben felvetett megállapításai általános érvényességet nyertek a vizuális művészetek területén.

A szekció résztvevői egyetértettek abban, hogy az amatőr – profi szembeállítás több évtizede csak terméketlen vitákat szült. A megjelent könyv címe a jövőre nézve önmeghatározó, melyben az értékkeremtő, alkotó ember, az alkotás elemzése, vizsgálata lehet az egyedül helyes gondolkodási, cselekvési irány.

A vizuális terület valamennyi szakágára érvényes az, hogy nem megkerülhető a szakmai ismeretek elsajátítása, a folyamatos tanulás, önképzés, a művészeti ág korábbi, s mai alkotásainak ismerete.

Ezért fontos mindnyájunk számára a közösségeket vezető szakember, tanár, a művészegyeniségek szerepe. A hozzászólások bizonyították, hogy ahol tradicionálisan karizmatikus személyek vezetik a művészeti csoportokat, ott az érték nem csak megteremtődik, hanem tovább él. A szakágakban működő művészetpedagógusok munkája eredményeképpen elképzelhető a felsőoktatási intézményekbe való bejutás is.

Tényként állapították meg, hogy a művészeti műhelyek száma csökkent. Az okokat a művelődési intézmények tárgyi, személyi, anyagi feltételeiben, a mecenatúra kialakulatlanágában látják.

Továbbvivő gondolatként fogalmazódott meg, hogy a műhelyek hiányát részben pótolhatják az időszakos művészeti telepek, intenzív képző, továbbképző munkája.

A bemutatkozási formák, (fesztiválok, országos kiállítások) a műhelymunkák eredményeit kell, hogy felmutassák, s nagyon fontosnak láttuk, hogy egymás munkáinak megismerése, elemzése szakmai fejlődést eredményezhet.

A plenáris ülésen megfogalmazott gondolatokhoz hasonlóan, hangsúlyosan jelent meg a művészeti kritika hiányának problémája. A kritika ugyanúgy hiányzik a helyi, a megyei, mint az országos médiumokból.

Továbbvivő javaslatként hangzott el, hogy ennek elensúlyozására használni kell az új médiumokat. (Kritikai vagy méltató írások Interneten való megjelentetése.)

Az alkotók és az alkotások bemutatásának fontos helyszínei a különböző galériák, kiállítóhelyek. Követendő gyakorlatnak tartjuk a Vas megyei szaktanácsadást, melynek keretében a kisebb településeken működő kiállítóhelyek vezetői éves munkaterv alapján megyei egyeztetést tartanak, ahol megbeszélhetik az őket érintő kérdéseket.

A szekció résztvevői áttekintették a vizuális terület

nemzetközi kapcsolatrendszerét. A képző és iparművészet területén hivatalos nemzetközi szövetség híján megállapításra került, hogy az önmenedzselő galériák, egyéni alkotók tudnak kapcsolatot kialakítani, súlyos anyagi terhek elvállalásával. A fotó és filmművészet területén az országos szervezetek csak központi támogatás igénylésével kapcsolódhatnak a nemzetközi áramlatokba.

A vizuális szekció ajánlása a konferencia határozataihoz:

1. A Nemzeti Kulturális Alapprogram pályázati rend-

szerét célszerű a megyei vagy regionális pályázatokhoz kapcsolni, annak érdekében, hogy egy-egy terület forrásai tovább bővíthetők legyenek. (Ahol ilyen még nincs, úgy ott ösztönző hatású is lehetne ez a gyakorlat.)

2. A pályázatok elbírálásánál az esélyegyenlőség biztosítása kiemelt szempont legyen, jobban érvényesüljenek az alkotó folyamatokat támogató döntések.

3. A Magyar Művelődési Intézet alakítsa ki a művészeti mozgalom Internetes információs rendszerét.

Fekete Márta, szekcióvezető

KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS A SZÍNJÁTSZÁS SZÜKSÉGES VOLTÁRÓL

VI. Országos Falusi Színjátszó Találkozó és Konferencia

Adács, 2002. november 21-22-23.

A beszélgetés, melyet Kiss László vezetett, csendes nederben indult. Az alábbi összegzés sűrűménye kíván enni egy családi hangulatú, ám mégis fontos dolgokat moncolgató délelőttnek – úgy tűnik, a többség most a gyakorlati kérdések felé fordult, és a máskor ügyes-bajos dolgaink megbeszélése iránt fogékonyak többsége most ávol maradt. *(A beszélgetéssel párhuzamosan többféle; hamaturgiai, színészvezetési és játéktechnikai tréningen lehetett részt venni. A lejegyző megjegyzése.)*

A kérdések, amelyek felmerültek, hihetetlenül fontosak, mondhatni a levegőben lógnak. Minden szakmai találkozón újra és újra körbejárjuk ezek zömét, más művészeti ágakban is, mivel a megváltozott kulturális környezetben, a szórakoztató nagyipar népbudító törekvései ellen egyre gyakrabban szólalnak fel a passzivitásra ítétek, akik számára nem elég a kereskedelmi televíziók valósága. A saját életüket keresik, és az abban felmerülő kérdésekre keresnek választ. És önmagukat találják meg a cselekvésben, a színjátszásban, a művészetek gyakorlásában.

Ezekből a kérdésekből és válaszokból adunk most köz- e néhányat.

A beszélgetés első negyedében a helyzetképet vázolták a jelenlévők. Elhangzott, mint már annyiszor, hogy az amatőr színjátszók összefogása, koordinálása kikerült a zétzilált és funkcióváltáson átment megyei közművelődési intézmények hatóköréből, s noha a rendszerváltás óta el- elt esztendőik során nagyrésztük megtalálta és kijelölte a naga helyét, bizonyos funkciókat átengedtek a civilek- iek. A színjátszók, bár az intézményi háttér hiányát erő- en megérzik, önkezükbé vették sorsukat. Éppen a színját- zás területén számos civil szervezet működik, így a szakág mszerveződése jónak mondható. Érdekes, hogy ahol iga- án jól működik a civil szervezet, ott újra erősödik az gyüttműködés a közművelődési intézményekkel, hisz oltaképpen még mindig ezekben a berkekben van lehe- sség a folyamatos létre, műhelymunkákra, fellépésekre.

A jelenlévők fájdalmasan emlegették a már sokszor elhangzott sirámokat, hogy 89 után jószereivel eltűntek az erős megyei intézmények, s belőlük az egyes művészeti szakágakat teljes lélekkel vivő szakemberek. Míg régen egy-egy szakágra jutott egy munkatárs, most a legtöbb helyen az amatőr művészetek egésze – esetleg a népmű- vészet külön – tartozik egy népművelőhöz. Pedig még mindig ott mennek jól a dolgok, ahol a közművelődési szakember igazi gazdája a csoportnak, menedzseli, segíti, szereti őket. Kell az infrastrukturális háttér is, hiszen e nélkül ma már információhoz sem nagyon jutni.

Sok esetben érezhető összefüggés a színjátszás fehér folt- jai és a megyei intézmény hiánya, illetve nem kielégítő működése között. Mert ma is ott aktívabbak a csoportok, ott élénkebb az élet, ahol a megyei intézmény aktív, ahol több munkatárs foglalkozik az amatőr művészetekkel. S talán nem csodálkozhatunk azon sem, hogy ahol egyfajta művészet élénk, ott előbb-utóbb más művészeti ágakban is jelentkezik igény.

Ennek kapcsán arról is sok szó esett, hogy az amatőr színjátszás sokkal inkább közösségi, mint esztétikai érté- keket hordoz. Parázs vita szikrázott fel, melyik fontosabb; hiszen bár a közösségteremtő erő fontos, nem hagyható figyelmen kívül ez utóbbi sem. A tevékenység esztétikai szintje legyen azonban bármilyen alacsony – még mindig százszor inkább ezt kell pártolni, mint a kakasviadalokat, ne adj'úrsten a valóságshow-kat. A rövid vita során vé- gül a jelenlévők egyetértettek abban, hogy meg kell húzni egy esztétikai szintet jelző vonalat, mert itt mégiscsak a színház a fontos. Itt és ekkor hangzott el azonban az a pél- daértékű történet, miszerint egy határmenti faluból 1956- ban többen azért nem disszidáltak, mert bemutatóra ké- szült a színjátszó csoport, próbálni kellett. Lehet, hogy az akkor létrehozott előadás nem volt tökéletes, de memé- e valaki cáfolni, hogy annak a színháznak óriási ereje volt? Olyan kohéziót képviselt – és képviselnek ma is az ilyen színjátszó csoportok –, amely a művészet megtartó erején

SZAKMAI BESZÁMOLÓK

túlmutat. Nem kell ecsetelni ezeknek a helyi közösségre gyakorolt hatását sem. Egy közösség képes együttgondolkodni, együtt cselekedni a művészi alkotómunka során. A vitavezető Kiss László itt elmondta saját történetét – a tény valóságát egyetértés kísérte – egy ifjúsági színjátszó csoportról, amelynek tagjai öt éven át dolgoztak a vezetésével, ez idő alatt 41 fiatal fordult ott meg akikről tudható, hogy valamilyen szinten ma is összetartanak. Mindegyikükkel „el tud számolni” – mind tisztességes ember lett, s ebben a színjátszós indíttatás is benne rejlik. Arról nem is beszélve, hogy ők negyvenegyen továbbadtak valamit a környezetükben, megfertőztek további embereket. Vagyis jobbítottak a világon. Hány kiemelkedő színművész kapta az első inspirációkat éppen egy-egy ilyen csoportban, ki tudná megmondani?

Németh József egy színjátszóst idézett saját újságukból, a *Deszkából* (Keresztesi János):

„A színjátszás nagyon-nagyon fontos dolog. Azok közül, akik akkor színjátszó táborban voltak és színjátszók voltak, nagyon kevesen lettek színészek, s nem is akartak azok lenni. Viszont az élet azon területén, amit később választottak, sikeresek lettek. Mert a színjátszás alapja, hogy mindig az adott helyzetet kell teljes mértékben kielemezni, és az adott helyzethez képest kell helyesen reagálni. Ezt tanulták meg ők, azért lettek sikeresek később.”

Ha valamely művészeti ágban igaz, a színjátszásban százszorosan; itt a közösség, amely együtt dolgozik, holdudvart is teremt maga köré, megtermi a maga közönségét. Szervező erőként működnek a csoportok a falu, kisebb város életében is. (*Jelen esetben a falusi, kisvárosi csoportok kérdései domináltak. A nagyvárosokban más szempontok is érvényesülhetnek! A lejegyző megjegyzése.*)

Vendégfogadó helyünk az ékes példája ennek. Adácson a színjátszók adják alapját a faluszépi egyesületnek is, de a kulturális élet minden szinten a közreműködésükkel zajlik. A színjátszó találkozók segítőgárdája az évek során szinte automatikusan duzzadt föl; ma már kérni sem kell, önkéntesek jönnek és fáradoznak az egybegyűltekért. Megalakították a Kulturális Egyesületet, kiváló táncscsoport működik a településen, több korosztályban. Az egész faluban érződik, hogy itt tesznek valamit az emberek, és örülnek annak, amit létrehoznak, egymás sikereinek is. A színjátszó csoport tagjai egyébként még a nyári szabadságukat is együtt töltik. Elhangzott az is, hogy a színjátszás voltaképpen a demokrácia alapja – vagyis az abban megnyilvánuló szereplések, a tömegek előtti megszólalás tudománya „kicsiben” itt sajátítható el. Sajnos, az oktatási rendszerünk még mindig a teljesítményre épít – nem díjazza a közvetítő erőt, csak az ismeretet. Azok, akik belekóstoltak a színjátszás tudományába, és képesek érzelmeket, gondolatokat közvetíteni – szószólókká válhatnak, válnak egy közösséggé.

Nem véletlen, hogy a drámapedagógia olyan hamar népszerűvé vált; hiszen épp ezt a szükségletet „lovagolta” meg. Ha jól körülnézünk, lépten-nyomon láthatjuk, meny-

nyire hiányzik a testi kifejezés, a metakommunikáció váltalt és kifejező volta, a magabiztos megszólalások, a pontos kifejezőkészség. A jelenlévők példaként hozták fel, hogy felnőtt emberek (főiskolások), akik népművelőnek készülnek, mennyire rettegenek mindenféle megnyilvánulástól; milyen sok játékoság kell ahhoz, hogy felszabaduljon bennük a sok-sok gátlás. S érdemes megfigyelni, hogy a megfelelő közegben, drámapedagógiai, színházi játékok segítségével hogyan képesek megnyílni... miközben persze még igazán rutinos színjátszóknak is küzdeniük kell idegen közegben a félelem ellen. Mondják, bennünk, magyarokban van genetikailag kódolva a félelem. Franciaországi példák kerültek elő, ahol bezzeg idős bácsika is gátlástalanul és pontosan (!) fogalmazta meg véleményét egy népnünpélyen, ahol hirtelen és váratlanul színpadra szólítottatott. (Valójában a különbség a társadalmi berendezkedések az egyéntől való elvárásainak különbözőségében keresendő. A szerk.)

Egymást erősítő vélemények hangzottak el arról, hogy a deviáns fiatalok, gyerekek mennyire magukra találhatnak egy csoportban, hogy micsoda lehetőséget kapnak arra, hogy itt valakik legyenek – miközben az iskolában csak az utolsók között kullognak, és a fegyelmezések állandó célpontjai. Hányan vannak, akik azért drogoznak, mert magányosak, mert senki nem érti őket, mert otthonuk sincs, vagy ha van, semmi szeretetet nem kapnak – egy színjátszó csoport csodákat tehet az ilyen fiatalokkal. (*Itt közbevetőleg álljon a lejegyző mániája, aki úgy gondolja, hogy a művészeti tevékenység össznépi mentálhigiénés program lehetne, hatásosabb és olcsóbb, mint bármely más drog vagy depresszió prevenció.*)

Sajnos, a mai eredmény-centrikus világban a személyiség fejlődését még nem akarjuk mérni; még felvételi tesztekben gondolkodunk és nem fejlődni képes emberekben. Az iskolák között is az a „jobb”, ahonnan több gyereket vesznek fel, nem az, amelyik igazi alma mater, és a lelkét is gondolja a tanulónak, nem csupán az előmenetelét. Pedig az, hogy valaki később mérnökként, tanárként, orvosként hogyan viselkedik majd embertársaival, valahol itt dől el.

Itt Adácson, öröm színházat csinálni. Nem csupán azért, mert a közösség jó, de remek a közönség is. A környező falvakkal olyan kapcsolat alakult ki, amelyben valódi színházpótló funkciót tölt be a csoport. Ez egyébként más helyeken, jól működő színjátszó csoportoknál is így van. A vidéken élő emberek nagy része alig-alig jut el valódi közsínházba, a fesztivált például ezért is fogják fel ünnepként.

Ez is bizonyítja, hogy hál'istennek az élő emberi megnyilvánulásoknak, színházi előadásoknak sokkal nagyobb a jelentősége, mint a „konzervnek” – a televízióknak.

Érdekes kísérlet volna, ha egyszer valaki összevetné a profi és az amatőr előadások nézőinek számát... nagyon valószínű, hogy meglepődnénk. Elég, ha csak a Magyar Drámapedagógia Társaság által szervezett Weöres Sándor

gyermekszínijátsszó találkozó résztvevőinek és nézőinek számára gondolunk, amikor is közel 500 csoport mutatkozik be, átlag húsz fővel – minimálisan az iskolai, de a felmenő rendszer többi állomásán a városból, megyéből, országból összesereglett nézők előtt.

És nyugodtan idesorolhatjuk az Országos Diákszínijátsszó Egyesület, a Szakmunkásokért Kulturális Egyesület felmenő rendszerű versenyeit, a különböző megyei és regionális találkozókat... Hiánypótló találkozók, mint az adácsi is, más helyen is szerveződnek, például Sümegen, ahova 2003 tavaszán olyan csoportokat várnak, amelyek településein a színpadról jószerivel csak az ő szájukból hangzik el élő szó...

(De megemlíthetnénk itt olyan kezdeményeket is, mint a szintén hiánypótló zenés színházi találkozó, a *Scherzo*, felváltva *Békéscsabán és Pápán*; az olyan kezdeményeket, mint a *csongrádi* vagy a *hajdúnánási színijátsszó napok*, a *celldömölki Soltis Lajos színijátsszó találkozó*, a *vasvári fesztivál*, a *Moson megyei színijátsszó találkozó*, vagy éppen *Mátészalka*, ahol több napon át zajlik a *megye színijátsszó csoportjainak bemutatkozása*,...és sorolhatnám – a lejegyző megjegyzése!)

Az előzőekben megfogalmazott, a laza beszélgetésből kihámozott vélemények alapvetően pozitív jövőképet vázolnak. A beszélgetők valamennyien részesei az élő és folyamatos párbeszédnek a színijátsszó szükséges voltáról. Azon igyekeznek, hogy a különféle kiadványok – *Színfolt*, *Játékos*, *Deszka* (a Veszprém megyei színijátsszók lapja), a *Versmondó* – hogy a legismertebbeket említsük, minél rendszeresebben megjelenjenek, noha permanensen anyagi gondokkal küzdenek. Néhány százezer forintból igen sok emberhez lehetne eljuttatni az információkat, de arra sem mindig elegendő a pénz, hogy egyáltalán megjelenjenek a lapok, nem hogy a szerzők honorálására. Igen sok energia megy el – anyagi és erkölcsi áldozatvállalások, rengeteg időráfordítás – mégsem halad ez a szekér zökkenőmentesen. Ez még nem a polgári társadalom jóléti szintje, ahol a tudatos, adózó polgár mecénásként van jelen a művelődési folyamatok szponzorálásában. Ha ki lehetne számítani az önkéntes munkák árát, a befektetett energiák árát – szemünk-szánk elállna.

Ez a tevékenység teljes egészében a világ jobbítására irányul, és nincs megbecsülése. Gyakorta a helyi lapok sem adnak hírt egy-egy beszámolóról, az általános média-visszhang szegényes. Noha folyamatosan dolgoznak a csoportok, nincs igazi kifutásuk a dolgoknak. Egy szintet elérve látni kéne a továbblépés lehetőségét, de erről sehol semmi... Nem tudhatni mi a „tovább”.

Veszélyesnek ítélték meg a jelenlévők a nyugati példák beszivárgását, gondolkodás nélküli átvételét. Ezzel csak az értéktelen, a silány, a gyökereinkhez nem köthető kifejezésformák üres másolását érzük el. A tevékenység minősége éppen attól más, hogy meg kell küzdeni a sikerért, sok munkát kell belefektetni – és olyat kell felszínre hozni, ami a miénk. Lásd: kórusmozgalmunk kiemelkedő eredményei.

A különféle turista-látványosságként vonzó programokba beköltözött a tingli-tangli, s már a folklór sem egyértelműen tiszta. (Az persze tiszta, csak az elnevezést alkalmazzák olyasmire, ami már régen nem az! A lejegyző.)

A kerekasztal-beszélgetés résztvevői felelegették a színijátsszó másik „betegségét” is – nem nagyon tudunk megmutatkozni külföldön, hiszen ha a környező országok magyarul beszélő településein turnéznak is csoportok, az utazási költségek nagyon megterhelik az amúgy sem rózsás állapotú csoportkasszát, a csoportok minden ellenszolgáltatás nélkül, csupán az ellátásért játszanak (*hja, a régi szép idők, vándorszínészet!*) –, s sokszor az effajta játéklehetőségek is csupán a személyes ismeretségeken, kapcsolatokon múlnak. Szorgalmazni kellene valamiféle cserelhetőséget, mégpedig úgy, hogy a csoportoknak ne kerüljön pénzébe... (Csak emlékeztetőül; ebben az esztendőben óriási előrelépést jelentett, hogy a magyar amatőr művészeti csoportok számára utazási keretet különített el a minisztérium, igaz ebből most még csak a legkiválóbbak részesültek – a szakmai civil szervezetek javaslatai alapján – de ez is nagy szó! A lejegyző.)

Összegzésképpen megállapítható – nem éppen revelációként – hogy az amatőr színijátsszó csoportok sokat tesznek, és még többet tehetnek a helyi közösségek megerősödéséért, a helyi demokráciáért, színházpótló funkciójuk és kultúra közvetítő tevékenységük révén. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy sok kis településen ezek a csoportok jelentik a színházat, az emberi kapcsolatok e különös tükrét. Ha eljutnak külföldre, a legközvetlenebb módon reprezentálják Magyarországot, emberközben megmutatva kultúránkat. A jelenlévők hiszik, hogy nem csupán a népművészet képes képet adni egy országról, hanem szintén hagyományában élő és abból táplálkozó más művészeti formák is. Mindannyian vallják, hogy a színijátsszó szükséges része életünknek, energiáinkat a jobbítás szándékával a színvonal emelésére kell fordítanunk, mindent elkövetve, hogy a színijátsszással foglalkozók számára korszerű színházi ismereteket közvetítsünk – ezzel is megteremtve az alapot ahhoz, hogy minden színijátsszó találkozó igazi ünnep lehessen.

Lejegyezte: Tóth Zsuzsanna

TÓTH ZSUZSANNA

MORZSÁK – AZ ILLYÉS GYULA ORSZÁGOS VERS- ÉS PRÓZAMONDÓ VERSENYRŐL

Legszívesebben azt írnám; ott volt a SZÉL, hideg, mégis szívem-melengető, amelyre rá lehet fogni a kicsorduló könyvet... Vagy azt, faragott játszótér négylovas hintója a fényesre sikált vasárnapi reggelben – Kiskece lányom, fehérbe vagyton... – ahogy nyikorog a szélben...

Vagy azt, megint csak a szél – ahogyan a csomagtartó-ból szélkilopta oklevelek után kapkodunk, vagy ahogy egy ozorai háziasszony törölgeti szeme sarkát a szélben, miközben lassan elindul az autó, és kifordulunk a kicsi utcából...

Sok, rég nem tapasztalt emberi gesztus élményét hoztuk haza magunkkal – úgy gondolom, mindahányan – akik ott voltunk Ozorán, 2002. november 9-10-én.

Ám nem tisztom, hogy érzelmes hurokon játszom, így visszakanyarodom a tényekhez.

A Magyar Versmondók Egyesülete kezdeményezésére, a Magyar Írószövetség pártoló egyetértésével és a Magyar Művelődési Intézet operatív részvételével – a három szervezet közösen hirdette meg ez év februárjában a költő születésének 100. évfordulója előtt tisztelegő vers- és prózamon-dó versenyt, amelynek védnökségét Illyés Mária, a költő leánya, és a Tolna Megyei Illyés Gyula Emlékbizottság vállalta.

Szándékaink szerint Illyés Gyula költészetének népszerűsítésén túl, a társadalomért felelős, gondolkodó embert szeretettük volna reflektorfénybe állítani. A kezdeményezés mellé – mint már oly sokszor – jónéhány megyei kolléga, a közművelődési intézmények álltak segítőként, támogatóként, lebonyolítóként. Nélkülük ez a rendezvény soha nem valósulhatott volna meg.

Több megyei elődöntő után – amelyek közül külön ki kell emelni Zsédényi Mária (Budapest), Dohorné Kostyál Zsuzsa (Szeged), Bukor Irén (Szolnok) és Tóth Enikő (Nyíregyháza) remek szervezésű találkozóit – összesen hat regionális döntő szervezésére került sor. Köszönetképpen azon kollégák névsora, akik ezek szervezésében vállaltak orszá-lánrészt (a regionális döntők időrendjében): Bóka Mária (Székesfehérvár), dr. Dékány Sándorné (Győr), dr. Szűcs Lászlóné (Miskolc), Kiss Mariann (Budapest), Csizmazia Sándorné és Hajós Zsuzsa (Szekszárd, Dombóvár – ők együtt dolgoztak a sikerért) – valamint a kecskeméti regionális döntőnek helyet adó Ifjúsági Otthon igazgatója, Józsa Kata.

A színvonalról és a jelentkezők számáról minden me-gye és minden régió esetében mást és mást mondhatnánk. Bizonyos, hogy minden jószándék és igyekezet dacára Illyés Gyula költészete nem tartozik a slágerversek vilá-gába – ám úgy gondoljuk, éppen ezért megszólaltatói valódi találkozásokról, nem pedig ad hoc verstanulások-ról tettek tanúbizonyságot. Aki Illyést mond, annak ma

mondanivalója van, ez derült ki fiatalok és idősebbek – szép számmal voltak tiszteletre méltó korú versmondók a versenyzők között – versmondásából egyaránt. Sajnála-tosnak ítéljük, hogy némely megyéből egyáltalán nem volt jelentkező – örvendetes viszont, hogy felhívásunk eljutott a határon túli területekre és kifejezetten jó szín-vonalú versenyzők érkeztek a Felvidékről éppúgy, mint a Vajdaságból.

A döntő helyszínéül Ozorát választottuk, az addigra megújulni látszó Várkastélyt. Előzetes látogatásaink, egyeztetéseink alkalmával öröm volt látni, ahogyan for-málódik, alakul a felújítás során a nemes szépségű kastély, amely már tavasszal is otthont adott az Illyés Gyula Em-lékkiállításnak. A kiállítás gazdag anyagát Endreffyné Takács Mária múzeológus – aki egyben a simontornyai Vármúzeum igazgatónője és az ozorai kastély vezetője is, s akitől igen sok segítséget kaptunk – és dr. Vasy Géza irodalomtörténész válogatták. Gazdag kiállítás ez, a do-kumentumokon túl intim tévé-térrel, ahol a videofelvé-telekkel Illyés, az ember is közel kerülhet a látogatókhoz.

Szerencsétlenségünkre a fűtés nem készült el, így a tervezett várbeli helyszín helyett az ozorai Művelődési Házban – kellemes, rendezett körülmények között, és szép számú közönség részvételével került sor a döntőre, 2002. november 9-én. Az ozorai polgármester asszony, Scranicz Istvánné az első perctől remek partner volt, s a döntő napján ő és csapata egészen kiváló házigazdának minő-sült.

A helybeliek kedvessége, figyelmessége, a döntőbe ju-tott 19 versenyző magas színvonalú versmondása igazi ünneppé tette a délutánt. Ezt koszorúzta meg a másnap, november 10-én Rácegresen, a költő szülőföldjén tett lá-togatásunk. Útközben bekukkantottunk a simontornyai Vármúzeumba, s csak az idő sürgetése végett távoztunk onnan viszonylag rövid idő után.

Rácegresen kivételesen meleg fogadtatásban volt ré-szünk a pálfai önkormányzat részéről – a polgármester és csapatából néhányan előző napon végignézték a versenyt! Itt megtekintettük a költő első iskoláját, és a szülőház he-lyén álló emlékoszlopnál koszorút helyeztünk el.

Meghatóan őszintévé tette tisztelegésünket a költő óri-ás előtt, ahogyan a verseny harmadik helyezetteje, Udud István tolmácsolta ott Illyés *Nem volt elég* című költemé-nyét, ahogyan az első és második helyezett, Nagy Tímea és Papp Emese közösen elhelyezték emlékkoszorúnkat, és nem utolsósorban azok a sallangmentes és mégis feleme-lő szavak, amelyeket Kiss László, a Magyar Versmondók Egyesülete alelnöke fogalmazott meg – ott a pusztán, a hajunkba kapó, szabadon nyargalászó szélben.

Jegyzőkönyv az Illyés Gyula Országos Vers- és Prózamondó Verseny döntőjéről

Ozora, 2002. november 9.

A döntőn 19 versenyző vett részt.

A zsűri elnöke: Domokos Mátyás irodalomtörténész

A zsűri tagjai: Jancsó Adrienn Kossuth-díjas előadóművész
Tóth Zsóka Radnóti-díjas előadóművész
Dr. Horváth Béla főigazgató (JPTE Illyés Gyula Főiskolai kara, Szekszárd)
Popper Ferenc, a Magyar Versmondók Egyesületének elnöke

A versenyzőktől két vers hangzott el a délután folyamán, ezután került sor az ünnepélyes eredményhirdetésre, amelynek jutalmait ezúton rögzítjük.

Valamennyi versenyző megkapta a Nap Kiadó három kötetét (*Nem menekülhetsz*, szerk.: Domokos Mátyás, *Hűtlen jövő*, szerk.: Csoóri Sándor, *A törzs szavai*, szerk.: Domokos Mátyás és Szathmári István), valamint az Ölveczky Gábor grafikusművész-kalligráfus által készített emléklapokat.

A könyveket Sebestyén Ilona, a Nap Kiadó igazgatója, az okleveleket Domokos Mátyás, a zsűri elnöke adta át.

8 versenyző kapta meg az Észak-Keletmagyarországi Regionális Versmondó Egyesület kiadásában, Buda Ferenc szerkesztésében megjelent *Szavak sziluetdje* c. kötetet, amelyet dr. Lutter Imre előadóművész, a Magyar Versmondók Egyesületének alelnöke adott át, név szerint a következőknek: **Stolmár Nándorné (Székesfehérvár)**, **Deák Norbert (Szekszárd)**, **Breier Mónika (Pilisvörösvár)**, **Tüzes Imre (Kisvárd)**, **Bors Anikó (Fertőd)**, **Deák Vera (Szekszárd)**, **Lamm Anita (Györköny)**, **Herbály Jánosné (Bugac)**.

Szekszárd Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának díját, Móser Zoltán fotóalbumát, Kocsi Imre Antal polgármester megbízásából Pócs Margit polgármesteri titkár adta át a következőknek: **Deák Norbert (Szekszárd)**, **Breier Mónika (Pilisvörösvár)**, **Tüzes Imre (Kisvárd)**, **Bors Anikó (Fertőd)**, **Deák Vera (Szekszárd)**, **Lamm Anita (Györköny)**, **Herbály Jánosné (Bugac)**, **Stolmár Nándor-né (Székesfehérvár)**, **Szalay Álmos (Dunaújváros)**, **Csémi Andrea (Nagymegyér, Szlovákia)**.

A Magyar Művelődési Intézet különdíját, 1-1 művészeti albumot **Szalay Álmos (Dunaújváros)** és **Csémi Andrea (Nagymegyér, Szlovákia)** vehette át Tóth Zsóka művészeti igazgatóhelyettől.

A Magyar Versmondásért Alapítvány által felajánlott könyvcsomagot Virág László ügyvezető titkár adta **Stolmár Nándornénak (Székesfehérvár)**.

A Magyar Versmondásért Alapítvány által felajánlott táborigazgatói részvétel lehetőségét, az V. Vörösmarty Mihály

vers- és prózamondó táborban **Antal Nikolett (Szatmárcseke)** nyerte el.

A meghívót Virág László ügyvezető titkár adta át.

Ozora Község díját vehette át **Lukács Jánosné (Tata)** Schranz Istvánné polgármester asszonytól.

A Magyar Írószövetség által felajánlott értékes könyvcsomagokat Czigány György, a Magyar Írószövetség költői szakosztályának elnöke adta át három versenyzőnek. Akik kapták: **Orbán György (Zsira)**, **Dudás Dorottya (Budapest)**, **Antal Nikolett (Szatmárcseke)**

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által felajánlott pénzjutalmakat Papné Istenes Márta vezető főtanácsos adta át. 15 ezer forintos díjat kapott **Lukács Jánosné (Tata)**, 35 ezrest **Torma Mária (Budapest)**, 50 ezer forintos jutalmat **Wahl László (Budapest)**.

A Magyar Művelődési Intézet díját, Ölveczky Gábor grafikusművész kalligráfus alkotását a verseny harmadik helyezette, **Udud István (Fehérgyarmat)** kapta. A díjat Tóth Zsóka művészeti igazgatóhelyettes adta át.

A Magyar Versmondók Egyesülete díját, Cs. Kiss Ernő népi falfaragóművész Madonnáját, a verseny második helyezetteként **Papp Emese (Szabadka, Jugoszlávia)** vehette át a művésztől, és a MVE elnökétől, Popper Ferencről.

Az Illyés Gyula országos vers- és prózamondó verseny a művésznő által felajánlott fődíját, Bazsonyi Arany festőművész *Hazafelé* című festményét, a festő megbízásából Endreffyné Takács Mária, a simontornyai Vármúzeum igazgatónöje adta át. A díjat kapta a verseny első helyezette: **Nagy Tímea (Szolnok)**.

A versenyen megjelent Illyés Mária, a költő leánya, aki az alábbi különdíjakat adta át:

Tüzes Imre (Kisvárd) kapta Illyés Gyula: Petőfi című könyvét,

Papp Emese (Szabadka, Jugoszlávia) – Illyés Gyula próza-CD-jét,

Nagy Tímea (Szolnok) pedig Illyés Gyula vers-CD-jét, amelyeken a költő maga tolmácsolja műveit.

Ezen felül különdíjként könyvjutalmakat adott át (a zsűri által nem rögzített névsor alapján) 10 versenyzőnek Sebestyén Ilona, a Nap Kiadó igazgatója.

A jegyzőkönyvet készítette: Tóth Zsuzsanna művészeti titkár (MMI)

Hitelesíti: Tóth Zsóka művészeti igazgatóhelyettes (MMI), a zsűri tagja.

Budapest, 2002. november 11.

Tóth Zsuzsanna

AMIÉRT A TURISTA LEGINKÁBB ÚTRA KÉL

Tudósítás egy öko-kultúra konferenciáról

A MATUR Kulturális és Ökoturisztikai Tagozata a Fertődi Esterházy Kastélyban tartott konferenciát, melyet Dr. Lengyel Márton, a MATUR elnöke nyitott meg. A két tagozat *időszerű feladatain* kívül, egymáshoz való viszonyukkal foglalkozott. Az EU-csatlakozásra utalva említette, hogy fölértékelődik a turizmus jelentősége, és hogy a kulturális turizmus terén különösen nagy konkurenciára számíthatunk, hiszen a kínálati palettán minden megjelenik, az egyiptomi kultúrától a rejtélyes Húsvét-szigetek. A konferenciahelyszín aktualitásaként fogalmazta meg, hogy legjobb műemlékvédelem: a hasznosítás.

A kulturális turizmus nyereségével kapcsolatosan jegyezte meg, hogy az azzal együtt értendő, amit számos más területen (pl. közlekedés, szálloda, étterem, kölcsönzés, ajándék, stb.) is teremt. S hogy a források előteremtésére akár a Salzburgi Zenei Fesztivál gyakorlata is lehetőség, ahol fesztiváladót szednek mindazoktól (a fodrásztól az orvosig), akiknek a fesztivál többletbevételt jelent.

Dr. Faragó Hilda, a Miniszterelnöki Hivatal turisztikai kabinetfőnöke – úgy is, mint a MATUR főtitkára – a *turizmus általános kérdéseiről* beszélt. Ismertette az ágazat sokszektorú rendszerét, s kiemelte, hogy jelentősége egyre nő. Mint mondta, a turizmus munkásainak a dolga nehéz, mert nincsenek kitaposott ösvények. Lengyel Márton előadásához kapcsolódva azokat a tényezőket sorolta föl, amelyek a rendszerváltozás óta a magyar turisztika fejlesztését szolgálták; az ágazat korai privatizációjától kezdve a Széchenyi-tervig. Véleménye szerint az ágazat erősítését legjobban a marketing fejlesztése szolgálná, ezért a feladatok közül ezt emelte ki. Utalt arra, hogy ne csupán a turizmus gazdasági hasznára, a nemzeti össztermékben jelentkező hányadra gondoljunk, hanem nemzeti imázs teremtő, kulturális értékőrző szerepére is. Néhány régi szakma, népi kismesterség talán már kihalt volna, ha a turizmus nem hatott volna ez ellen. (Ilyen a szalmafonás Jász-Nagykun-Szolnok megyében. – A krónikás megjegyzése.)

Végül a nagybörzsönyi kisvasút példájával illusztrálta a turisztikai szektor hihetetlen gazdasági-társadalmi hatását.

Dr. Kárpáti László, a Fertő-Hansági Nemzeti Park igazgatója *Természetvédelem – világörökség* címmel szép példákat mutatott a természeti és kulturális értékek együttélésére az ország legújabb világörökséggé lett területén. Mint mondta, nem véletlen, hogy herceg Esterházy épp ide építtette kastélyát.

Lingauer János, a MATUR Ökoturisztikai Tagozatának elnöke *Az ökoturizmus és a kultúra kapcsolódásai*-t a történelmi korok kronológiai sorrendjében bizonyította számos példával. Kiemelte, hogy egyetlen kultúránk van, amelybe beleértendő a táj kultúrája is. S hogy az ökoturizmus nem csupán a nemzeti parkok turizmusa.

Varga Kálmán, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöke a *Magyarországi kastélyok jövőjéről* tartotta meg előadását, amelyből kiderült, hogy 2800 körüli műemlékről van szó, s 100-110 kastély helye, szerepe nem tisztázott ma még. Jelenleg három országosan kiemelt kastélyprogram (a gödöllői, a keszthelyi és a fertődi) gondoskodik a kétféle érték – a kulturális-történelmi és az építészeti műemléki látványérték együttesének újratertéséről.

Némethné Kemenes Mária, a MATUR Kulturális Tagozat társelnöke, a Kastélyszálló igazgatója, a konferencia háziasszony-szervezője szövegezte a kastély látogatottságáról, s egy új programról, amely a kastélyok közötti együttműködésre alapozva egy Esterházy-út kialakítását veszi célba.

Dr. Horváth Attila, a MATUR Kulturális Tagozat társelnöke, a rendezvény krónikása a *Tourinform-irodák művelődési otthonban való működési tapasztalatairól* beszélt, 20 intézményben folytatott vizsgálatának tapasztalatait felhasználva. Előadásában rámutatott a két intézménytípus előéletéből adódó együttműködés racionális elemeire. A kutatás során beérkezett válaszok alapján egyértelmű, hogy az intézmények döntő többsége célszerűnek és eredményesnek tartja az együttműködést; az intézmények fekvése, megközelíthetősége, infrastruktúrája, nyitva tartásának jellege, valamint látogató központúsága (a szolgálat jellege) miatt. Ahol probléma jelentkezett, az a két intézmény (fenntartói) finanszírozási gondjaira, illetve a működés jogi és szervezeti szabályozatlanságára utalt.

Végül a művelődési házak nemcsak turisztikai információ hordozó, hanem kulturális-turisztikai érték/termék előállító szerepére hívta fel a figyelmet. Megemlítette azokat a kis településeken dolgozó intézményeket, amelyek sajátos, egyedi turista csalogatásra képesek.

A konferencia résztvevői ebéd után tekintették meg a kastélyt és parkját. Ekkor került szóba, hogy a II. világháború előtt maguk az Esterházyak is bezárták a kastélyt, mint kiderült, közel 50 évre.

Este – a helyhez illően – hangverseny következett, amelyen megjelentek: Görgey Gábor kulturális miniszter és Ausztriából Esterházy Mihály.

A konferencia témájához mintegy illusztrációként kapcsolódott a szomszédos kisközség, Fertőhomok faluházának az avatása. A második napi autóbuzos programban ennek megtekintésére is sor került.

A konferenciának több mint 60 résztvevője volt, jöttek az ország távoli részeiből is, s köztük érdeklődő polgármesterek és önkormányzati képviselők.

Dr. Horváth Attila

SZAKMAI BESZÁMOLÓK

Az amatőr művészetekről

Tóth Zsuzsanna: Alkotó emberek – amatőr művészetek 42

Az alkotás joga – A veszprémi „Alkotó emberek” című, Országos Amatőr Művészeti konferencia záródokumentuma 44

A konferencia szekcióinak összefoglalói

A zenei szekció (Bodnár Gábor szekcióvezető) 46

Színjátszás, versmondás, báb szekció (Tóth Zsuzsanna szekcióvezető) 47

A hagyományörzés szekció összefoglalója (Héra Éva szekcióvezető) 49

A vizuális művészeti szekció munkájáról (Fekete Márta szekcióvezető) 50

Kerekasztal a színjátszás szükséges voltáról – VI. Országos Falusi Színjátszó Találkozó és Konferencia Adács, 2002. november 21-22-23. (A beszélgetést vezette: Kiss László, lejegyezte: Tóth Zsuzsanna.) 51

Morzsák – Az Illyés Gyula Országos Vers- és Prózamondó Versenyéről (Tóth Zsuzsanna) 54

Jegyzőkönyv az Illyés Gyula országos vers- és prózamondó verseny döntőjéről. Ozora. (Tóth Zsuzsanna) 55

SZAKMAI TUDÓSÍTÁS

Amiért a turista leginkább útra kél – Tudósítás egy öko-kultúra konferenciáról (Dr. Horváth Attila) 56

SZERZŐINK

Bagári Katalin 1953-ban született Szombathelyen. Tanár, kulturális menedzser, okleveles humán szervező. A Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ igazgatóhelyettese.

Beke Pál 1943-ban született Budapesten. Népművelő, a Magyar Művelődési Intézet igazgatója.

Bodnár Gábor 1961-ben született Budapesten. Zeneszerző. Az ELTE Tanárképző Főiskola zenei tanszékén tanszékvezető helyettes adjunktus.

Fekete Márta 1960-ban született Nagyváradon. Művészeti menedzser. A Magyar Művelődési Intézet Vizuális és Előadóművészeti Osztályának munkatársa, képzőművészeti referens.

Győri Lajos 1954-ben született Szentesen. Fényképész. A Magyar Művelődési Intézet Vizuális és Előadóművészeti Osztályának munkatársa, fotográfiai szaktanácsadó.

Héra Éva 1947-ben született Újszászon. Népművelő, könyvtáros. A Hagyományok Háza Népművészeti Főosztályának vezetője.

Dr. Horváth Attila 1942-ben született Szolnokon. Tanár, népművelő, oktatási, kulturális és turisztikai szakértő. A Matur Kulturális Tagozatának társelnöke.

Keresztes Mária Erzsébet 1976-ban született Esztergomban. Művelődésszervező, bölcész, újságíró. A Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Közművelődési Szolgáltató Irodájának művelődés-szervező szakalkalmazottja.

Keresztesi József 1943-ban született Veszprémpinkócon. Tanár, népművelő. Nyugdíjas. Közművelődési szakértő. A Tatabányai Népfőiskola titkára.

Kovács Norbert 1971-ben született Devecserben. Egyéni vállalkozó. „C” kategóriás táncoktató. A Néptáncosok Baráti Köre ügyvezető elnöke. Veszprém Megyei Néptánc Egyesület alelnöke.

Lángné Nagy Mária 1954-ben született Salgótarjánban. Népművelő, magyar szakos középiskolai tanár. A kecskeméti Erdei Ferenc Művelődési Központ és Művészeti Iskola népművelőinek csoportvezetője. A Magyar Népművelők Egyesületének tagja, a KKDSZ Bács-Kiskun megyei ügyvivője.

Magyar Ádám 1974-ben született Budapesten, érettségi után a Civil Rádió műszaki igazgatója.

Mátyus Aliz 1948-ban született Zalaövről. Író, népművelő, szociológus, a MMI Szín című folyóiratának főszerkesztője.

Mihályfi Márta 1950-ben született Császáron. Könyvtáros, tanár, a MNT Népfőiskola Intézetének igazgatója.

Pécsi Györgyi 1958-ban született Zalaszentgróton. Szerkesztő, kritikus, az Új Könyvpiac című lap főszerkesztője.

Péterfi Ferenc 1949-ben született Budapesten. Népművelő. A Magyar Művelődési Intézet Közösségfejlesztési Osztályának vezetője. A Közösségfejlesztők Egyesületének titkára. A Civil Rádió Kuratóriumának elnöke.

Sz. Tóth János 1947-ben született Hajmáskéren. Szociológus, a Magyar Népfőiskolai Társaság ügyvezető elnöke, az Európai Felnőttképzési Társaság elnöke.

Tóth Zsóka 1950-ben született Dunaalmáson. Népművelő, előadóművész, a Magyar Művelődési Intézet művészeti igazgató helyettese.

Tóth Zsuzsanna 1953-ban született Sátoraljaújhelyen. Tanár, könyvtáros, esztéta, színházelméleti és drámapedagógiai szakember. A MMI Vizuális és Előadóművészeti Osztályának művészeti titkára. Előadóművész. Tagja a Drámapedagógiai Tanácsnak, a Játékos, a Szín, a Versmondó folyóiratok szerkesztőbizottságának. Az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán színházi tárgyakat tanít.

Várnagy Enikő 1949-ben született Budapesten. Népművelő. A Pest Megyei Közművelődési és Információs Központ informatikus munkatársa. A KESZI Alapítvány kuratóriumi elnöke, a Budakeszi Öveggyártó Férfiklub alapítója.

Előző számunk szerzője volt: (A szerző és az olvasók szíves elnézését kéri a szerkesztő.)

Béres Béla 1954-ben született Kalocsán. Népművelő. A Bajai József Attila Művelődési Központ és Ifjúsági Ház igazgatója. A Magyar Népművelők Egyesülete Országos Elnökségének tagja, a Magyar Gasztronómiai Fesztiválok Egyesülete alelnöke.